

LIBRARIES

UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON

Apologia chrysopoeiæ et argyropoeiæ : adversus Thomam Erastum, Doctorem & Professorem medicinæ, in qua disputatur & docetur, an, quid, & quomodo sit chrysopœia & argyropœia. 1602

Claves, Gaston LeDoux de, approximately 1530-
Vrsellis: Excudebat Cornelius Sutorius, 1602

<https://digital.library.wisc.edu/1711.dl/UUL4GHXSU56V48A>

<https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>

For information on re-use see:

<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/Copyright>

The libraries provide public access to a wide range of material, including online exhibits, digitized collections, archival finding aids, our catalog, online articles, and a growing range of materials in many media.

When possible, we provide rights information in catalog records, finding aids, and other metadata that accompanies collections or items. However, it is always the user's obligation to evaluate copyright and rights issues in light of their own use.

IO
4
LINE

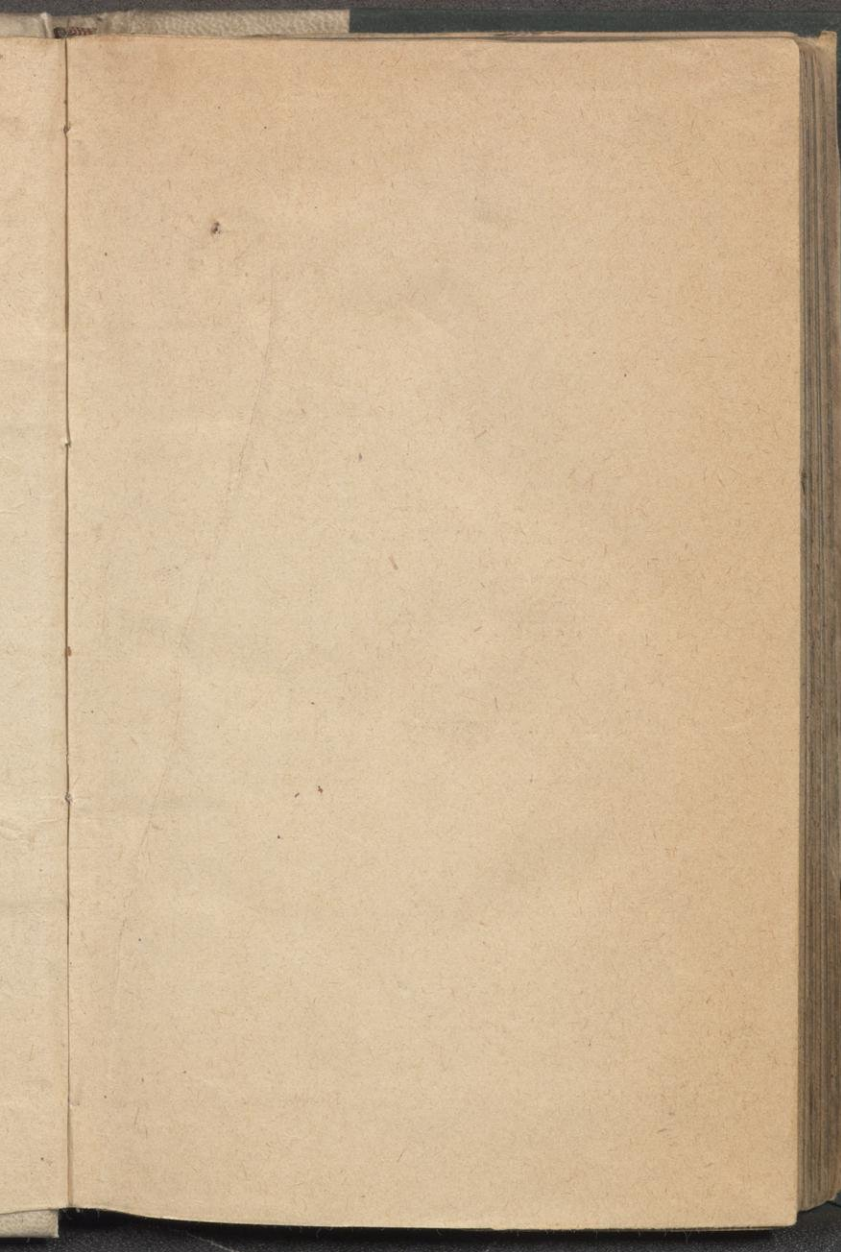
521

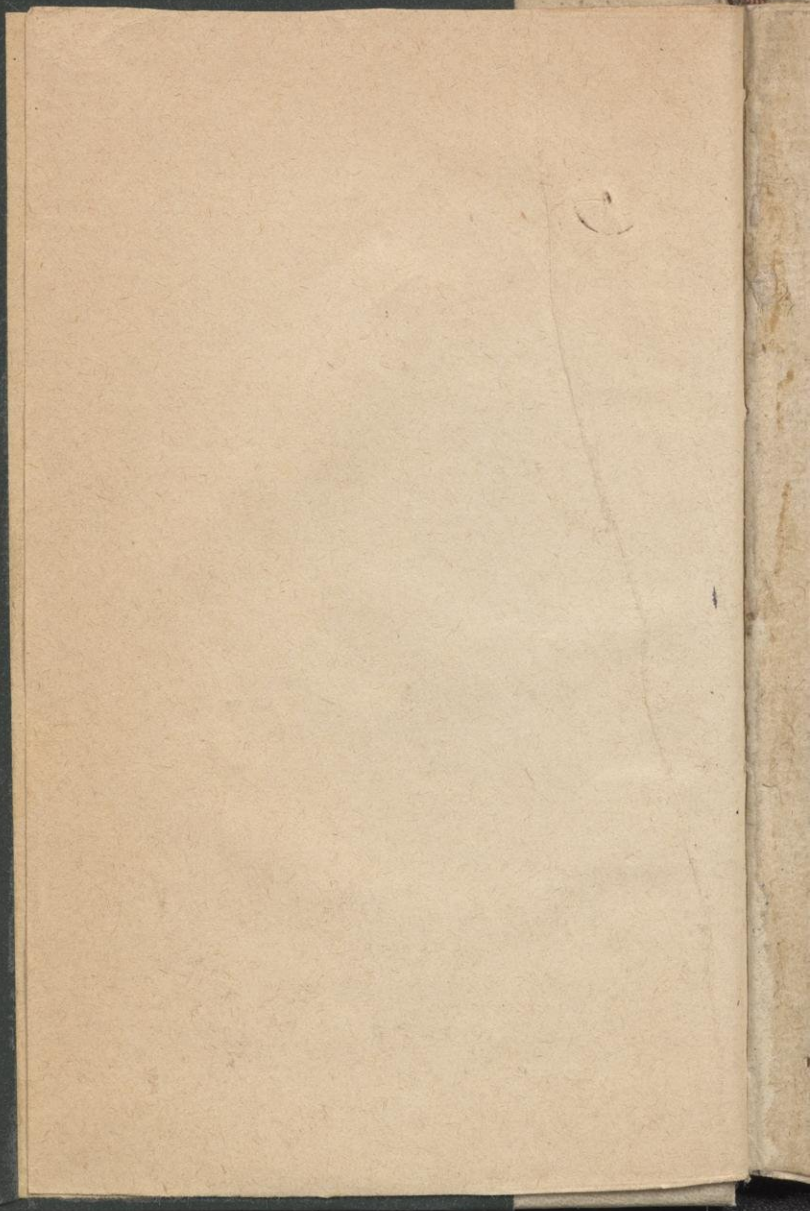

The Library
University of Wisconsin

✻
Duveen Collection

✻
Purchased 1951

APOLOGIA

**CHRYSOPOEIÆ
ET ARGYROPOEIÆ, ADVERSUS
THOMAM ERASTVM, DOCTO-
rem & Professore[m] Medicinæ:**

*In qua disputatur & docetur, An, Quid, & Quo-
modo sit Chrysopœia & Argyropœia.*

**AVTHORE GASTONE DVLCONE
siue CLAVEO, subpræs[ide] Niuernensi.**

*Cum nouo & recenter primùm edito eiusdem authoris in fine
huius Apologia olim promisso opere, magis abstruso &
maiori admiratione digno, omniumq[ue]
vtilissimo,*

DE

**TRIPlici AVRI ET ARGENTI
præparatione.**

OMNIA

AD VNVM.

AB VNO

VINVO

FRSELLIS

Excudebat Cornelius Sutorius

ANNO M. clxc II.

CHRYSOPOREIA

TRIPICI AVRI ET ARGENTI

PREPARATIO

OMNIA

TRIPICI AVRI ET ARGENTI

PREPARATIO

OMNIA

TRIPICI AVRI ET ARGENTI

PREPARATIO

OMNIA

TRIPICI AVRI ET ARGENTI

PREPARATIO

OMNIA

TRIPICI AVRI ET ARGENTI

FRANCISCA COMESINUS SUTOPUS

ANNO M. DC. CLII

CLARISSIMO
ATQVE CONSUL-
TISSIMO VIRO, D. IO-
ANNI REICHARDO SCHEFE-
ro, Archiepiscopi ac Electoris Maguntinen-
sis Consiliario eximio, & Comitatum
Wetterauia Syndico generali,
Dn. ac fautori suo reuerēter
culto & colendo.
S. P. D.

SÆPE-numerò mecum
soleo mirari, vir clarissi-
me, unum & unicum
nostri æui decus, natu-
ræne malitiâ, an hominum ascitâ
petulantiâ fiat, ut nihil tam benè
nascatur, quod non sciorum
pipulis ac cauillis subiaceat, nullaq;

EPISTOLA

adeò tam modesta felicitas sit, teste quæ Val. Maximo, dentes malignitatis vitare possit.

Manifestum hoc fit in plerisque disciplinis liberalioribus: cum primis tamen in ARTE CHEMICA, & quam ipsa sub se complectitur, CHRYSOPOEIA. Hostiliter illam sectæ Galenicæ impugnant Medici: hanc, ut superstitiosam & deceptoriam, damnant Theologi. Vtramvis etiam unanimes consensu non saltem extra scholas eliminandam: sed & urbe & orbe exterminandam clamitant.

Quæ verò huius sive iudicij, sive præiudicij causæ? Veteres, inquit, terminos temerè illic moveri; præclarorum medicorum, Hippocratis, Galeni, aliorum, auctori.

DEDICATORIA.

Et oritatem in dubium vocari: heic
 & DEUM contumeliâ affici, dum
 quod nature proprium est, arti van-
 nissimæ falsò tribuitur: & pro-
 ximum lædi, dum per eiusmodi
 agyras non rarò in fraudes pelli-
 citur, ac opibus & facultatibus su-
 is impunè exsueitur. Magna me-
 herclè facinora, & vel Phalaridis,
 si res verè ita habet, tauro digna.

At nec ita veteribus inhærendū
 est, ut novum omninò sit rejicien-
 dum: nec frugibus inventis adhuc
 glandibus vescendum. Et cur po-
 tius credas Hippocrati, quàm Ga-
 leno? aut cur huic potius, quàm
 nostri sæculi medico? Medicinæ
 scientiam ex salubrium observati-
 one primùm floruisse, & totam ab
εμπειρία ortam esse, auctor est Ari-
 stoteles. Et Manilius lib. 1.

EPISTOLA

*Per varios, inquit, usus artem experientia
fecit*

Exemplo monstrate viam. — . — .

In hac veteres illos multū excelluisse, ut non infiteor; itā nostrā tempestatis Chemicos aut nihil, aut parū illis cedere, affirmare haut verebor. Vidēt hoc ipsi Chemicomastiges, & dolent.

Verū nec Chrysopœi, si penitiū rem inspiciamus, dum artē suam extollunt, naturā quidquā detrahunt, eāque destruunt. Immo artem naturā perpetuò subiciunt, cui velut basi ac fundamento innitatur, quamq; imitetur. Nō verò itā sunt rudes, ut non videant, imitationem, quæ artis propria est, per se solam sine naturā vi ac ministerio nunquam tam feliciter naturam expressisse, ut
non

DEDICATORIA.

non aliquid inter hanc & illam
 discriminis appareat. Sed artem
 naturâ subnixam & adjutam plus
 posse, quàm natura sola possit, id
 est quod constanter affirmant. Et
 sanè illud inficiari quid, quæso, a-
 liud est, quàm apertis etiam oculis
 cæcutire, & cum ratione insanire
 velle?

Impostorum porrò technas &
 machinationes nec negant, nec
 approbant. Fatentur multos ho-
 diè in Chrysopeæia campo *ὡσπερ κί-
 νησιν ἐν Βαλκανίῳ* versatos esse, nec um-
 quam artem in opus, spem in rem
 deduxisse; immò dum perdiu
 flantibus spes speciesve auri ap-
 paruit nulla, à *χρυσολοχίᾳ* ad *κακολοχίαν*
 relapsos, arti nobilissimæ summo
 fuisse dedecori. Sed hos nihil mo-
 ratur. Tractēt ipsi artē negligēter,

EPISTOLA

agant fraudulenter; eos minimè defendunt: pro arte pugnant, non pro personis. Hæc Aristarchos meminisse, & neglectis ac rejectis circumstantiis rem ipsam intueri oportebat. Verùm præposterè heïc fiunt omnia. Rei veritatem nõ ex sese, sed ab extra ætiuntur: artis efficacitatem ob artificis perversitatem elevant: usumq; propter abusum imperitè tollūt. Hinc tantus apud eos Chemiæ cõtemtus; hinc odium erga Chemicos plus-quam Vatinianum.

Illa igitur importuna judiciola & odia jam pridem à veris Chemicis deplorantur, qui etiam toti in eo fuerunt, ut & artis suæ præstantiam contra malevolorum cavillationes assererent, eamq; à cõtumeliis omnibus vindicatam pristino

DEDICATORIA.

stino nitore restituerēt. Et sanè præclarā hæc operam posuit Gaston Dulco, siue, Clauus, subpræses Nivernensis, in suâ adversus Erastam, professorem Heydelbergensem, Apologiâ: in quâ & disputat copiosè, & refutat nervosè, Chrysopœiæquæ certitudinem tū argumētis, tū experimētis firmissimis ita evidēter probat, ut nemo sanus de eâ in posterum dubitare possit.

Prodiit is liber primum Genève, ex officinâ Vignonianâ; & quod vino vèdibili usu venire solet, facilè suum reperit emtorem, adeò ut prototypis omnibus ab eo tempore distractis, multis multorum votis iam desideretur. Hortatores itaque mihi fuerunt magni nominis viri, vt hujus denuò edendi cogitationem susciperem.

EPISTOLA

Id quod tanto feci libentiùs, quã-
to majus ex eo emolumentum in
Rempl. literariam redundaturum
existimavi.

Et quoniam in politioris litera-
turæ hominum circo aliquis mihi
quærendus fuit, cujus auctoritate
eorum, qui artem sugillant imme-
rentem, & hujusmodi editionem
scriptorum dēte Theonino arro-
dunt, comprimerem audaciam: u-
num è multis te selegi, vir clariss.
cui quantum in hoc mihi genere
gratificandi voluntatis; tantum &
facultatis esse probè intelligo. Ete-
nim de voluntate tuâ quid est cur
dubitem? cùm, quod ultrò appe-
tendum mihi erat, ultrò superiori-
bus annis mihi obtuleris favorem
& amorē, quibus, peream, si quid
mihi jucundius cōtingere potuif-
set,

DEDICATORIA.

set à tãto & tam magno viro. Iam
quum eruditionis tuæ gloria cel-
so apud doctissimos quosq; sit lo-
co posita, potes tu perfectò, si quis-
quam alius, hoc institutũ meum
defendere.

Accipe igitur qualecumq; hoc
chartaceũ munus benivolè, meq;
favore & benivolentiã tuã æter-
nũ circumplecti tuaq; auctori-
tate ad majora confirmare velis.
Vale. Ursellis ipfis Cal. Ian. anni
clo. lccii.

Tua Excellent.

Obstrictissimus.

Cornelius Sutorius,
Typographus.

AD LECTOREM

BERNARDI G. PE-
NOTIA PORTV S. MARIÆ
A Q V I T A N. PRÆFATIO, I N
qua omnem totius artius poten-
tiam & efficaciam in duo-
bus consistere ver-
bis ostendit.

NON est (*Amice lector*) quod
refricē diu agitatae illas que-
stiones, quibus queritur: An
Ars transmutationum sit ve-
ra: cum anno proxime præterito, id grauissi-
morum virorum testimonijs, & authorita-
tibus, satis superq; probauerim, quum huius
argumenti plures sint libri editi: Lectores i-
taque ad eam remitto præfationem, quàm nō
ita pridem, ei Dialogo, qui est inter Naturam
& filium Philosophiæ præfixi. Ridiculū vero
foret, si in præsentia repetitionibus uterer: si-
quidem Author libri huius CLAVEVS
aduersus THOMAM Erastum disputans,
eiusque argumenta omnia solide refutans,
firmissimis tum rationibus, tum demonstra-
tioni-

P R Æ F A T I O .

tionibus, (adde & certis experimentis) Ar-
tem veram, certam & facilem esse ostendit,
& confirmat. Quapropter qui authoritati-
bus & exemplis veritatem Artis tibi proba-
ri vis (Lector) huius CLAVEI librum
percurrere. Sed antequam operari incipias, re-
rum naturalium causas prudenti cōsilio per-
pende, aut noli rem aggredi. Incauti prima
fronte hunc librum intuentes, implicabun-
tur. Tu (Amice lector) magno cum iudicio,
lege, relege, ora, labora, & Deus mysteriorū
author tui miserebitur. Hoc unum te latere
nolo, omnem potentiam & totius artis effi-
caciā, in duobus cōsistere verbis, nimirum,
SOLVE & COAGULA.

Solutio duplex est. Prior soluit corpora in
Mercurium, id quod fit per Mercurium. Et
inuenta est ad particularia, quam istius libri
Author sequitur. Altera vero in aquā Mer-
curialem. Hec ad opus vniuersale pertinet.
Estque trāsmutatio quedam corporum me-
tallicorum in ipsorum primam materiam.
Quam doctus huiusce operis Author negat
fieri posse, & spiritus mineralium fixari cum
perfectis corporibus, Raymundoque Lullio
refragatur, illud impossibile. Cuius opinio-

Solutio
duplex.

Solutio
per aquam
Mercuria-
lem, ad o-
pus vni-
uersale
spectat.

P R Æ F A T I O .

GEBERI
opinio di-
gna nota-
tu.

Summè
notandū.

Libellus
qui septē
claves ar-
tis dicitur
inquiren-
dus.

mem non assequor. Imo contrarium aucto-
ritatibus plurimorum huiusce Artis virorū
probo. Geber enim in tertia parte perfecti
Magisterij cap. 32. de auro inquit: Aurum
quoque est Metallorum pretiosissimum, &
est tinctura rubedinis, quia tingit, & trans-
mutat omne corpus, calcinatur & soluitur cū
utilitate & sine utilitate, & est medicina la-
tificans & in iuuentute corpus conseruans.
Frangitur facile cū Mercurio: & odore Sa-
turni teritur. Iupiter & Luna illi in substan-
tia conueniunt. In pondere & putredine,
SATVRNVS, ultimo vero Mars. Et est u-
num de maximis secretis natura. cum ipso si-
militer commiscentur spiritus, & figuntur
per ipsum maximo ingenio, quod non perue-
nit ad artificem dura ceruicis & pectoris.
Hac GEBER. Ex SCALA philosoph.
Spiritus congelantur beneficio dissolutionis
naturæ fixæ, & corporis, & mixtionis illius,
cum argento uiuo: Et alius. Fige ergo terrā,
& aquam, ut aër possit figi in aqua: quoni-
am si aquam benè occidisti, omnia elementa
occidisti, & mortua sunt. Hactenus. De his
plura lege in libro, qui Septē claves Artis in-
signitur, quem aliquando in publicum adā:
una

P R Æ F A T I O.

*una cum tractatu aquarum mercurialium,
quibus quavis metalla in currentem mercu-
rium reducuntur: si aternus DEVS Opti-
mus nos superstites voluerit. His interim
(Humane lector) fruere & Vale, & nostris
lucubrationibus faue.*

AUT HIC AUT NVSQUAM EST
QVOD QVÆRIMVS.

DEVM TIME,
ET PROXIMVM DILIGE.

AD AVTHOREM HV-
ius Apologiæ.

*Natura auriferas vires dum tentat Erastus
Inscitia iaculis enertere, percitus æstro
Invidia, claram illustrat male providus artē:
Namque ex parte cauens libro maledicta re-
fellit
Cloueus emisso, quo tela retundit Erasti
In caput: Et recipit demptum Argyropæia
nitorem.*

I. L.

Ad eundem.

*Chrysopeia libris Medici damnatur Erasti,
Quam nec dete premat liuidiore Theom.
Sed tanta illatum repulisti dedecus Arti,
Compresti rabidas inuidiaque faces.
Chrysopeia etenim per te rediuiua nitescit,
Iamque uiget libris Argyropeia tuis.
Sic feret auratis te in caelum gloria pennis,
Et studij capies praemia digna tuis.*
Guilielmus Dubroc Adolescens.

APOLO.

APOLOGIA

ARGYROPOEIAE ET

CHRYSOPOEIAE.

NOVVM hoc dicendi subiectum tāquam à profes- Exordiū.
 sione nostra alienum ple-
 rique statim audito Apo-
 logiæ seu defensionis huiusce titulo
 damnabunt. Sed & plures me teme-
 ritatis coarguent, quòd cum potentis-
 simo aduersario Thoma Eraſto Ger-
 mano Medico, atque excellentissimo
 Philosopho, in re toties præiudicata
 congrèdi audeam: Tum verò quod in
 re tam abstrusa, multisque multorum
 seculorum viris amplissimis hætenus
 incognita, certi aliquid & veri pronũ-
 ciare contendam. Multi, vt varia sunt
 hominum ingenia, de hac nostra Apo-
 logia seu defensione Argyropœiæ &
 Chrysoepœiæ variè æstimabunt. Qui-
 bus omnibus responsum esse velim,
 me nullis eorũ æstimationibus ab hoc
 instituto meo auocari posse, dum Rei-

pub. cui omnes fortunarū nostrarum
 maiorem partem debemus, prodesse
 puto. Sanè ego vt variæ sunt à Natura
 hominū inclinationes, cū aliquan-
 do per otium licuit, veterum, qui de
 hac re tractarunt, volumina diligen-
 ter perlegi, naturam Metallorum pro-
 priis examinibus exploravi, hos, qui
 huiusce artis secreta callere præ cæte-
 ris putabantur, audiui, consului: multa
 multis ab hinc annis tentavi: & quam-
 summi viri operam in euoluendis li-
 bris, à professione propria alienis, sue-
 cisiuis horis collocarunt, in hoc artis
 studium iisdem horis eandem operam
 aliquando impendi. Neque alius fuit
 mihi scopus, quàm veritatis agnoscē-
 dæ studiū, quàm vnumquemq; virum
 probum totis viribus amplecti oportet.
 Veterum scripta vere omnia æni-
 gmatica, & veluti Apollinis oracula,
 nulla arte tradita deprehēdi, vt incer-
 tus magis ab eorum lectione abierim,
 quàm cū primum ad eam accessis-
 sem. Solus Geber Arabs aliquo ordine
 atque methodo hanc artem tradidisse
 videtur.

Scrip ta
 veterum
 obscura.

Geber.

vide
 mo
 gis a
 suan
 ca &
 & qu
 mor
 pert
 reset
 pes h
 se vic
 tion
 expe
 ciunt
 perp
 allatu
 verè h
 & cet
 amba
 runt,
 vt qui
 tis ag
 renda
 tur, e
 pœnit
 ram h

videretur, sed, vt ipse fatetur capite vltimo suæ summæ perfectionis, vbi magis apertè locutus est, ibi magis artem suam occultauit: plura etiam sophistica & inutilia veris & vtilibus miscuit, & quam plerique ex illius libris metamorphosin expectabāt in sese ipsis experti sunt: ita vt ex diuitibus paupere se uaserint, & ex honestis viris turpes habiti sint. Quod & iisdē accidisse video, qui aliorum scripta nullis rationibus fulta, sed per manus tradita, experiendo miseri & mendici conspiciuntur. Quæ cū omnia apud me perpenderem, aliquem Reip. fructum allaturum me posse putauī, si quàm verè hæc Ars posset subsistere, apertè & certa methodo, explosis omnibus ambagibus, quantum animi vires ferunt, in lucem proferrem. Ita enim fiet vt qui in re tam abstrusa, magis veritatis agnoscendæ studio, quàm acquirendarum opum desiderio tenebuntur, eos forsitan minimè hæc legisse pœniteat. Hi verò, qui oleum & operam hæctenus perdidērunt, Autorum

Autoris
propositū.

suorum & proprios errores aliquando emendent & sapere incipiant. Hi verò, qui nondum aliquid in his degustarint, si fortè incumbere studium sit, viam rectam ingressi nusquam postea aberrare possint. Omnes autem qui hæc perlegerint & intellexerint, ab impostorum & sophistarum dolis & fraudibus tuti sint. Quid quæso utilius aut humanum magis, quàm aliquò pergentibus viam, quam ignorant, rectam demonstrare, & in eandè, si fortè aberrauerint, reuocare? Nec quisquam, nisi iniuriâ, possit institutum hoc meum damnare, quasi ab ea arte, quàm profiteor, alienum. Incidunt enim sæpè in forensibus iudicijs quæstiones, quæ à Iureconsultorum responsis alienæ videntur, vt de arte medica, de quamplurimis alijs artibus, quas tamen eos ignorasse pudeat, qui causas agunt, atque hac ratione peritos artis priùs consulere, quàm clientes defendere cogantur. Memini paucis ab hinc annis in foro nostro Niuernensi, dum causas adhuc age-

Exemplum.

rem

rem, quæstionem hanc tractatam esse. Cuius quidam huiusce urbis, à quodam, quem tunc Impostorem ignorabat, torquem, quem aureum asseuerabat, emturus, eundem fabro aurario lapidis lydij examini probandum mādauerat: Ea probatione coram Emptore statim peracta, renunciavit faber ærarius, torquem esse aureum, & ex auro puro constare. Hac fretus fiducia cuius torquem, tanquam ex auro puro constaret, emit: paulo post tempore vna ex eodem torque fibula scissa, intus esse argentea tantum, exterius verò & in superficie aurea esse, deprehensa est. Emtor statim fraude cognita de damnis & interesse aduersus fabrum aurarium contendit, quod illius asseueratione falsus emerit, quasi ignoratione propriæ artis de culpa teneretur. Contrà Faber aurarius se rogatum solùm lapidis lydij probationem, quam verè retulisset, non autem scalpri, tentasse, eiusque rei nomine nullam accepisse mercedem. Consultus à prudentissimo atque

amplissimo viro, cuius nunc sum collega, quid iudicandum putarem, respondi, si torquis tantum deauratus esset, aduersus fabrum aurarium sententiam dici oportere, quod sola deauratio lapidis lidij probatione iterata sepius deprehendi potuisset: Sin verò aurum superficiei torquis adglutinatum corpus per se substitisset, exceptione tutum fabrum aurarium, eumque absoluendum, quod minimè lapide lydio, sed scalpro tantum iudicari potuisset. Statim hac interlocutione lata, aqua acri probatione vnus ex fibris facta, substitit corpus aureum in imo vasis vitrei, argentum verò effusum & solutum in aqua acri conspeximus. Quod si sola deauratio fuisset, in puluerem impalpabilem & tenuissimum eiusdem vasis vitrei fundo subsidisset. Hoc vbi ab Emtore cognitum, à lite discessit, præiudicalem enim sententiam præiuderat. Verum ita iudicari non potuisset, nisi consultis hac de re fabris aurarijs, atque emendicatis eorum consilijs.

Quod

Quod autem Erasto qui probris & conuitiis multis hanc Philosophiæ partem, cuius ignarus fuit, laceffuit, respondere sub finem Apologiæ conabor, iudicio saniorum hominum relinquam, responsio nostra futura sit nec ne potior probris & conuitiis. E-
 quidem Erastus vir fuit summæ autoritatis, sed fuit homo, multasque artes & faciles quidem ignorauit, quas imbecillioris ingenii homines non ignorarunt. Multas quidem vniuersales propositiones in medium adduxit, at eas, quæ arti huic sunt propriæ & peculiare, ignorauit. Quod ad cæteros attinet, institutum hoc meum, vt volent, æstiment. Iis tantum scribo, qui non indicta causa, sed omnibus hinc inde examinatis & perpensis recte iudicant, & arcana Dei suspiciunt & venerantur. Nec vero mihi quis impuret, vel vitio vel crimini, si quæ hætenus celata sunt, in lucem proferam. Imò coarguendi veteres, nec non & cæteri, qui rem per se satis obscuram suis inuolucris obscuriorem reddide-

Erastus huius artis ignarus eandem probris laceffuit.

Idem vir summæ autoritatis.

Veteres coarguendi.

Artem
non facile
perueni-
tur.

Summa
huius tra-
ctus.

Aetas au-
thoris.

runt. Quod si agendi methodum ce-
lare illis licuit; saltem rationes & cau-
sas, ex quibus, à quibus, per quas &
propter quas ars consistere possit, a-
peruisse debuissent: Quod à nullo eo-
rum præstitum video. Nec tamen ve-
rendum fuerat, ad hanc artem perue-
niri posse, quantumvis perspicuè &
verè scriptis mandetur, nisi à peritissi-
mo, & in principijs artis maximè ex-
perto manibus tractetur. Speculatio
tamen sola periucunda est, & graui-
oribus studijs prægrauatos animos re-
ficit. Iam igitur quotquot estis arca-
norum perscrutatores acerrimi & ve-
ritatis amantissimi huc adeste, vobis
enim admiratione digna, & nusquam
ab aliquo scriptis mandata perspicuè
& verè patefaciam, & definitionibus,
diuisionibus & demōstrationibus phy-
sicis, quantum fieri poterit, illustra-
sto. Vno etiā momento compre-
hendetis quicquid iam senex & sexa-
ginta annos natus multis meditatio-
nibus & experimentis triginta quin-
que ferè ab hinc annis, cū per ocium
licuit,

licuit, comprehendere potui, vt, an verè hæc ars subsisteret, inuestigare. Aggredi tamè methodum filebo, nec nisi quantum quæstionis probandæ, an sit ars, necessitas incûbet, generaliter attingam.

Methodus
agendi hic
nò tractatur.

Erastus Germanus natione in schola Heidelbergensi Professor librum edidit, cui titulum fecit, De medicina noua Paracelsi, Pars prima. Is liber excusus Basileæ per Petrum Pernam anno Domini 1572. Librum hunc cum successiuis horis perlegissem, vidi sub finem tractatam quæstionem hanc ab Erasto: Vtrum ex argento viuo aut ignobilioribus metallis transmutatis verum, legitimum, naturale & sincerum aurum argentumve arte confici possit; multis tandem & validissimis argumentis, & ex eorum auctoritate, qui iudicio & eruditione præstant, constanter negat id fieri posse. Ego verò constanter affirmo ex argento, plumbo, stanno, ære, ferro, nec non ex argento viuo, aurum, & ex his quinque posterioribus argentum ve-

Propositi-
tio.

rum, legitimum, naturale & sincerum a causis naturalibus arte ministrante, confici posse : Hæ sunt sententiæ ex diametro pugnantes. Posterioris sententiæ defensionem suscipio : atque id ipsum est, quod hac Apologia præstare conabor. Equidem si quis vnquam validissimis argumentis artem hanc oppugnauit, vnus omnium est Erastus summus Philosophus & consummatæ eruditionis. Sed tanto magis insignis erit victoria, si in hac philosophiæ parte vicero, quod efficere me posse confido. Etsi autem ad probationem propositæ quæstionis, scilicet Argyropœiam & Chryso-pœiam artem esse veram, sola sufficeret experientia, quæ vicem demonstrationis habet, tamen vt res clarior sit & manifesta magis, altius defodiendum esse existimaui.

Definitio
Argyro-
pœiæ &
Chryso-
pœiæ.

Argyropœia & Chryso-pœia est ars, quæ materiam auro & argento proximam eamque naturalem, a causis naturalibus efficientibus in formam argenteam aut auream promouere docet. Et vt definitio explicetur, dixi esse artem,

ARGYR. ET CHRYSOP. II

artem, quæ mouet naturales causas: vt discerneretur à natura, quæ etiã sola sua sponte nullius alterius ope accita argentum & aurum, ex suis principijs & causis gignit. Dixi etiam materiam à causis naturalibus moueri, vt quatenus materia & causæ efficientes spectantur, argenti & auri conficiendi ratio tota à natura pendeat: quatenus autem naturæ suam propriam materiam subijcit, vt ipsa agat, sit hæc administratio arti propria. Sic & plurimæ artes definiuntur, vt Agricultura, Medicina, quarum effectus sunt naturales, sed quia præceptiones certas & arti proprias & peculiare tradunt, efficere dicuntur. Sic qui oua gallinæ subministrat, vt ijs incubet, dum excludantur, aut calorem gallinæ imitando ea fouet, vt etiam pulli generentur, pullos efficere dicitur, tametsi hic ortus à vi naturali ouis insita dependeat. Sic & Argyropœiæ & Chryso-pœiæ artifices argentum & aurum efficere dicuntur, dum veluti ministri proximam materiam subijciunt, &

A simili.

Ars quid
sit.

Materia
proxima
quæ.

Partitio
Argyro-
pœiæ &
Chryso-
pœiæ.

v. Pars.
Cognitio
naturæ

præceptiones tradunt, quibus eadem à causa naturali efficiente fiunt. Sic & Aristoteles Artem nimirum id esse statuit, à quo demum omnis motus proficiscitur. Adieci in definitione, materiam proximam argento & auro subijci oportere, quod non ex omni materia promiscuè omne fiat, sed quod ex ea tantum, quæ formam certam nullo intermedio, à causa efficiente apprehensura sit, id autem in progressu manifestum magis erit. Tandem & postremo loco additum est, materiam hanc proximam in argenteam, aut auream formam promouendam esse, ut intelligatur, idem argentum, & idem aurum Arte ministra, à natura fieri: quale à sola natura. Ex hac definitione partienda mihi videtur in tres partes hæc Argropœiæ & Chryso-pœiæ ars. Harum prior erit cognitio naturæ metallorum, uti eadem natura ipsa in lucem edidit sua sponte ex se sola. Cum etenim idem argentum & aurum atque natura producit, ars illi
mini-

ministrans producere contendat, hoc ^{metallo-}
 præstare neutiquam posset ignorata ^{rum.}
 metallorum natura, præsertim argen-
 ti & auri, vt eadem omninò efficiat.

Secunda pars erit cognitio materiæ ^{II. Pars.}
 proximæ argento & auro & causæ ef- ^{Cognitio}
 ficientis & mouentis eam ad formam ^{materiæ}
 argenti & auri arte scilicet ministran- ^{proximæ}
 te naturæ. Etsi enim diuersa sit mate- ^{& causæ}
 ria proxima, ex qua argentum & au- ^{efficientis.}

rum à sola natura fit, ab ea, ex qua arte
 ministra eadem ortum subeunt, ta-
 men vtriusque & naturæ & artis sco-
 pus ad vnum eundemque finem con-
 tendit, scilicet ad formam argenteam
 aut auream capeffendam. Posterior

pars erit methodus, aut modus agen- ^{III. Pars.}
 di, & hic solius est artis, nec naturam ^{Methodus}
 promiscuè omninò emulatur, nisi qua- ^{agendi.}
 tenus ad eundem finem & scopum, ad
 quem natura, deducit. Tres igitur has ^{Ordo di-}
 partes Argypocæiæ & Chrysopocæiæ or- ^{cèdorum.}
 dine tractabimus, ex quibus sententiã
 nostram tuebimur, hinc experimen-
 tis quibusdam confirmabimus: Tan-
 dem argumentis Erasti respõdebimus:

fic Apologiæ finis imponetur. Sed priusquam naturam metallorum disquiramus, eandem in omnibus concretis corporibus explorare opportunum esse existimamus, & summatim quidem & generaliter, cum alioqui vberius à Physicis hæc haurienda sit. Sic fit, vt cognita in genere rerum omnium natura, facilius sit aditus ad penetrandam metallorum naturam. O-

Natura omnium rerum ex causis dignoscitur.

Causæ rerum quarum sunt.

Diuisio materiæ.

mnium igitur cōcretorum corporum natura ex eorundem causis dignoscitur. Scire enim aliquid, vt ait Aristoteles primo Physicorum, est per causas cognoscere. Causæ autem sunt, materia, forma, efficiens & finis. Materia est, ex qua aliquid fit: In natura enim nihil nisi ex præiacente materia aut subiecto fit: Forma est, quæ dat esse rei, & per quam res nomen habet: Efficiens est causa, quæ mouet materiam ad aliquem finem: Finis est, propter quem aut cuius gratia efficiens mouet materiam.

Est autem diuisio Materiæ, vt alia sit remota, alia media, alia proxima.

Mate-

Materia remota dicitur, quæ multas ^{Remota materia.} mutationes & formas subitura est, priusquam formam alicuius ex quatuor corporum naturalium generibus induat. Sunt autem quatuor hæc corporum genera, mistum, vegetabile, sensibile & rationale aut intelligentes. Et hæc materia longo distat intervallo ab unoquoque horum. Ea est materia prima quæ sola imaginatione & intellectu, non sensibus comprehenditur: item quatuor rerum primordia, terra, aqua, aer & ignis. Antea enim illa nulla alia fingi potest materia.

Materia media est inter remotam ^{Materia media.} & proximam, quæ quidem proximior est formis horum quatuor generum corporum, quam materia remota, sed magis ab iisdem formis distat, quam materia proxima. Ut alimenta propiora sunt corpori animalis, quam Elementa, remotiora autem quam sanguis, qui ex illis gignitur.

Materia proxima est, quæ proximè ^{Materia proxima.} ad formam accedit, & veluti quiddam imperfectum est, relatum ad alterius corporis formam perfectiorem. Ma-

teria hæc proxima est, vt vnum quodque generis semen in vniuocis generationibus, aut quod loco est feminis in æquiuocis. Sed de hac materia proxima plura nobis mox dicenda sunt.

**Formarū
genera
quatuor.**

Formarum autem genera naturalia sunt ea quatuor, quæ dicta sunt: scilicet forma mistorum simpliciter, vegetabilis, sensilis, & rationalis ac intelligēs. Hæc formæ magis quam materiæ rationem obtinent, quippe à quibus fit omnis effectio, materia autem potentia sit tantum, quæ non agit, sed patitur propriè.

**Causæ effici-
entis di-
uisio.**

Causa autem efficiens variè diuidi potest, verum sola hæc nunc sufficiat quod alia sit vniuersalis, alia particularis.

**Vniuersalis
efficiēs
causa.**

Vniuersalis causa est Deus summus optimus, maximus, qui in principio quidem solus ex se solo, sua infinita potestate sine alijs quibuscunque causis, ex nihilo cuncta creauit. At cum post mundum ab ipso creatum voluit naturaliter & extra miraculum ex iam

crea

creatis rursus eadem progigni, cœlis & astris, vt causis vniuersalibus, has vices commisit: sicut tamen vt idem ipse DEVS cum his & causis particularibus semper concurrat. Hæ igitur causæ vniuersales omnia hæc, quæ in hac mundi vniuersitate cernuntur diuersi generis aut diuersæ speciei, producunt. Equiuocæ autem dicuntur, quod æqualiter omnibus impertiantur & diuersorum effectuum sint causæ.

Equiuoca.

Particularis autem causa efficiens est, quæ in materiam proximam seu in dispositum sibi subiectum tantum agit, vniusq; speciei aut qualitatis effectum producit, & vniuoca appellatur, qualis est vis & facultas in vnoquoque semine, quæ ipsum mouet, dum ad finem peruenerit.

Particularis causa efficiens.

Vniuoca.

Finis autem aut causa finalis in iisdem corporibus ex Elementorum permissione concretis est, vt forma fiat. In Physicis enim finis idem est, quod forma.

Finalis causa.

His generaliter sic diffinitis, disquirenda est metallorum, de quibus est

disputatio, natura, quæ sola vi natura est, quæ
in visceribus terræ orta sunt. Quæ na-
tura non minùs ex eorundem metal-
lorum causis, scilicet materia, forma &
efficiente dignoscitur, quàm reliqua
mundi mista corpora.

Metallorū
materia
remota.

Metallorum igitur sicut & cætero-
rum corporum omnium materia re-
mota, sunt, vt dictum est, terra, aqua,
aer & ignis, ex quibus originem tra-
xisse, omnium philosophorum vnani-
mis est sententia. Gignendis enim
corporibus mistis vnus elementi ma-
teria satis esse non potuisset, sed ne-
cesse fuit quatuor illa permistione
confusa rebus idoneum se subiectum
exhibuisse substrataque fuisse. Et si
autem prima illa rerum primordia sint
materia metallorum remota, proxi-
miora tamen iisdem sunt, quàm ve-
getabilibus aut sensibilibus. Quippe
quod elementa hæc quatuor sensibus
conspiciantur, quasi prima esse me-
tallorum, nec non omnium inanima-
torum soboles naturalis. Materia me-
tallorum, media in visceribus terræ ea
est,

Materia
metal-

natura est, quæ vi causæ efficientis ex elemen-
 torum prima mistione in aliquod me-
 dium transit, quod nondum tamen
 est materia proxima: Quod medi-
 um est veluti quid informe nec cer-
 tam in natura habet speciem: quod
 quid sit, ab autoribus nõ est traditum.
 At materia metallis proxima ea est,
 quæ nullarum aliarum mutationum
 interuentu à causa efficiente perfici-
 tur, & proximè formam metallicam
 induit, nondum tamen est metallum,
 sed aliam habet à metallo formam &
 vnica sola illius mutatione forma ex-
 surgit. Quæ autem sit illa materia pro-
 xima, in mineris terræ, variæ fuerunt
 eorum, qui hac de re scripserunt, opi-
 niones. Aristoteles enim tam sublimi-
 um, quæ super terram, quàm inferio-
 rum, quæ in visceribus terræ gignun-
 tur, duplicem exhalationem ait esse
 horum materiam. Exhalationem qui-
 dem à terra, quæ sit sicca & calida: &
 ab aqua vaporem, qui sit frigidus &
 humidus: non sic tamen, vt exhala-
 tio sicca humore destituatur, nec va-
 est,

lorum me-
dia.

Materia
proxima
metallorū

Aristotelis
opinio de
materia
proxima
metallo-
rum.

por humidus siccitate: sed in illa siccitatem, in hac humiditatem superare. Exhalationem igitur siccam dicit esse fossilium, vt sunt lapidum genera non liquabilia, sandaracha, sulphur, achra, rubrica, & alia eiusdem generis. Metalla autem ad vaporosam exhalationem pertinere ait. At vaporem illum, prius quàm in aquam vertatur, exhalatione coagulari & metallū fieri, idcirco metalla omnia exhalationem siccam continere, & inflammari & exuri, solo auro excepto.

Alchimi-
starum o-
pinio.

Halchemistæ verò proximã metallis materiam dicunt esse argentū viuū & sulphur, tum quod argētum viuum, fusa videantur, & ex illis arte proluciat argentum viuum, tum quod odorē sulphureum spirent. Et eorundem opinionē multi graues viri secuti sunt.

Gilgilis o-
pinio.

Gilgil autem Maurus cinerem quendam terræ munitiss. aqua infusum materiam esse metallis proximam professus est, non secus atq; omnem cinerem materiam esse vitro proximam. Albertus verò humidum viscosum & tenax.

Alberti o-
pinio.

Geor-

Georgius Agricola has omnes de materia metallis proxima in mineris terræ opiniones refellit, & succum in iisdem mineris ortum, materiam metallis esse proximam, multis rationibus contendit. Scaliger metalla vocat terram aqueam, argentum autē viuum aquam terream. Quæ autem harum opinionum sit verior, immorandū mihi esse non puto, cū aliam argento & auro proximam materiam natura nobis exhibeat, vt ex sequentibus elucescet. Si tamē quid sentio dicendum sit, Aristotelis opinioni & autoritati magis innitendum & fidendum existimauerim.

Georgij
Agricolæ.

Scaligeri
opinio.

Post metallorum materiæ cognitionem forma etiam eorundem inquirenda est, quæ nobilior est pars substantiæ illorum, vt & in omnibus corporibus naturalibus: Forma enim rerum omnium magis naturæ nomine quàm materia insignita est, & ab ea sola nomen vnicuique corpori naturali est inditum. Eam enim vocat plerunque Aristoteles rationem essen-

Formæ
metallo-
rum.

tiz. Eò autem spectat formarum me-
 tallorum cognitio, quòd arte ministrat
 idem argentum & aurum, atque natu-
 rale, efformandum sit, quod præstat
 non poterit, nisi eorum forma, & na-
 tura, & quæ & qualis sit, intelligatur
 & in quibus à reliquorum metallorum
 formis discrepent. Metallorum tamen
 formæ non ita facilè dignoscuntur, ve-
 reliquorum alterius generis corporũ
 scilicet vegetabilium, sensilium & ho-
 minum. Formarum enim cognitio ab
 actionibus earum dependet, quippe
 quod forma sit actus, materia verò po-
 tentia. Actiones autem ab operibus di-
 gnoscuntur. Quæcunque igitur sen-
 sus plus agere ex eorum effectibus de-
 prendit, ea magis conspicuis formis
 composita dijudicabit, quæ minũs
 obscurioribus & minũs manifestis.
 Hinc sensibus magis nota est planta-
 rum forma, quod vegetent, alimen-
 tum suscipiant, & sibi similia produ-
 cant. Sensilium verò brutorum, quod
 præter hæc & moueantur & sentiant,
 notior est natura: Hominis verò for-

Formæ
 metallorũ
 quæ sint,
 non facile
 iudicatur.

Cognitio
 formarum
 ab actio-
 nibus: a-
 ctionum
 ab operi-
 bus depen-
 det.

Hominis

ma

ma omnium maximè manifesta est, quòd etiam præter hæc omnia intelligendi facultate sit homo præditus. His omnibus facultatibus cum metalla priuata & orbata sint : (Nam nec vegetant, nec aluntur, nec mouentur, nec sentiunt) eorum formæ minùs ab actionibus dignoscuntur. Formas tamen habent omnia metalla per quas constant, & nomen ab iisdem habent, & ex iis sibi inuicem & ab aliis corporibus discernuntur. Constant autem & concreta sunt ex sola elementorum permistione, ideoque nullum aliud nominis genus habent quàm quòd mista appellantur corpora. Nec facultates alias habent præter eas, quæ ipsa constare efficiunt, & mistorum elementorum formam habere vnicam vndequaque sibi similem. Sunt autem hæ facultates qualitates elementorum calor & frigus, vt agentes causæ, & humidum & siccum vt patientes : Et quod plus patibilium harum qualitatum metalla habeant, ex perpessione materiæ eorundem,

forma maximè manifesta.

Metalla sunt corpora tantum mista.

Formæ
metallo-
rum plus
ex perpe-
sione ma-
teriæ
quàm ab
actione
digno-
scuntur.

Metalla

simplici-
ter mista
sunt.

Acciden-

magis quàm ab actione formæ eorum
dijudicatur. Formæ enim proprium
est agere, materiæ pati. Quod si quid
agunt, vi qualitatum, ex quibus con-
creuere agunt tantùm, veluti calefaci-
endo, frigefaciendo, humectando &
exsiccando. Cætera corporum genera
sc. vegetabilia, animalia bruta & ho-
mines, mista quidem sunt corpora, sed
quod præter & super misionem ali-
quid aliud præstantius habent, mista
proprie non appellantur, sed ex his fa-
cultatibus, per quas agunt, nomen ha-
bent, & formam propriam. Metalla
autem quod nihil præter misionem
possideant, simpliciter & absolutè mi-
sta tantùm appellantur, quod primæ
illæ qualitates nihil aliud in elemen-
tis effecerint, quàm misionem. For-
mas quidem omnium mistorum ina-
nimorum sequuntur sua accidentia
tam communia quàm propria: Et
quòd magis ea materiæ quàm formæ
conueniant ex iisdem mistorum for-
mæ quales sint quadantenus intelli-
guntur. Accidentia igitur omnibus

metal-

metall
file. Id
finitur
le, fut
mensi
miner
omni
cifica,
bus m
enim
prop
scern
mista
tim a
rectè
meta
tallo
dum
stum
tum
men
pessi
hoc
exur
psun
in eo

metallis communia sunt, ductile & fusile. Ideoque metallum à Gebero definitur: Metallum est corpus minerale, fusibile, sub malleo ex omni dimensione extensibile. Corpus enim minerale genus est, fusile & ductile ex omni dimensione, differentia est specifica, quæ metalla à cæteris corporibus mineralibus discernit. Argento enim & auro sua insunt Accidentia propria, quibus à cæteris metallis discernuntur, scilicet, quòd perfectè sint mista, & igne non exurantur, præsertim aurum. Aurum igitur à Gebero rectè sic definitur. Aurum est corpus metallicum citrinum, omnium metallorum gravissimum, mundû, fulgidum, æqualiter in ventre terræ digestum, aqua minerali diutissimè lautum examinationem cineritij & cementi tolerans. Hæc cementi permissio est differentia specifica, quod in hoc examine cætera omnia metalla exurantur, & in cinerem vertantur, ipsum autem aurum solum incolume in eodem persistat.

tia metal-
 lis omni-
 bus com-
 munia.
 Metalli
 definitio.

Auri defini-
 tio.

Argenti
definitio.

Argentum quoque ab eodem Gebero sic definitur. Argentum est corpus metallicum album albedine pura, mundum, durum, sonans, perdurans in cineritio. Postremum hoc est accidens illi proprium, quippe quòd stannum, plumbum, æs & ferrum in examine cineritij pereant & corrumpantur, argentum autem in eodem persistat. Habent & cætera metalla sua accidentia propria per quæ ab argento & auro & à se inuicem differunt, de quibus tractare parùm ad propositæ quæstionis dissolutiones attinet, cùm de his eorumque definitionibus satis ab eodem Gebero, Alberto Magno, Georgio Agricola, cæterisque tractatum sit. Sola nobis inquirenda est natura & forma argenti & auri, quæ ex superioribus accidentibus proprijs eorumque definitione dignoscitur, vt ad eadem accidentia, materiam illis proximam à causa efficiente arte deducamus. Et si enim argenti & auri formæ non ita nobis perspicuè innotescant, vt cæ-

vt cæterorum corporum vegetabili-
um & animalium formæ quæ ab actio-
nibus & effectibus deprehenduntur,
tamen quodcunque corpus metal-
licum examina argento & auro pro-
pria perpeti & in ijsdem persistere cõ-
spexerimus, argentum & aurum es-
se rectè dixerimus. Rerum enim co-
gnitio prima est à sensibus. Et vt vege-
tabilia & animalia ab actione: ita ar-
gentum & aurum à perpeffione ma-
teriæ diiudicamus. Horum acciden-
tium priorum argento & auro cau-
sæ sunt hæ. Quod enim fusilia sint me-
talla omnia, humor est in causa. Sic-
ut etiam sunt ductilia propter humo-
ris, ex quo constant, lentorem. Quæ
enim lenta sunt longissime continui-
tatem seruant: lentor enim huiusce
humidi cum siccis partibus firmam
habet temperationem. Vtrumque igi-
tur & lentor & siccitas cum certo tem-
peramento, efficit, ne malleis percuf-
sa comminuantur, sed ductilia sint. Et
quo magis aut minùs metallis inest,
magis aut minùs alia alijs ducuntur.

Corpus
metallicū
sustinens
examina
auri pro-
pria, est
aurum.

Causæ ac-
cidentium
priorū
auro & ar-
gento.

Cur aurū
maximè
fit ductile.

☉ retinet
in igne
humidita-
tem.

De causa
efficienti-

Vnde aurum quod lentoris plurimum habeat à siccitate temperati, omnium metallorum est maximè ductile. huic succedit argentum, inde æs, ferum, inde plumbum & stannum. Ob easdem ferè causas proprias in igne humiditates retinent: lentor enim, ne humidum exhalet, impedit. Sed humidum aqueum, ne metalla exurantur, prohibet. Aquea enim cùm igni qualitates ex diametro contrarias habeant, ab igne non vincuntur: Hic calidus, siccus & tenuis est, aqua frigida, humida & densa. Quò plus igitur naturæ aqueæ participant metalla, minùs in illa ignis habet imperium. Hinc aurum nullius ignis ardore exurit, minùs post hoc argentum ob easdem causas. Cætera metalla humiditatē habent aeream, sulphuream & inflammabilē, quæ causa est vt igne tandem distabescant. De his accidentibus proprijs plura paulò post dicenda sunt.

Nunc de causa efficiente metalla etiam dicendum: causa efficiens est vn-

de

de principium motus. Mouet enim ^{te metalla.}
 omnem materiam, vt metalla ortum habeant.
 Cùm autem omnis materia sit aut
 remota, aut media, aut proxima: cer-
 tum est, causam efficientem agentem
 in remotam & mediam, vt fiat metal-
 lum, vniuersalem & æquiuocam esse,
 non particularem aut insitam. Nul-
 lum enim metalla ortus sui parentem
 agnoscunt, quàm Deum & cœlum,
 quod non à semine aliquo prodierint,
 vt animata corpora, in quorum semi-
 nibus vis delitescit à parentibus infu-
 sa, quæ semper similia gignit his, à
 quibus semina dimanarint. Non sic in
 materia remota & media metallorum,
 de qua, qui eorundem historiam tra-
 didere, non meminerunt, sed solius
 causæ efficientis & agentis in materiã
 omnibus metallis proximam, id est, in
 materiam, quæ ex remota & media, à
 causis vniuersalibus in proximam me-
 tallis materiam transijt. Hæc causa ef-
 ficiens in materia metallis proxima est
 particularis & insita, quippe quæ ei
 soli conueniat, non secus ac causa par-

Deus &
 cœlū me-
 tallorum
 causa re-
 mota & v-
 niuersalis.

Aristotelis
opinio de
causa effi-
cientemetal-
lica.

Chemista-
rum opinio.

Gilgilis
opinio.

Alberti
Magni o-
pinio.

icularis in vnoquoque metallorum genere. De hac causa efficiente proxima variæ etiam sunt opiniones. Aristoteles enim causam hanc efficientem ait esse frigiditatem & siccitatem, quæ in lapidibus Vaporem, quem materia metallis proximam iudicauit, in illis sublatum & inclusum comprimunt & densant. Quod non ita accipiendum est, vt in eorum ortu caloris efficientiam neget: Illæ enim exhalationes caloris opera inter se admiscuntur, & ad aliquam spissitudinem adducuntur & concoquuntur, sed admixtio illa frigore postea densatur & in metallum euadit. Halchemistæ verò sulphur, quod partem materia metallorum putant, efficientis causæ vim obtinere profitentur, exemplo cinaberis facticia, quæ ex argento viuo & sulphure mistis concrevit. Gilgil Maurus calorem vehementissimum causam efficientem esse opinatur, vt in vitro, quod ex cineribus conflatur. Albertus autem Magnus causam hanc efficientem esse ait maiorem orbis, qui formas natura-

les

orum les explicat per motum cœli & quali-
 e pro tates elementorum, ceu artifex expli-
 s. Ari car formas artis securi aut malleo.
 cientē Verùm hæc Alberti opinio de causa
 s, qua efficiente, potiùs de vniuersali quàm
 ateria particulari existimanda & intelligen-
 n illis da est. Vniuersalis enim hæc causa agit
 unt & primùm in elementa, quæ post mul-
 ndum tas mutationes tandem in materiam
 entia proximam mutat. Georgius autem
 aloris Agricola de causa efficiente particula-
 ad ali- ri proxima Aristoteli subscribit, quæ
 ur & mihi verior sententia videtur: Ab ef-
 la fri- fectibus enim causæ proximæ digno-
 allum scuntur. Atqui metalla sunt corpora
 phur, naturalia tantùm mixta simpliciter,
 orum nec quicquam vltra mistionem ha-
 inere bent, & effectus mistionis simplicis à
 facti- solis Elemētorum primis facultatibus
 hure proficiscitur: Mouentur enim elemē-
 calo- ta & miscentur per proprias suas qua-
 effici- litates. Calor igitur primùm miscet
 quod ea, & ad proximam metallis materiam
 autē deducit, quam postea frigus constri-
 n esse git. Præterea hæc sententia ex indu-
 tura- ctione probatur. Si enim in nubibus, vt
 les

Georgij
 Agricolæ
 opinio.

Quomo-
 do elemē-
 ta moueā-
 tur & mi-
 sceantur
 ad metalla
 producen-
 da.

aiunt, ex duplici illa exhalatione frigore densata ferrum gigni, & in terram decidere, verum est, quanto magis subtus terram ex eadem exhalatione frigore densata metalla gigni verisimile est? Hæc sunt quæ ad cognitionem naturæ metallorum, quæ sola vix naturæ concreuerunt, pertinere dicenda existimaui: Nec pluribus agendum est, seu quòd à plerisque probatissimis Authoribus explicata sint, seu quòd alia sit arti materia proxima, alia causæ efficientes, naturales tamen, & quæ ad eundem tendunt scopum arti ministra.

PARS secunda Art. Argyro- & Chryso- pœiæ.

Cognitio huius materiæ proxima & efficientis causæ apud artem secunda est in ordine partitionis Argyro- pœiæ & Chryso- pœiæ. Sunt autem ad eò necessaria, vt iis ignoratis, ars nec sciri nec dici possit. Harum cognitio viam & iter demonstrat, quibus ad finem optatum peruenitur. Ex iisdem perspectis & intellectis omnia, quæ ad hanc artem pertinent, ratiocinari quisquis poterit, omniaque, quæ ad- uersus

versus artem adferuntur argumenta, dissoluere : sine his vani & irriti sunt conatus omnes, & cæcutire necesse est. Totis igitur viribus enitendum est, vt exactè, quantum fieri poterit, hæc excellentissima huiusce artis pars occulta huc vsque & nusquam à veteribus tradita, explicetur & detegatur.

Sed priùs de materia argento & auro apud artem proxima definiendum est, quæ statim à causa efficiente in argentum aut aurum perficitur, nulla alia mutatione interueniente. Et est individuum speciei argenteæ & aureæ proximè futuræ, quod tamen nondum est argentum aut aurum actu, sed potentia tantùm proxima, quæ huius aut illius formam à causa efficiente & mouente statim induet. Est enim Individuum quod proprietates habet, quæ simul omnes nusquam attribuentur multis. Proprietates quidem, quæ differentiam specificam non constituent, sed habilitatem & dispositionem tantùm habent ad formam proximam

De materia auro & argento proxima apud artē.

Individuum quid sit.

capeffendam. Exemplo fit semen caninum, quod proprietatem habet, vt proximè ex eo gignatur canis, quæ proprietas in semine equino nusquam inerit, nisi post multas corruptiones & mutationes in semen caninum, hoc fieri posset. Sic materia argento & auro proxima hanc habet proprietatem apud artem, vt pauco adminiculo in ipsa mutari possit, quæ proprietatem in alia materia nusquam inerit. Hæc enim est lex naturæ inuiolabilis vt nullum vsquam vnus speciei Individuum, in aliud alterius speciei Individuum transeat, nisi illud prius proprietatem & potentiam habeat ad hoc posterius proximam, id est, nisi prius Individuum sit potentia proxima Individuum speciei proximè futuræ, & ortum subituræ. Hanc materiam inuestigare, qualis est in mineris naturalibus & eandem subijcere causæ efficienti vt in ipsam agat, & opus suum peragat est impossibile. Quippe nihil ad intelligēdi vim pertinere potest, quod prius in sensu non fuerit. At ma-

Causa materialis
in mineris
non est
proxima
apud artem.

teria

teria proxima, quæ est subtus terram, ex qua producitur à sola natura argentum & aurum, sensibus nostris est incognita. Non enim constat inter graves Autores, qui hac de re aliquid tradiderunt, quænam sit illa materia proxima apud naturam, imò dissentiunt, & suam vnusquisque opinionem rationibus probabilibus, non tamen demonstrationibus tuetur. Quod et si concedatur materiam proximam sensibus & demonstratione comprehendendi posse, nihilo minùs posset ars extra minerarum locum materiæ potentiam ad actum seu formam perducere. Aliunde igitur disquirenda est in Argyropœia & Chrysopeia materia proxima & causa efficiens, vt viribus huius illa erumpat in actum, & ex illius potentia forma argenti & auri suboriatur & emergat. Disquirenda est, inquam, in re, in qua oculorum & sensuum iudicio hæc proprietas est insita, quæ estabilitas & dispositio quædam naturalis ad suscipiendam formam argenteam & auream. Huius

Materia proxima apud naturam est incognita

Vbi materia proxima metallorum inquirenda

Duplici
demon-
stratione
materiam
proximam
investiga-
re debe-
mus.

Posterior
demon-
stratio.

Quatuor
accidentia
auro & ar-
gento cū
proxima
materiam
commu-
nia.

autem materiæ investigatio ex duplici demonstratione dependet: Prior est ex similitudine totius substantiæ argenti & auri cum hac materia proxima quam quærimus. Hæc autem similitudo deprehendetur sensibus ex facili eorundem mixtione & amplexu. Hæ enim substantiæ sese referunt, nullo negotio & nulla arte, sed sponte sua coeunt. Quæ autem sit substantia, quæ faciliè coeat cum argento & auro, post hæc dicemus. Posterior demonstratio ex proprietate & habilitate & dispositione materiæ erit, quæ utriusque scilicet argenti & auri formam apprehensura sit. Hæc autem habilitas seu dispositio manifesta erit sensibus ex similitudine accidentium eiusdem materiæ, quam quærimus, cum iis, quæ argento & auro insita, intuemur à perceptione materiæ eorundem, & à cæteris metallis potissimum distare.

Sunt autem accidentia hæc quatuor numero. Primum, quòd argentum & aurum non exuruntur nec inflammantur. Secundum, quòd partes, ex quibus constant

constant, humido scilicet & sicco, igne, qui cuncta dissoluit, minimè dissipentur aut distrahantur. Tertium quòd tenuissimæ sint essentiæ. Postremum, quod densa & grauissima sint. Propriè tamen, nequis calumnietur, hæc auro insunt, argento minùs propriè. Qui tractant artifices argentum & aurum ita de his accidentibus propriis iudicent & vt mox apertiùs demonstrabo. Hæc accidentia ex Aristotelis autoritate sunt corporis affectus, qui sensibus iudicantur. Materia igitur, quam facilè cum argento & auro coire, & iisdem accidentibus propriis præditam esse oculis conspexerimus, ipsa erit materia argento & auro proxima apud artem, neque alia, quæ ab efficiente causâ in argentum & aurum permouebitur. Hanc suo proprio nomine describemus, si priùs argento & auro quatuor hæc accidentia inesse demonstrauerimus, & causas eorundem, & quòd cæteris metallis non insint, & quare. Quòd igitur argentum & aurum non exurantur, nec inflam-

Materia
quæ auro
& argento
proxima.

I.
Aurum &
arg. non e.
xurantur.

mentur, ex eo apparet, quòd liquata
 igne nullum vaporem sulphureum aut
 inflammabilem spirent: causa est, quòd
 omni substantia sulphurea & inflama-
 bili & vnctuosa expertia sint. Omne
 enim ferè corpus naturale duplici
 constat humore, altero vnctuosò, ole-
 oso & inflammabili, vt est sulphur, o-
 leum, adeps: altero aqueo, quo tan-
 quam visco terrenarum corporum partes
 vnctæ coherent, quique rerum omni-
 um ex Elementorum permistione
 concretarum communis est. Quod-
 cunque igitur corpus inflammationi
 subiectum est, humiditatem habet o-
 leo finitimam, huiusque solius genera-
 conflagrat. Quippe quæ ab aere orta
 aeris qualitatem calidam retineat. A-
 queus autem humor, qui terrenarum
 partium est gluten, ab igne vinci non
 potest. Ille enim frigidus, humidus, hic
 ignis calidus & siccus. Et cum contra-
 riis inter se, vt etiam iam dictum est,
 pugnent qualitatibus, neutrum cedit
 alteri. Solus igitur aqueus humor ar-
 gentum & aurum tuetur, ne ab igne
 exuran-

A
 exura
 leosi
 igni
 humo
 refer
 sulph
 iam
 sunt,
 cont
 auri
 dum
 gne
 tur,
 reite
 orun
 min
 auri
 & al
 alte
 quo
 qua
 que
 tinu
 tran
 que
 qui

exurantur. Nullius enim humoris oleosi aut sulphurei sunt participia, qui igni ferat opem, vt victoriam aduersus humorem aqueum, qui iisdem inest, referat. Reliqua verò metalla, quòd sulphure cuiusdam humoris, qui etiam odore deprehenditur, participia sunt, exuruntur & nigredinem ab igne contrahunt. Quod autem argenti & auri partes essentielles, scilicet humidum & siccum, ex quibus constant, igne non dissoluantur nec secernantur, colliquatio eorundem sæpius igne reiterata fidem facit. Nihil enim eorum pondere decedit. Equidem meminimus me superioribus annis vnciam auri purissimi testaceo vasculo inclusi, & alteram vnciam argenti puri etiam altero vase separatim inclusi eo loco, quo vitrum vitrariorum fornace liquatum est perpetuo, collocasse, ibique ambo fusa & liquata duobus continuis mensibus permansisse, iisque transactis & à vasculis & fornace vtraque exempta stateris librasse, & auri quidem nec minimum de pondere

Auri & arg. partes essentielles nō dissoluantur igne.

Experimentum.

decidisse conspexi, argentum verò
 duodecima tantum parte. Quod sanè
 admiratione dignum est, verissimum
 tamen esse ipsa experientia didici. Hu-
 iusce autem rei causa est, perfecta sic-
 ci & humidi mixtio & vnio, quæ tam
 arctissimo fœdere sunt iuncta vt etiam
 ignibus violentissimis indissolubilia
 sint. Humidum enim temperatur à
 sicco, & siccum ab humido, & fit in v-
 troque argento scilicet & auro sub-
 stantia vna æqualis, & in suis partibus
 similaribus homeomera & vniformis.
 Hinc cum nititur ignis ipsa rarefacere,
 & dissoluere, & humidum aqueum in
 vaporem efferre, tuerur & retinetur à
 ferreo ne euolet. Contrà cum ignis i-
 dem terreum ab humido secernere con-
 tendit, & in cinerem vertere, cohibetur
 ab humido, ita vt vtrumque tutum, in-
 colume & inuictum in ignis pugna
 persistat. Hæc autem indissolubilis
 mistio & vnio propriè de auro est in-
 telligenda, cuius meminit sacra scri-
 ptura: Probabit, inquit, nos Deus tan-
 quam aurum in fornace. Et Augu-

Causa &
 ratio.

Solida mi-
 stio humi-
 di & sicci.

rellius
 nit.

Ign

Ad

Ch

H
 arge
 mini
 quit.
 igne
 purg
 parum
 enim
 colli
 ni p
 ficie
 quo
 para
 pur
 arge

rellius

rellius in sua Chrysopeia sic cecinit.

*Vni quoniam nil deperit auro
 Igne, velut solum consumit nulla ve-
 tustas,
 Ac neque rubigo aut arugo conficit vl-
 la,
 Cuncta aded miris illic compagibus he-
 rent.*

Huic solidæ mistioni proxima est argenti puri mistio, cuius etiam meminit Regius Psalmista. Eloquia, inquit, Domini, eloquia casta, argentum igne exanimatum, terræ probatum, purgatum septuplum. Attamen igne parum illi deperit & exuritur. Quod enim superius igni duobus mensibus colliquatum duodecima parte pristini ponderis deperisse dixi, in superficie vitro citrinissimo opertum vidi, quod malleo sub incude percussum separatum fuit ab argento quod intus purum perstitit. Hæc duodecima pars argenti deperdita & exusta in vitrum

Argento
 parū deperit
 in igne.

Vitrifica-
tio metal-
lorum.

Quod au-
rū & arg.
tenuissima
sint, &
quare.

Puritas
humidi
defecati.

illud citrinissimum transijt. At reliqua
metalla omnia pauco tempore igne
continuò agente exhalant, & metal-
lica materia & forma euanescente &
pereunte, quod superest, in vitrum
transmutatur. Omne enim, vt recte
sensit Geber, propria priuatum humi-
ditate fusionem nullam dat præter vi-
trificatoriam. Cuius dissolutionis &
corruptionis causa est etiam contra-
ria ei, quam in argento & auro dixi-
mus, scilicet quod humidum quod-
dam sulphureum & inflammabile hu-
mido eorum aqueo permistum sit,
tùm quòd illorum mistio sit imperfe-
cta ad misionem argenti & auri col-
lata. Tenuitas autem argenti & auri
est mirum in modum dilatabilis, sed
auri incredibilis ex eo deprehenditur,
quod vnica illius vnica superficiem
corporis alicuius inaurabit, quam ar-
genti decem vniciæ vix inargentarent,
id norunt inauratores & inargentato-
res. Cætera verò metalla nihil ad auri
tenuitatem accedunt. Causa autem
tantæ tenuitatis est puritas humidi
defe-

defa-
ro.
terr-
eide
ferti
den-
tur,
stet,
Vnu
trah
quin
forc
pen-
dein
den-
den-
Sic
pen-
mar-
gran
iust
min
den-
filu
ferr
vigi

defacati in argento & propriè in auro. Causa verò crassitie est impuritas terrestris. Tandem & postremum accidens proprium auro & argento præsertim auro præ cæteris omnibus, est densitas & grauitas. Et vt certò sciat, quanta grauitate aliud ab alio distet, quod ter expertus sum, proferam. Vnumquodque metallorum in filum trahi & produci aurifabro mandauit, quin etiam & chalybem: Filum auri forcipibus scissum est, dum stateris penderet sexaginta duodecim grana, deinde vniuscuiusque metalli fila eodem foramine tracta & producta eadem longitudine separatim scissa sunt. Sic vnumquodque filum statere appensum fuit. Auri filum vt dixi, drachmam, quæ sexaginta duodecim sunt grana pendere vidi: filum argenti eiusdem longitudinis eodemque foramine tractum triginta sex, plumbi itidem triginta sex: filum aris triginta, filum chalybis viginti septem, filum ferri viginti sex, filum denique stanni viginti quinque. Causa tantæ grauita-

Densitas
& grauitas
auri & arg.

Proportio
grauitatis
metallo-
rum.

Causa

grauitatis
in auro.

Causæ cō-
trariæ.

Materia
proxima
quæ.

tatis auri est æqualitas & vniformitas partium eiusdem, & perfecta mistio, tum verò puritas & tenuitas, & eorundem humidi & sicci perfecta decoctio & incrassatio, tandem etiam substantiæ sulphuræ & auræ priuatio. Causæ autem contrariæ sunt, ne tam graua sint metalla reliqua, scilicet dissimilitudo partium heterogenearum in metallis, imperfecta mistio, impuritas, crassities, & in quibusdam imperfecta decoctio, in alijs exustio, & in omnibus sulphuræ substantiæ auræ & leuis mistio. Quæ igitur materia magis tota substantia argento & auro erit similis, magisque ad propria ijsdem accidentia accedet, ea profectò iudicanda erit proxima materia, in quam incumbere, & conatus omnes impendere Argyropœiæ & Chrysopeïæ artifices necessariò oportet, si naturam velint imitari, & vi efficientis causæ, de qua mox dicam, formam argenti aut auri eidem inducere. Proximæ enim vnicuique materiæ, quam consummatam potentiam dicimus, statim

vi causæ efficientis extrinsecus accedit forma; naturali quadam & quasi dicas ineuitabili necessitate, vt rectè tradidit Ambianēsis ille medicus Fernelius summus Philosophus lib. prior de abditis rerum causis. Nonne vides puluerē illum pyrium statim multa mortalium internecione, flammam attritu concipere? Quippe quod nulla alia materia igni sit proximior ob siccitatem & tenuitatem pulueris, quæ qualitatibus ignis conueniant: per motum autem fit calor. Sic qualitatibus omnibus argenti & auri concurrentibus in materia proxima, ex ea fit argentum & aurum. At ne quenquam diutiùs remorer aut suspensum teneam & ratione ex ijs quæ dicta sunt, & experientia, quæ inferius narrabitur, probare possum argentum viuum esse illam argento & auro materiam proximam potentia. Cuius fidem faciet demonstratio ex iisdem, quæ diximus, scilicet similitudine totius substantiæ argenti viui cum argento, & auro, & consensione eorundem acci-

Fernelius

Est materia proxima auro & arg. apud artem.

Similitudine totius substantiæ refert

aurum &
argentum.

dentium propriorum cum vtriusque auro e
Primùm norunt inauratores cum nulli sensib
lo alio metallo argentum viuum licet faci
bentius coire, quàm cum auro puro, re, &
hinc cum argento, ex quibus mala gne va
gna conficiunt, præsertim ex auro & æto, in
argento viuo, cum volunt inaurare argen
vasa, & quò purius vtrunque, eò cele. deper
rius miscetur alterum alteri. Quod to eue
nulla alia ratione fit, quàm propter si. norun
militudinem totius substantiæ. Cæte. viuo à
ra verò metalla non ita libenter am. dam s
plectuntur argentum viuum, aut si dubit
coit cum ijs, vt cum stanno & plum. & exu
bo, non propter similitudinem sub. auro e
stantiæ, sed propter indefinitum eo. rò ad
rum humidum, aut quòd illis inest ar. ficci &
gentum viuum. Quod autem argento nem a
viuo eadem quæ in argento & pro. rum c
priè auro diximus accidentia, in sint, vapor
etiam demonstratione probatur. O. parte
mnis enim humidi oleosi, vinctuosi & dissol
sulphurei expers est. Hinc non exuri, calor
minùs inflammari potest. Hinc in il. batur
lud ignis imperium non habet, nec coibit
sulphur, quod omnia exurit metalla, pristi

Quod ac
cidentia
propria &
cõmunia
cum auro
& arg. ha.
beat.

auro

que auro excepto: id enim manifestum est
 in nulis sensibus. Excoquitur enim Cinnabe- Experimē-
tū Cinnabe-
beris.
 rim liris factitia ex argento viuo & sulphu-
 ro puro, & trita & mista oleo tartari, & i-
 mala-gne valido in vase vitreo luto obstru-
 ro & cto, in vaporem sursum elata, redit in
 aurum argentum viuum, nec quidquam illi
 de cele. deperit. Idem in argēto viuo sublima- Ignem non
exurit.
 Quod to euenit, ita ipsum appellant. Hæc
 potet si. norunt artifices. Quod si cum argento
 Cæte. viuo à natura mista fuisset portio quæ-
 er am. dam sulphuræ exhalationis, minimè
 aut si dubitandum esset, ipsum inflammari
 plum. & exuri potuisse, vt in cæteris metallis,
 in sub. auro excepto, euenire solet. Quod ve- Non dis-
soluitur
igne.
 m eo. rò ad perfectam partium illius, scilicet
 est ar. ficci & humidi, vnionem & mistio-
 argento. nem attinet, igne nō minùs, quàm au-
 z pro. rum dissolui potest. Fertur quidem in
 nsint, vaporem suum, sed non propterea
 c. O. partes illius, ex quibus constat, igne
 uosi & dissoluuntur. Nam si ille vapor igneo
 exuri, calore agente, in vas recipiens, dela-
 e in il. batur, in priorem argenti viui speciem
 , nec coibit & redibit, nulla detracta parte
 etalla, pristini ponderis. Nec quidquam sub-
 auro

Cur in va-
porem ab-
cat.

Gravitas
argenti
viui.

Arg. viui
est duplex.

stantiæ illius est in vase, ex quo vapo-
ille emigrauerit, subsidebit. Est enim
vniformis omninò substantiæ & simi-
larium partium, non tamen est æqua-
liter mistum, quantum ad tempera-
mentum attinet. Vincit enim humi-
dum in mistione: hinc in vaporem a-
bit igne agente: ea quoque de causis
non est ductile. Quòd autem sit tenui-
ssimum, ex eo apparet, quod corio
inuolutum & expressum vehementer
transmeat corio illæso, quod oleum
quamuis sit tenuissimum essentiæ, trahi
meare non posset. Tandem argentum
viuum eandem ferè grauitatem habe-
cum auro, sexta enim tantum parte
auro minùs graue esse etiam experien-
tia didici. Quamuis Geber ipsum pro-
fitetur auro esse grauius, sed forsitan
de argento viuo purgato & paululum
ab humiditate nimia arte vindicato
intellexit. Horum omnium accidētium
cum auro communium eadem sunt
causæ quas in auro diximus. At verò
argentum hoc viuum quod dicimus
esse materiam argento & auro proxi-

A
mam
geni
torib
mani
quod
plum
li arte
vulga
accid
tia. F
dem
rum a
gis et
se aliu
est. C
ferunt
nùs c
que ig
Atqu
vulga
beat h
in fug
corpe
viuum
quòd
gentu
man

nam non solum est illud vulgare argentum viuum, quod palam a mercatoribus venit, & ex Hispania aut Germania aduehitur: verum etiam illud, quod ex corporibus imperfectè mistis, plumbo, stanno, ære, & ferro subtili arte prolicitur. Inter quæ omnia & vulgare hoc nostrum nulla, nisi in solis accidentibus quibusdam, est differentia. Fluida enim ferè sunt æquè & eiusdem proportionis & grauitatis. Verum argentum viuum corporum magis est coctum vulgari, quin etiã inter se aliud alio magis aut minus digestum est. Omnia tamen vi ignis in vaporem feruntur sursum, alia celerius, quæ minus cocta, alia tardiùs, vehementiorisque ignis vi, quæ magis decocta sunt. Atque hac de causa argentum viuum vulgare, quod indefinitam valde habeat humiditatem, omnium celerrimè in fugam vi ignis abit. Quod autem in corporibus metallicis inest argentum viuum, ex eo quodammodo iudicatur, quòd fusa & igne liquata omnia argentum viuum fluidum conspiciunt.

Arg. viuū corporum est magis coctum.

Comune habet indefinitam humiditatem. Arg. viuū corporibus metallicis inest.

tur, quamuis frigore proprio ab igne
 deposita rursus constant. Equidem
 di & noui ex omnibus metallis feruntur
 excepto, argentum viuum fluidum esse
 cernere, beneficio argenti viui vulgari
 ris. Abluendo enim & macerando perfectè,
 quicquid impurum est, & à natura
 argenti viui alienum, abicit in faciem
 quod superest vaporario calore soluitur
 Quod si ultra progredi liceat, a usima
 firmare, argentum viuum nihil aliud esse
 se, quam argentum & aurum crudum
 & indefinitum, quod à causa efficiente
 definitum statim in illa transit, quod
 magis apertum posthac fiet. Nolumus
 men ex hoc inferre metalla ex argen-
 to viuo, seu materia proxima fluxisse
 vt Alchemistæ sentiunt, imò potius
 cum Aristotele & Erasmo sentio, materiam
 proximam fuisse vaporem exhalatione
 concretum. Et veluti alimentum
 in animalium corporibus vertuntur in
 sanguinem, cum antea sanguis non fu-
 issent: sic & materia, quæcunque illa
 sit, ex qua metalla ortum habent, non
 vit eadem post eorum ortum, sed ar-

**Ex metal-
 lis extrahi-
 tur com-
 mune.**

**Arg. viuum
 quid sit.**

gentum

argentum viuum definitum; quod metallum appellatur, specie tamen aliud ab alio ob diuersam mixtionem, distinctum. Constans ergo sit & ratum, nullam aliam materiam argento & auro proximiorē esse apud artem, quā argentum viuum, tam vulgare, quā quod metallis imperfectè mixtis inest. In illud, vt materiam, omnes conatus impendant, quicumque Argyropœiæ & Chrysopeiæ fructus expectant: profugietur omnis alia materia sulphurea, vinctuosa, inflammans, adurens, inflammabilis & adustibilis. Sola substantia argenti viui aquea, subtilissima, viscosa, indissolubilis, nullius ignis ardori cedens, sit pro materia argento & auro proxima. Ipsum enim est quod ignem vincit, nec ab igne vincitur. De materia argento & auro proxima satis. His igitur de ea sic cōstitutis ad cognitionē causæ efficientis p̄grediendum est: quæ tanto nobilior & præstantior est, quantò artifex suo opere. Ipsa enim est, vt dixi, vnde est principium motus, quæ omnia corpora naturalia

Concludit
 Author
 nullam
 materiam
 apud artē
 proximiorē
 esse
 arg. viuo.

De causa
 efficiente.

Causa efficiens
 quid sit.

mouet vt talia sint, qualia ipsa esse in-
 tuemur. Dixi etiam ipsam esse vniuer-
 salem aut particularem. Et vtraque in
 genere definita est. Est etiam vtraque
 naturalis, sed quæ aliquando suo
 impetu mouetur, nec aliunde, quàm
 natura sola impellitur, vt agat. Quali-
 est in generatione metallorum in vi-
 sceribus terræ, quæ sola vi naturæ pro-
 diere. Qualis etiam est in argento viu-
 vulgari, & eo quod corporibus metal-
 licis obuolutum est, quæ sola natura in-
 lucem edidit. Quæ autem & quale
 sint causæ naturales, certò scire & asse-
 qui non potest mens humana, nec sa-
 tis constat inter peritiores, qui de iis
 dem tractauerunt. Sufficiat nobis na-
 turæ liberalitas, quæ à suis causis effi-
 cientibus occultis argentum viuum
 vulgare, & quod corporibus metalli-
 cis potentia proxima est insitum, vltro
 nobis obtulit, quod nobis materiam
 proximam esse diximus. Ea inuesti-
 ganda nobis tantùm causa efficiens
 particularis, quæ mouet hanc materi-
 am, vt ex ea concresecat argentum
 vel au-
 causæ
 ne, sic
 intell-
 tum
 mater-
 res ha-
 iltima
 quis s-
 fica c-
 nostra
 rifica
 inest,
 pullu-
 quis a-
 lifica
 mate-
 tifica
 tande
 moue-
 ria, ei
 nobil-
 progr-
 effici-
 quæ p-
 etiam
 vel

Causæ ef-
 ficientes
 naturales
 nobis in-
 cognita.

esse in vel aurum. Huius autem efficientis Causa efficiens particularis in hac arte.
 vniuersalium naturæ natura ex eiusdem definitione, sicut & in cæteris rebus omnibus,
 aque intelligitur. Hanc autem definire, haec arte.
 utraque tum ex viribus, per quas agit, tum ex
 suo potest materia argentifica aut aurifica, cui vi-
 quàm res hæ inhaerent, necessarium esse ex-
 Quali in vltimauimus. Non enim, sicut in reli-
 ra pro quis seminum generibus, vis sua proli-
 to viuifica cuiquam inest : Sic & in materia Vis artificia non inest materię proximæ.
 metal nostra proxima vis argentifica aut au-
 tura in rifica inest. In ouo enim vis sua efficiens
 quale inest, quæ calore adiuuante externo
 & affe pullum edit. Sic & in plantis & reli-
 nec fa quis animalium seminibus vis sua pro-
 de iisifica inest, nec aliunde exquirenda. At
 bis na materię nostræ proxima vis sua argen-
 tis effi tifica aut aurifica non est insita, quæ
 viuum tandem in argentum aut aurum pro-
 metall mouere possit, sed est in alia mate-
 vltro ria, eiusdem tamen generis, sed formæ
 eriam nobilioris, cuius differentię ratio in
 uesti progressu explicabitur. Causa igitur
 ciens efficiens est vis & facultas argentifica, Definitio causæ efficiens a-
 materię quæ per qualitates suas igneas, calore
 ntum etiam externo iuuante materiam pro-
 vel pud artē.

ximam seu argentum viuum, quo
 stanno, plumbo, æri & ferro potenti
 inest, diducit & resoluit, & idem, ne
 non argentum viuum vulgare conco
 quit, & mitionem eiusdem nondum
 perfectam perficit, & radicitus fingit
 vt in ipsum, iam perfecta & consum
 mata mitione, noua argenti vel aur
 forma influat. Argyrogonia autem
 est semen argentificum, ex argento
 vel auro prius soluto perfectè conco
 ctum, seu tinctura argentifica candidi
 coloris. Sicut Chryso-
 goniam est semen
 aurificum ex auro prius soluto perfe
 ctissimè concoctum, seu tinctura au
 rifica rubri coloris, admirabili tenui
 tate substantiæ prædita, quibus à na
 tura vis illa argentifica & aurifica in
 est. Qualitates autem illæ igneæ, pe
 quas agunt, arte & concoctione ipsi
 dem sunt acquisitæ. Ex quibus defini
 tionibus satis intelligitur vires agen
 tes bifariam diuidi. Aliæ sunt vt præ
 cipuè agentes, aliæ vt adiuuantes. Præ
 cipuè agentes sunt vis argentifica &
 aurifica, & qualitates igneæ semini ar
 genti

Argyrogo
 nia quid
 sit?

Chryso-
 goniam quid
 sit?

Causæ ef-
 ficientes
 duplices
 sunt.

A
 genti
 tes au
 etiam
 tur, vt
 rificu
 ne luc
 stioni
 eluce
 In
 genu
 bus n
 seu ex
 semin
 re, vis
 fuit,
 ret, q
 stitiss
 fonte
 mni
 Marc
 ab iis
 ficisc
 conn
 gean
 stere
 sima
 genti

gentifico & aurifico insitæ. Aduuan- Causæ ad-
iuuantes. res autē, ignis & calor externus. Quin-
etiam & semen illud bifariam diuidi-
tur, vt aliud sit argentificum, aliud au-
rificum. Hęc autem omnia explicatio-
ne luculentiori egent, vt veritas quæ-
stionis propositæ: An sit Ars, clariùs
elucescat.

In definitione igitur vis efficiens est Definitio-
nis expli-
catio. genus. In omnibus enim corpori-
bus naturalibus, quæ ortum subiere,
seu ex semine, seu ex quopiam loco
seminis, vel in iis, quæ in interitū abie-
re, vis primùm & facultas quædam ad-
fuit, quæ in hæc ageret, eaque moue-
ret, quæ alioqui sine motu eadem per-
stitissent. Hęc vis efficiens à triplici Omnes vi-
res & facul-
tates effi-
cientes à
tribus pro-
ficiscitur. fonte promanauit. Quippe cum in o-
mni corpore naturali tria hæc insint,
Materia, forma & temperamentum,
ab iis, nec à pluribus, vires omnes pro-
ficisci, certum est, quæ adeò inter sese
connexæ sunt, vt mutua opera indi-
geant, nullaque possit seorsim confi-
stere. Sed harum omnium præstantis-
sima & efficacissima ea est, quæ à for-

Proprietates
rerum à
forma ori-
entur.

Semen Ar-
genti ab
argento,
Auri ab
auro ori-
ginem tra-
hit.

ma proficiscitur. Quod enim nobilior sit & materia & temperamento, præstantiores effectus eam edere oportet. Hæc vis, quæ à forma ortum habet, proprietates appellatur, quæ sua inest cuique formæ nativa, nec arte aliqua comparari potest, sed à sola natura. Itaque in definitione dicitur primum, vis & facultas argentifica & aurifica Argyrogoniæ & Chrysoconiæ à natura insita. Ut enim in semine canino vis insita est, quæ seminis materiam movet, ut generetur canis, quæ vis & facultas in nullo alio inest semine, sic & in semine argentifico aut aurifico, ut fiat argentum aut aurum, vis sua inest. At quoniam hæc vis & proprietates est accidens, quod per se subsistere non potest, sed semper substantiæ inhæret, idcirco addita est definitio Argyrogoniæ & Chrysoconiæ ceu semen, & ex qua materia ortum haberent, scilicet quod ab argento semine argenti, & ab auro semen auri trahat originem: nam etsi inania sunt hæc corpora, neque sibi similia in mineris terræ pro-

æ pro
per tran
cere dic
quod le
lierint.
causam
gentur
pulchr

Hor

Nuz

Sem

Lon

Q

viribu
cerni
ciscu
prim
sto c
atqu
quod

procreent, tamen arte impellente per translationem sibi similia producere dicuntur, cum in semen, vel in id, quod locum seminis obtinet, transierint. Et veluti dicimus, canem esse causam efficientem canis, sic etiam argentum argenti, & aurum auri. Hinc pulchrè Augurellius.

Aurum est
causa efficiens auri.

*Hordea cui cordi demum serit hordea, ne
tu*

*Nunc aliunde pares auri primordia, in
auro*

*Semina sunt auri, quamuis abstrusa re-
cedant*

*Longius, & nobis multo querenda labo-
re.*

Quamuis autem à forma eiusque viribus effectus omnes, quoscunque cernimus, primùm maximeque proficiscuntur, attamen sine qualitatibus primis Elementorum, quæ sunt in mixto corpore esset inefficax, non secus atque artifex sine instrumentis: non quòd instrumenta agant, sed quòd per

Forma sine qualitatibus primis ad agendum inefficax.

ea meliùs agatur. Ideoque in definitione dixi, facultates argentificas aut aurificas agere per qualitates igneas.

Qualitatũ
primarum
vires.

Tantas enim qualitatibus primis vires tribuerunt veteres philosophi & Medici, præsertim Galenus, vt per eas omnia, quæcunque hac mundi vniuersitate conspiciamus, ab ijs orta existimauerint. Qualitates autem igneas dixi, quòd maximè præ cæteris agant, imò nisi à cæteris, quibus perfusæ sunt, vis earum obtunderetur, omnia perfunderent. Has qualitates agentes, calorem nempe & frigus, solas esse causas efficientes corporum simularium, statuit Aristoteles, dum solam eorum materiam considerat. At cùm ad formam peruenit, vt qua re hoc argentum sit, hoc aurum, aliam causam constantiorem esse ait, scilicet formatricem. Hæc enim facultas formatrix dirigit qualitates primas vt agant, & moueant materiam ad formam, qualis est in mouente actu seu virtute. Sic & vis argentifica aut aurifica per qualitates igneas mouebit materiam nostrã proximam,

Calor &
frigus a-
gunt.

Forma di-
gerit qua-
litates pri-
mas.

ximam, ad formam argenti aut auri ca-
 pessendam. Erunt etiam adiumento
 qualitates secundæ, quæ à materia or-
 tum habent, vt tenuitas & subtilitas
 substantiæ: non quòd agant, sed quo-
 modo forma per qualitates priores &
 principes, ita & hæ per posteriores va-
 lidius aut hebetius agunt. Quapro-
 pter definitioni additum est, semen
 hoc admirabili tenuitate præditum es-
 se, quod omnes materiæ nostræ pro-
 ximæ partes celerrimè subeat & pe-
 netret. Vtræque autem qualitates tam
 priores, quàm posteriores, cùm sint
 accidentia, arte intendi posse dixi-
 mus. Et ob hanc solam intentionem
 forma acutiùs agit, tametsi ipsa, vt di-
 cunt Physici, non recipiat magis aut
 minus. Intendi etiam ex Aristotelis
 testimonio constat, quod omnia con-
 cocta, calida esse affirmet, cùm priùs
 essent frigida: & quò plus cocta, eò ca-
 lidiora esse. Hæ igitur sunt causæ præ-
 cipuæ efficientes. In omni enim re-
 rum naturalium effectione species
 primum est & præcipuum efficiens.
 Quo circa Argyrogonia argentum, &

Qualitatū
 secundarū
 vires.

Qualita-
 tes hæ arte
 intendi
 possunt.

Forma
 præcipua
 est causa
 efficiens.

Tempera-
mentū ad-
iuuat for-
mam.

Vis efficiēs
adiuuans.

Chryfogonia aurum generat in mate-
ria nostra proxima. Temperamentum
verò igneum & materiæ tenuitas tan-
quam instrumenta facultati formatri-
ci subsidio veniunt. De utroque au-
tem semine differendi ratio, quod solu-
endum & concoquendum sit, &
quomodo, ad aliam quæstionem refe-
renda est, interdū de solutione & con-
coctione obiter in definitione dictum
non intelligatur ex argento solam tin-
cturam candidam argenticam depromi
posse: Ex auro verò eandem & ru-
bram aurificam. Forsitan de utroque
semine inferiùs plura dicenda sunt.

Vis autem adiuuans etiam in defini-
tione proponitur, quòd non agat pri-
mùm nec præcipuè, sed vt externa iu-
uet istam ad agendum: Ea causâ ad-
iuuans est calor externus. Hic in om-
nium corporū naturalium ortu ad-
eò est necessarius, vt huius ope causâ
illæ efficientes præcipuæ destitutæ &
orbatæ tanquam sopitæ iacerent, nec
vllum prorsus effectum producerent.

Nam plantæ sine aeris circumam-

bien-

bientis calore nusquam coalescerent. Oua sine calore gallinæ, aut alterius animalis ea fouente, nusquam pullos excluderent. Et animalium fœtus absque calore matris in vtero extinguerentur. Nec minoris æstimanda est caloris externi vis, in toto opere hoc conficiendo. Imò Aristoteles causam præcipuam efficientem in mineris metallorum tribuit qualitatibus externis, calori scilicet concoquendi & frigori constringendi. Calor igitur hic externus, quicquid in metallis imperfectè mistis ab argenti viui natura est alienum, secernit, diducit, & exurit. Idem qualitates igneas vtrique semini insitas, dum concoquitur & producitur, intendit, & in immensum auget. Idem easdem, dum semen in metalla projicitur, aut in argentum viuum vulgare, adiuuat, vt geminatis & multiplicatis vitibus, ipsa misceant, decoquant, & priorem mitionem imperfectã interuertendo aut perficiendo ijsdem argenteam aut auream accersant.

Caloris
externi vi-
res & effe-
ctus.

Postremò definitioni additum est, *Actiones*

& opera
causæ effi-
cientis.

causam efficientem mouere, dissolu-
re, missionem perficere, vt quæ illi
us essent manibus opera, demonstra-
rem.

Motus
quid?

Primùm enim omnis causa effici-
ens mouet subiectũ, aut materiam ad
finem aliquem: Motus autem est vt
& fluxus inter materiam & finem illũ

Finis quid?

Finis autem est vel forma, vel quantitas,
vel qualitas, vel locus. Causa igitur
efficiens mouet ad varios fines. Et
cùm finis Argyropœiæ aut Chryso-
pœiæ sit, vt producatur argentum vel
aurum. Ergò motus ille ad nouam for-
mam contendit. Forma enim plumbi,
stanni, æris, ferri, & argenti vniuersalis
non est forma argenti vel auri, sed illi
sunt horũ subiectum & materia: & per-

Pereunte
forma vna
inducitur
altera.

euntibus formis cùm materia sine forma
subsistere non potest, hanc autem induci-
lam, scilicet argenti aut auri, induci oportet.
Videndum est igitur, quomodo motus
specie abeuntibus formis à stannino,
plumbo, ære, ferro & argento vniuersalis
uo (quibus perpetuò inhærere non possunt,
si moueantur) alia eisdem scilicet

lice

licet argentea aut aurea succedat. Exi-
stimatur vulgo, motum omnem ad
formam esse per ortum & interitum,
seu generationem & corruptionem,
quorum alter alteri semper succedat.
Et ortum quidem esse motum, aut po-
tius mutationem à non esse ad esse,
interitum verò ab esse ad non esse.
Quod verum esse concedimus in stir-
più & animalium ortu & interitu. At
in solis corporibus simpliciter mistis,
non per generationem & corruptio-
nem, sed per dissolutionem & mistio-
nem simplicem formam induci subie-
cto demonstrabimus. Subiectum au-
tem hoc, quod corrumpitur aut gene-
ratur in vegetabilibus & animalibus,
aut dissolvitur & miscetur in mistis
simplicibus tantùm remotum aut pro-
pinquum. Nam quod est manuum, id
est, semen, aut quod vicem obtinet se-
minis, nec corrumpitur, nec dissolvi-
tur, sed illius ortus est per solam perfe-
ctionem. Quæ omnia dilucidius ex-
plicare constitui, ne paradoxum pro-
ferre videar, tum quod & soluendæ
lice

Motus ad
formã non
semper est
per gene-
rationẽ &
corruptio-
nem.

In Corpo-
ribus sim-
pliciter
mistis for-
ma per
mitionẽ
inducitur.

Motus in
Argyro-
pœia &
Chryso-
pœia est
mistio &
dissolutio
simplex.

Mistio
quid sit A-
ristoteli.

Definitio
Mistionis
alia.

quæstioni propositæ, tum omnibus
rè argumentis Erasti hac explicatio
posthac satis fiet. Omnis motus in A-
gyropœia & Chryso-pœia est in mi-
stione & dissolutione simplici. Quæ
autem mistio & dissolutio sit, quomo-
do diuidatur, & in quibus ab ortu &
interitu differat, & quid vtriusque
commune sit, dicam, quoniam quæ-
stiones hæc magni admodum sunt mo-
menti.

Varie de mistione sunt opinione.
Aristoteles sub finem tractatus de mi-
stione sic eam definit. Mistio est mi-
scibilium alteratorum unio. Hanc
definitionem reprehendit Scaliger li-
bro Exercitationum suarum, eamque
indignam Philosopho reputat, & sic
definit. Mistio est motus minimo-
rum corporum ad mutuum conta-
ctum. Hæc definitionis varietas, &
quæ de ea plerique senserunt, pro-
pter mistionis vocabulum æquiuo-
cum difficultatem pepererunt. Cum
enim omnia, quæ diximus naturalium
corporum genera, scilicet inanima ut

lapi-

lapides & metalla & animata, vt stirpes & animalia, ex elementorum permistione concreuerunt, mista omnia appellari possunt. Sed primi generis corporibus mistionis nomen propriè conuenit, & per solum mistionis motum ortum habuere: at aliorum corporum genera etiam præter mistionem aliquid aliud habent, nec illorum perfectio à solo mistionis motu prodiit. Hinc Aristoteles ante mistionis definitionem discrimen ipsius à cæteris mouentibus mutationibus posuit, obscure satis & breuioribus verbis, quàm necessarium fuisset: & mistionis diuisionem silentio præterijt, nec verbum vllum de dissolutione simplici, quæ mistioni aduersatur, addidit. Cum autem, vt dixi, mistionis & dissolutionis vocabulum sit æquiuocum & in æquiuocis partiendum priùs, quàm definiendum, vtriusque diuisiones aliquæ afferendæ sunt, scilicet tam eius quæ generaliter & confuse, quàm eius, quæ propriè mistio dicitur. Mistionis vocabulum indicat, ea, quæ mi-

Corpora
inanima
per solam
misionem
oriuntur.

Mistio &
dissolutio
opposita
sunt.

Mistionis
diuisio
prima.

*Acceptum
sicut, quod
nissio sit
duplex:
totalis,
particularis
pag. 133.*

Diuisio se-
cunda.

Diuisio
tertia.

scentur, plura esse numero. Mistio alia est prior, alia posterior: prior est, quæ ex primorum quatuor elementorum concursu proximè & immediatè fluxit, qualis est in lapidibus & metallis & inanimis & subterraneis corporibus, quæ primam esse eorundem Elementorum sobolem diximus. Posterior verò est, quæ ex iam mixtis elementis prodijt, qualis est in stirpibus & animalibus, eorumque partibus. Aliter potest diuidi, vt alia sit à natura sola, qualis est in omnibus corporibus naturalibus, quæ solius naturæ vi concreuerunt. Alia ab arte, qualis est in corporibus iam à natura ortis, quæ rursus arte miscentur, vt in diuersis speciei corporibus, seu sint fusilia, aut liquida, aut sicca, aut minutissima corpuscula trita. Sed & eiusdem mistionis alia est diuisio, vt altera sit ad formam vnicam eorum, quæ miscentur constituendam: qualis est in omnibus corporibus naturalibus, quæ suarum quæque eamque vnicam formam consecuta sunt: Altera est, quæ ad vnicam

A
nem
tactu
natiu
bus, v
bus a
nuiss
tur. I
corp
Alia
uissio
alia
simp
sarum
quar
stant
corp
com
sefe
lias
perfe
rum
sarum
re p
etian
para
bus

nen

nem minimorum corporum & contactum, manentibus eorum formis natiuis, qualis est in liquidis corporibus, vt aqua & vino mixtis, aut fusibilibus aut metallis, aut siccis, quæ in tenuissimas partes redacta simul miscentur. In hac enim mistione, diuersa hæc corpora suas quæque formas retinent.

Alia etiam est eiusdem mistionis diuisio, vt alia sit perfecta simpliciter, alia comparatè. Mistio perfecta simpliciter est eorum, quæ cum diuersarum essent priùs specierum, postquam coierint, vnicam formam substantialem adeptæ sunt, vt sunt omnia corpora naturalia. Mistio perfecta comparatè est, quæ etsi simpliciter in sese introspecta perfecta dicatur, ad alias tamen collata magis aut minùs perfecta est, tam in his quæ diuersorum sunt generum, quàm quæ diuersarum sunt specierum sub vno genere proximè comprehensarum. Quin etiam & hæc mistionis perfectio comparata variè æstimatur, aut ex actionibus corporum, quæ mista sunt, præ-

Diuisio
quarta.

Mistio
perfecta
comparatè
æstimatur
variè.

stantioribus aut ignobilioribus : aut ex connexione partium mistorum corporum solida vel imbecilla : aut tã ex viribus & actionibus corporum mistorum, quàm eorundem compagine. Mistra enim tantùm corpora vel lapides & metalla, si eorum vires & actiones considerentur, ignobiliora cæteris corporum generibus iudicantur, quod ex sola elementorum mixtione consistit. At plantæ motum quendam habent, animalia magis manifestum : homines verò præter motum rationis & intelligentiæ sunt participes, & præstantissima edunt opera. Itaque agendi facultate magis definiuntur. Et hac ratione perfectiora dicuntur mistra inanimis, nec non cæteris aliorum corporum generibus. At si iisdem plantis & animalibus connexionem & soliditatẽ opposuerimus, horum sanè mistio erit perfectior. Nõ enim ita facilè in partes distraherentur aut dissolventur, quippe quod magis perpetiendi quàm agendi munere defungantur : Sed & inter se lapides &

Propter vim agendi stirpes & animalia perfectiora sunt quàm mistra.

Mistra simpliciter perfectiora sunt propter perpetuonem.

metalla

talla, & hæc inter se collata etiam perfectè magis aut minùs mista dicentur, Quorum enim metallorum partes, ex quibus cõstant, humido scilicet & sicco, adeò tenaciter hærent, vt igni dissolui aut distrahi haud quaquam possint, perfectiùs mista dicentur, vt argentum & aurum. Atque hac de causa etiam argentum viuum. Arg. viuum perfectiùs mistum est. Quæ enim præter hanc arctam & indissolubilem mixtionem adeò æquali sunt temperamento, vt ferri sursum igne nequeant, perfectiora etiam mista appellantur, vt eadem argentum & aurum, secundũ vniuscuiusq; perfectionis gradum. Quorum omnium accidentium causa in superioribus est dicta. Quod si in his corporibus inanimis aliquod corpus reperiatur, quod vires & qualitates nimium exuperantes obtineat, siue à materia, siue à forma, seu à temperamento, siue ab omnibus profectas, & præter has fuerit indissolubile & fixissimum, & in ignis violentia persistat, id vndequaque perfectissimè erit Perfectissimè minimum quid. mistum. Non enim solùm perpetiendi

potentia, sed agendi facultate erit de-
 finitum. Sanè in metallis nullum tal-
 corpus reperitur. Aurum enim quod
 in metallis perfectiùs est mistum, nul-
 lis facultatibus agentibus, sed perpetu-
 endi tantùm potentia est præditum.
 Quocirca ceterorum metallorum mis-
 tionem imperfectam haud quaquam
 perficere potest. Vtramque autem sci-
 licet agendi facultatem & perpetuen-
 di potentiam Argyrogonia & Chry-
 sogonia, id est, semen argenteum &
 aureum obtinent, excellentius vero
 semen aureum. Quocirca vnde qua-
 que perfectè mistum cum sit, cætero-
 rum corporum & argenti viui vulga-
 ris imperfectam misionem perficit
 vt mox dicam. Cur autem semen ar-
 gentificum aut aurificum perfectione
 misione & facultatibus sit præditum
 quàm argentum & aurum, causa est
 quod elementa corporum mistorum
 quæ rursus miscentur, alios & nobilio-
 res effectus pariunt, quàm quæ primo
 miscentur. Vires enim Elementorum
 nondum mistorum solam misionem
 efficiunt

Semen au-
 rificum est
 perfectis-
 simè mi-
 stum.

Quæ mista
 iterum
 soluuntur
 & miscen-
 tur, præ-
 stantiores
 vires ha-
 habent
 quàm se-
 mel & pri-
 mo mista.

efficiunt, cum à nulla alia particulari & insita vi, sed ex sese moueantur, qualitatibus externis iuuantibus. At qualitates in elementis iam mistis alterius imperio subijciuntur, & tantùm sunt instrumenta formæ misti, quæ multò præstantior & nobilior est, quàm forma simplicis Elementi. Calore enim ignis, vt ab anima mouetur, in animalibus est principium nutritionis, qui sine anima non aleret. Sic argentum & aurum ex elementis & eorum viribus & qualitatibus proximè fluxerunt, ex Aristotelis & cæterorum opinione. Hinc simplex est & infimo gradu eorum mistio. Semen verò argentificum & aurificum ex argento & auro & suo argento viuo iam mistis, rursus coctione iterata, æmula naturæ arte ministra prodierunt, hinc admirabiles producant effectus. Sicut autem misionis vocabulum diximus indicare ea, quæ miscentur, plura esse prius numero, deinde fieri vnum, sic ex diuerso dissolutionis vocabulum indicat id, quod dissoluitur,

Plura numero si miscentur fiunt vnum.

Vnum numero si dissoluitur, in plura diducitur.

Resolutio duplex.

vnum prius quiddam fuisse, quod in plura postea diducitur. Vnum quiddam intelligo, quod vel continuum est & vnius formæ, vt vnumquodque corpus naturale sua forma constans, aut cuius partes sunt tantum contigua, & ex corporibus diuersæ speciei coagmentatæ, vt vnum corpus esse videantur, vt aqua mista vino, aut argentum auro. Huiusce corporis genera, si dissoluantur, in priorum formarum suarum corpora redibunt, cum tantum essent contigua, nisi corrumpentur. Illa verò, quæ scilicet vniformis sunt essentiæ, & in quibus materia & forma continuantur, bifariam dissolui dicuntur. Aut enim fit resolutio omnium accidentium eorum vsque ad primam materiam, nec quidquam sensibile prioris corporis dissolui apparet, vt in omnibus exustis corporibus: Et hæc dissolutio dicitur interitus siue corruptio: aut pereunt accidentia quædam, & quædam sensilia supersunt, & communia tam priori materiæ, priusquam dissolueretur,

quàm

quàm iam dissolutæ, vt mox dicemus in metallis, quæ in argentum viuum dissoluuntur. Nobis de mistione & dissolutione simplici est sermo, quæ ex his, quæ dicta sunt, ab ortu & interitu, seu generatione & corruptione differre manifestum est. In his enim fit interitus prioris substantiæ, & ortus alterius, & omnium accidentium priorum mutatio, nihilque ex eo, quod priùs sensibile erat, superest. Ideoq; illas non per motum, sed per mutationem fieri dixit Aristoteles. Vt cùm ligna exuruntur, pars in fumum, pars in cineres vertitur, & peracta corruptione nihil sensibile prioris materiæ ligni, nec accidentium eiusdem cernitur. Hanc corruptionem appellant resolutionem in primam materiam. At in his mistione scilicet & dissolutione simplici, quæ miscentur diuersa corpora, aut quæ mista dissoluuntur, non omninò quæ sensibilia accidentia priùs fuerant, dispareunt, sed aliquid ex eorum materia priori sensibile perit, aliquid manet. Cùm enim ad lapidis aut metalli or-

Mistio & dissolutione simplex ab ortu & interitu differunt.

In ortu & interitu fit omnium accidentium resolutio.

Resolutio in primam materiam.

In mistione & dissolutione simplici non fit resolutio omnium accidentium.

tum elementa miscentur, quæ vera est
 mistio, quæ in his prius fuerant sensi-
 lia, etiam post mistionem conspiciun-
 tur. Lapidés enim sensilem terræ qua-
 litatem referunt, metalla aquæ. Sed &
 cum ijdem lapides in calcem dissol-
 uuntur, terram referunt. Metalla cum
 in argentum viuum soluuntur, aquam.
 In cæteris mistionis aut resolutionis
 speciebus, in quibus diuersarum for-
 marum corpora secernuntur, nulla est
 dubitatio. Metalla enim quæ fusione
 liquantur, & mista putantur & rursus
 arte dissoluuntur, suas proprias formas
 & sua accidentia propria seruant, sicut
 & diuersorum corporum grana. Hoc
 etiam inter has, generationem & cor-
 ruptionem & dissolutionem & mistio-
 nem simplicem interest, quod in vera
 mistione, contrariæ qualitates eorum,
 quæ miscentur, viribus quodammodo
 paribus concurrunt, & ad mediocri-
 tatem moderationemq; referuntur: &
 hic motus ad simplicem tendit mistio-
 nem. At in generatione contrariorum
 vires præter motum sunt impares, id-

In mistio-
 ne simplici
 qualitates
 æqualibus
 viribus
 concurrunt.
 In genera-
 tione vires
 contrario-
 rum sunt
 impares.

eoq;

eoque quod minus est & imbecillius ab ampliore victum perimitur. Idcirco neque lignum igni, neque alimentum corpori permisceri dicimus, sed illa corrumpi, noua oriri. Hæc enim motio ad interitum vnius & ortum alterius tendit. Sunt autem vtrisque ortui & interitui, & mistioni & dissolutioni veræ & simplici hæc communia, quod corporis moti prior forma perit, noua oritur & succedit. Sed eisdem hoc commune est, quod ceu ortui contrarius est interitus, sic mistioni dissolutio. Veræ mistioni & perfectæ, de qua est quæstio, hæc sunt propria, vt sit eorum, quæ miscentur, communis materia: vt tenuissima sint, & facile secari possint, qualia sunt liquida aut fusilia: vt contrarijs pugnēt qualitibus: & vt paribus quodammodo viribus certent. His igitur legibus obseruatis erit mistio, quæ sic definiri poterit. Mistio vera perfectæ & simplex, est diuersorum minimorum corporum in communi materia motus per qualitates pugnātes æquis viribus,

Comunia
ortui & interitui, mistioni & dissolutioni.

Propria
mistionis
veræ.

Definitio
Mistionis
veræ perfectæ & simplicis.

Dissolu-
tionis ve-
ra, simpli-
cis & per-
fectæ defi-
nitio.

Differētia
mutatio-
nis & per-
fectionis
ex natura
subiecti
est.
Materia
remota
media &
propin-
qua corrū-
pitur &
dissolui-
tur.

vt fiat vnio materiæ & formæ futuræ,
& vnica ex omnibus mixtis forma no-
ua exurgat, manentibus quibusdā sen-
silibus accidentibus prioris materiæ &
subiecti. Sic ex aduerso dissolutio vera
simplex & perfecta, est mixti corporis
partium essentialium, quæ vnicam for-
mam constituebant, secretio in alias
partes, manentibus in illis quibusdā
sensilibus accidentibus prioris mate-
riæ aut subiecti. Quod autem in supe-
rioribus dictum est, aliquo corrupto a-
liud gigni, & aliquo genito aliud cor-
rūpi, & aliquo mixto dissoluto simplici-
ter aliud mixtū oriri, & aliquo mixto ali-
ud dissolui, & sibi inuicem succedere,
distinctione ex subiecti natura indiget.
Mutationes enim hæ sibi inuicem suc-
cedentes in materia remota & media
aut propinqua tantū locum habent,
non autē in proxima. Vt puta, gignen-
dus est canis, elementa sunt materia
remota, panis, caro & alimenta, me-
dia, quæ semen immediatè præbit,
propinqua dicetur. Sic in Metallis ma-
teria remota ab argento & auro sunt

Ele-

Elementa, quæ subsequitur ante metallorum ortum, media est, metalla propinqua. In hac varia & multiplici materia priusquam ad proximam ventum sit, plures mutationes per ortum & interitum in vegetabilibus & animalibus, & per dissolutionem & mistionem in mistilibus simpliciter succedere necesse est. At ubi ad materiam proximam, id est, semen, aut quod loco est seminis, peruentum est, non interit subiectum, vt suboriatur aliud, sed idem tantum subiectum perficitur. Quod mihi vnus omnium perspicacius animaduertisse & subtilissimè dixisse videtur Scaliger exercitatione sexta, distinctione secunda. Ouum enim quod est materia pullo proxima, interim cum fouente gallina mutatur, dum ad pulli formam peruenerit, non corrumpitur, sed perficitur. Et perfici hinc apparet, quod in ouo fracto putamine nihil corruptum intus inuenitur. Et quoniam, inquit, ouum & semen post ortum animalis desinit esse ouum, & semen corrumpi vulgò dici-

Materia
proxima
nō corrū-
pitur, sed
perficitur.

Scaligena.

In perfe-
ctione
materia
non perit,
sed formæ
pereunt
alia succe-
dit.

Metalla
non sunt
materia
proxima
sed pro-
pinqua
auro & ar-
gento.

Argent. vi-
uum est
materia
proxima
auro &
arg.

tur: verùm apud sapientes, quoniam
nihil ex subiecto perit, non corrumpuntur, sed perficiuntur. In perfectione enim nihil ex materia deperit, sed tota persistit, priore tantùm forma deperdita, alia succedente. Sic argentum viuum siue vulgare, siue ex reliquis metallis prolicitum, mistum Argyrogoniæ aut Chrysoconiæ non corrumpitur, sed tantùm perficitur. His fundamentis sic stabilitis, quæ necessaria videbantur ad ea, quæ sequuntur construenda, redeamus ad definitionis causæ efficientis explicationem. Diximus causam efficientem diducere argentum viuum à stanno, plumbo, ære & ferro. Ipsa enim non sunt proxima materia argento aut auro, sed propinqua tantùm, ideoq; dissolutione simpliciter discernenda est materia proxima ab eorum materia, quæ est argentum viuum. Nec refert, fuerit nec ne fluidum illud argentum viuum, dummodo ab omni sorde & substantia ab argenti viui natura aliena, purgatū fuerit: imò quò perfectiùs concoctū erit

pro-

proximius erit subiectum. Si enim à materia definiendum sit nobis argentum & aurum, profectò nihil aliud erit vtrumq; quam argentum viuum purũ, ab omni substantia aliena defæcatum, & definitum & coctum, secundum cuiusque gradum. Aurum enim purius longeque magis decoctum vsque ad extremum naturæ metallicæ, argentum minùs. Hæc ita se habere ex mutuo amplexu argenti viui & auri & argenti, tum verò ex similitudine in iisdem accidentiũ quorundam priorum in superioribus manifestum est, tum quod arte ferè aurum in argentum viuum fluidum soluitur. Ignis, quem causam dixi efficientem adiuuantem, hanc dissolutionem potissimum præstat. Separat enim Heterogenea, & congregat Homogenea: Idque solus efficit, vel identidem & sæpius, atque alternis vicibus purgando hæc corpora, vel in momento admissione seminis argentifici vel aurifici, quod argentum viuum eorundem quatuor corporum retinet, interim dũ

Definitio
argenti &
auri à materia.

Ignis soluit argenti viuum à metallis.

Definitio
 seminis &
 ignis in
 materiam
 proximam
 agentis.

Mistio
 perfecta in
 corpore
 naturali in
 definitio-
 ne causæ
 efficientis.

Definitio
 Tempera-
 menti.

ignis externus Heterogeneum & im-
 purum dissoluit & excernit. Post dis-
 solutam à quatuor illis corporibus a-
 lienam ab argenti viui natura substan-
 tiam, quod relinquitur ignibus inex-
 pugnabile est, scilicet argentū viuum
 purum, cuius tamen mistio nondū est
 perfecta ad argenti & auri mistionem
 collata. Quo circa ipsam, nec non ar-
 gēti viui vulgaris perfici oportere sub-
 iūxi. Mistionem Elementorū in vno
 quoq; corpore naturali perfectam ap-
 pello, cū æquales eorūdem vires in
 vnū coierint, vt calidi, frigidi, humidi
 sicciq; pares sunt portiones, & iusti-
 tia, vt dicere solent Medici. Ideoq; in-
 ter diuersę speciei metalla solū aurū est
 temperatū, & æquale. Est enim tēpe-
 ramentū eorū, q̄ in mistis sunt, princi-
 pū qualitātū pportio æqualis. Hęc au-
 tē æquabilitatē non magnitudine mo-
 lis aut pondere metiri licet, quippe
 quod in metallis, aut argento viuo v-
 berior sit terræ & aquæ copia, quam
 in reliquis omnibus corporibus natu-
 ralibus, sed potestatis vi & efficientia

cui omnia planè accepta referuntur.

Quod igitur elementorum, ex quibus aurum concreuit, vires & qualitates

sint æquales, in partes distrahi, aut in fumum se attolli non patitur: siccum

enim retinet humidum, ne euolet: & humidum conglutinat siccum, ne in

cinerem abeat: frigidum calidi ferociam coërcet, & calidum frigidi torpo-

rem excitat. In summa in auro omnia æqualibus viribus agentia & patientia sese ad moderationem redigunt.

Sed argentum viuum vulgare propter frigidi & humidi exuberantiam, violentia ignis externi sursum in vaporem fertur. Non tamen secernuntur

partes siccæ ab humidis propter mistionem vtriusque arctissimam, propter

quam humidum rapit secum terreum. Quod perinde est, ac si dicatur, substâncias elementorum in argento viuo a-

deò vnitas quidem, vt diuelli ab inuicem nullatenus possint: vires autem aut qualitates eorundem impares & inæquales esse. Quæ autem in elementis argenti viui reliquorum metallo-

Cur aurū non cedat igni.

acute

In auro omnia moderata sunt.

Mercurius fugit ab igne, sed non dissoluitur.

Humidū
in Mercurio
est indefinitum.

Mistio fit
concoctione.

Quomodo
& cur
causa efficiens
concoctione
perficiat
materiam
proximā.

rum vires aut qualitates insunt, non vsque adeò sunt inæquales, magisque ad temperamentum accedunt: attramen in omnibus indefinitum est humidum, quod definire necesse est, ut ad temperamentum argenti aut auri accedat. Tum perfecta appellatur mistio. Hæc perfectio concoctione fit. Concoctio enim, ait Aristoteles, est perfectio quædam. Quæcunque enim concocta sunt, perfecta etiam sunt & genita. Cōcoctionem autem esse perfectionē, inductione probatur. Quæcunque enim communiter concoqui conceduntur, priusquam concoquantur, imperfecta esse conspiciuntur, ea denique per concoctionē perfecta fieri. Dixi autem concoctionē & pfectionem fieri à causa efficiente quæ definiui. Quod quomodo & cur ita accidat, plenius etiam explicandum est.

Materia, ex qua arte ministra semen argenti aut auri prodijt, fuit argentum viuum, sed coctum, scilicet argentū & aurum. Semen hoc calidū est & siccū: concoctione enim has vires & qualita-

tes acquisiuit, quippe quod omnia cō-
 cocta & calida sint. At materia nostra
 proxima, id est, argentū viuum vulgare
 & quod cæteris metallis inest potentia
 proxima, frigidū est & humidum, aliud
 alio plus minū sue. Cū igitur semē &
 argentum viuum admiscetur facilē
 coeunt, ob eandē vtriusque originem
 proximam & fusione calor igneus ea
 magis miscet. Qualitates autē seminis
 calidæ & siccæ agunt in qualitates fri-
 gidas & humidas argenti viui, & illæ
 agēdo repatiuntur, & hęc patiendo re-
 agunt. Quod si ambarum cōtrarię fue-
 rint vires æquales, vt puta, semen sit ca-
 lidum & siccū octo gradibus, argentū
 viuum frigidū & humidū totidem gra-
 dibus, traducet argentū viuum ad tē-
 peramentum. Et ferē idē fiet, quod in
 aqua calida & feruente mista aquæ fri-
 gidæ, quæ ob contrarias qualitates pu-
 gnantes fit tepida, & tēperata. Verūm
 calor in aqua est aduentitius & exter-
 nus. At in semine argenti vel auri in-
 sit. Quod si seminis & argenti viui vires
 fuerint inæquales, non sequetur tem-

peramentū. Veluti si feminis calor & siccitas fuerint octo graduum, argenti autem viui frigiditas & humiditas vnius tantum gradus, hæc dominio illorum subijcient, & argentum viuū vertetur in semen, minoris tamen efficaciam ob euietos aliquatenus caloris & siccitatis gradus in semine. Dixi enim ortum & interitum fieri, cum vires agentium nimium superant, patientium vero parum resistunt, mixtionem vero, quando æqualibus viribus contrarijs certant. Hinc argentum & aurum in natura sua argento viuo mista in ipsum non agunt: non enim contrariis inter se pugnant qualitatibus, sed eodem ferè sunt temperamento. Cum igitur argento viuo tam vulgari, quàm ei quod ceteris corporibus mistum est, accesserit temperamentum argenti vel auri vi qualitatum alterutrius feminis pugnantium æquabiliter adiuuante igne externo consummata erit permixtio, & statim forma argentea vel aurea profiliet, & radicibus tinctum reperietur metallum.

Terreum enim argenti viui actu est album,

Cur aurū
& arg. in
natura sua
non agant
in argentū
viuum.

alb
co
bef
trin
dec
mo
sem
ctur
rei,
retin
tam
ma
fent
Satis
pert
Chr
Met
prios
uum
pius
& me
am a
uend
to vel
ficum

album, & potentia rubrum, & cùm decoquitur mistione seminis aurifici rubescit, & suum humidum fingit in citrinum. Color enim omnis est à ferro decocto: hoc in ora citrini coloris demonstratur, quæ coctione fit rubra. At semen argentificum, cum sit semicoctum tantum non mutat colorem terrei, sed argentum viuum permutatum retinet proprium colorem, concoctum tamen magis. Plura de materia proxima & causa efficiente dicenda fuissent, sed ad alias pertinent quæstiones. Satis sit ad eam, de qua agitur, verè, aperte, & sine fraude hæc demonstrasse.

Tertia ex ordine Argyropœiæ & Chryso-
 pœiæ pars tractanda succedit, Methodus scilicet agendi, quæ præceptiones tradit, qua arte argentum viuum vulgare præparandum sit, vt propius ad argenti vel auri naturam accedat: & metalla imperfectè mista in materiam argento vel auro proximam resol-
 uenda sint: Tum verò qua via ex argento vel auro semen argentificum vel aurificum producat. Tandem quomodo ea-

III. Pars
 Argyro-
 pœiæ &
 Chryso-
 pœiæ est
 Metho-
 dus. hoc opus
 hic labor est.

dem materia proxima cum alterutro semine misceatur, vt ex amborū mistione argentæ aut aureæ formæ corp^o exfurgat. De hac parte breuius dislerere

Author nouit artē preparandi arg. viuum, resoluedi metalli in idē: & quomodo semen oriatur ex auro.

De Pellag. Bley

Methodus miscendi materiam proximam cum semine duplex. Definitio prioris methodi.

decreui. Sanè noui qua arte argentum viuū præparet, aut stannum, plumbum & æs in idē resoluantur, & suprâ quidquã attingi. Sed & quomodo ex argēto & auro vtrumq; semen oriatur, aliquid subodoratus sum. Verùm satius existimaui, q̄ tanta celauerunt arcana Antiqui hui^o artis periti, ne vilesceret ars, silentio etiam p̄terire, quàm temerè in vulgus tāta mysteria p̄fanare. Sat erit, imò plus, q̄ deceat, si miscendi materia proximam cum vtroq; semine methodū indicauero. Mistionis hui^o methodus bifariā diuiditur. Altera est æmula & imitatrix naturæ. Altera est violenta. Prior est q̄ imbecillo primū calore externo, deinde sensim & per grad^o aucto materiam proximam vnâ cum suo semine argentifico vel aurifico concoquere docet, dum ad mistionem & vnionem perfectam peruenerint, vt hinc argentum vel aurum concreseat.

Posterior

Posterior methodus mistionis scilicet violenta est, quæ p̄iecto alterutro semine in stannum, plumbum, æs, ferrum & argentum viuum, cuiuscunq; generis demonstrat argentum vel aurum statim in momento, igne adiuuante, p̄ducere. Discriminis huiusce ratio est; quæ in priori agendi methodo minus valide sint vtriusq; seminis vires & qualitates igneæ, quam vt momento possint humidum argenti viui vel vulgaris, vel ex cæteris metallis p̄liciti concoquere & desinire, itaq; sensim moueri materiam expedit. At in posteriore modo vires hæ igneæ seminis adeò sunt validæ, vt primo statim concursu & contactu calore externo adiuuante omne cuiusq; generis argentũ viuum decoquãt & transmutent in argentũ vel aurum: non secus ac ignis violentissim⁹ & sicca & viridia ligna statim sine discrimine cõficit & exurit, nec impedit humidũ aqueum, cum tãto feruori resistere nequeat. Qui tamen ignis, si imbecill⁹ esset, viridia ligna nõ æquè tanta celeritate exureret. Vtriusq; methodi in

Definitio
posterioris
methodi.

Ratio di-
scriminis
vtriusque
methodi.

Plures &
diuersæ vi-
vtriusque
methodi.

opus deducendæ ratio non omnibus vna eademque est, quibus tamen vnus atque idem est finis & scopus: verùm methodum, quæ magis ad naturam accedit, magisque sensibus fidem faciet, paucis perstringam.

Duo modi
prioris
methodi.

Prioris methodi duos tantùm agendi modos recitabo. In omni opere, inquit Physici, opus est agentis robore, & corporis passuri dispositione. Argentum viuum vulgare etiam si sit materia argento & auro proxima, tamen est temperamento prætermòdum frigidò & humido atque indefinito, & longè magis ab argenti aut auri cõcoctione distat, quàm argentum viuum à reliquis metallis arte prolicitum. Si igitur consilium sit argentum viuum vulgare in argentũ vel aurũ transmutare ex præscripta priore methodo, necesse erit illud prius purgare, et à nimia frigiditate & humiditate vindicare; alioqui concoctioni nimium esset contumax. Hęc igitur est præparatio. Artifices autem, qui in his versati sunt alloquor, & vocabulis artis vti cogor, vt significan-

Quomodo ex argento viuo cum auro misto producat aurum item argentum.

tius

tius omnia comprehendantur. ¶ Sub- Præpara-
tio argenti
viui.
 limetur argentū viuum quater vel plu-
 ries, dum niuem albedine superet, &
 vt vitrum in sublimatione excoctum
 transpareat. Hinc teratur & perfusum
 oleo tartari, igne valido adhibito di-
 stilletur in vas recipiens & reuiuiscat.
 Sic argentū viuum purissimū & splen-
 didissimum habebis, & à frigiditate &
 humiditate nimia naturali aliquaten^o
 vindicatū. Fæces enim, quæ illi in subli-
 matione miscētur, quidquid est impu-
 ri retinēt, humidū autem rarius, cui^o &
 minus coctū in pulueris similitudinem
 ad superiorem vasis partem cōscendit.
 Purior autem pars magisque decocta
 grauior & solida in media vasis parte
 subsistit & adhæret, quæ peruia est, &
 ex eadē argentū viuum resolutū & flui-
 dū est quodāmodo temperatū. Ex hoc
 argento viuo defæcato, & argento vel
 auro in calcē reductis fiat malagma. Te-
 ratur diutissimè sub marmore, deinde
 exprimitur crassiori linteo obuolutū,
 dū aliqua argēti vel auri pars tenuior v-
 nà cū argento viuo perfluat. Addatur

nouū argentū viuum purgatum mala-
 gmati, q̄ ob crassitiem transmeare non
 potuit, rursusq; exprimat. Et identidē
 toties hæc opera repetatur, dū totum
 malagma percolauerit. Quod si nimiū
 erit cōtumax, fimo equino calente se-
 pultū aliquot diebus emolliendū & at-
 tenuandum erit, idq; repetendum, dum
 alterutrū semē totum cū argento viuo
 pfluxerit. Sic argētum & aurum soluta
 erunt in argentum viuum cum argēto
 viuo. Hæc ita resoluta iteratis vicibus
 distilla, dū tota in recipiens vas stilla-
 uerint sub argenti viui forma. Quod si
 quid imo vasis substiterit, addendū est
 ei nouum argētum viuum terendum, fi-
 mo equino calēte emolliendum & at-
 tenuandum, idq; repetendum, dum to-
 tum in vas recipiens stillauerit.

Solutio
 auri & ar-
 genti in
 Mercurio.

Diffoluendæ vnica vnciæ argenti
 vel auri quadraginta ferè vnciæ argenti
 viui præparati admiscendæ erunt.
 Quæ si non suffecerint, rursus adden-
 dæ aliæ vsque ad quinquaginta aut se-
 xaginta ad summum, quarum benefi-
 cio & vi humida potentia vnica illa

vncia

vncia alterutrius feminis verè in argē-
 tum viuum soluta conspicietur. Hoc Argentum
viuum a-
nimatum
quid. argentum viuum metaphoricè ani-
 matum appellant. Nam veluti in ani-
 malium corporibus anima caloris est
 principium & causa, & sine qua mor-
 tua iacerent corpora: sic argentum vel
 aurum principium est caloris in ar-
 gento viuo, quod alioqui frigidissimū
 nec quidquam alteratum persisteret.
 Est autem argentum hoc viuum ani-
 matum adeo argento aut auro proximi-
 mum, vt solum ex sese solo agente ca-
 lore externo pauco tempore in argen-
 tum aut aurum transmutetur. Sed vt
 expeditius opus peragatur, sumatur
 drachma huiusce argenti viui animati
 eique admisceatur drachma argenti
 vel auri in calcem redacti. Redigitur Calcina-
tio auri &
argenti. in calcem si prius ex alterutro & argē-
 to viuo malagma conficiatur, dein-
 de igne sensim expirauerit argentum
 viuum. Duæ hæ drachmæ scilicet ar-
 genti viui animati & calcis argenteæ
 vel aureæ simul mistæ lento primū
 igne, post aucto sensim vsque ad igni-

tionem maximam decem dierum spacio decoquantur, dum in puluerem candidum vel fuluum desierint. Huic deinde pulueri æquale pondus eiusdem argenti viui animati adijciendum, miscendum, concoquendū vt prius, dum in puluerem abierit, & colorem candidum vel citrinum contraxerit. Atque ita iteratis vicibus æqualitate ponderis seruata, totum argentum viuum animatum in puluerem album aut rubrum siue citrinum figetur. Hic puluis in pilulas albumine oui immixto formatus, & in portiunculam argenti vel auri sensim proiectus, in argentum vel aurum purissimū transmutabitur. Posterior prioris methodi modus eadem ratione nititur. Argentum enim viuum à stanno, plumbo & ære summa arte prolicitur, & calci argenteæ vel aureæ admiscetur, vt in superiori traditum est, concoquitur, & in corpus argenteum vel aureum reducitur. Sed nullum ex corporibus omnibus metallicis argentum viuum calci aureæ admixtum celerius & perfectius

Quomodo ex argento viuo, ex Ioue, Saturno, & Venere prolicito, aurum & arg. producat.

Mercurius Lunæ celeriter in Sole mutatur.

muta-

mutatur, quàm quod ab argento puro arte prolicitur. Hęc omnia operam, diligentiam & manū artificis exoptulāt, nec nisi progressu temporis fieri possunt. A quib⁹ excusabimur à posteriori agendi methodo, scilicet si desiderato semine perfecto argentifico aut aurifico potiemur. In omnia enim metalla igne colliquata proiecta, & colliquata illius portiuncula miscetur statim solis partibus argenti viui eorundem, ipsumq; retinet, concoquit & unitū perfectè tingit in argentū vel aurū. Ignis autem externus, quidquid est impuri, exurit, & in facem supernatantem excernit.

Posterior agēdi methodus per projectionem.

Vt autem ordinem propositum sequamur, confirmandum est nobis Argyropœciam & Chryso-pœciam artem esse veram. Cū autem ad confirmationem quæstionis: An sit: multū valeant Autoritas, ratio & experientia, possem primū multorum grauissimorum virorum testimonijs & auctoritate confirmare veram esse artem, nisi de his editus esset liber, cui titulus

Cōfirmatio Chryso-pœciae & Argyropœciae.

est: De veritate & antiquitate artis
 chemicæ & pulueris, autore Roberti
 Vallense, is editus Parisijs apud Fride-
 ricum Morellum 1561. Quapropter
 qui volent authoritatibus probari sibi
 veritatem artis, eos ad eiusdem libelli
 lectionem relegamus. Sed magis ratio-
 nibus innitendum, & experimentis
 quibusdam demonstrandum esse pu-
 tauimus. Nullis igitur probabilioribus
 rationibus & argumentis defendenda
 est nobis hæc Argyropœia & Chryso-
 pœia, quàm ex ijs, quæ dicta sunt, &
 quæ in refellendis Erasti argumentis
 posthac dicenda sunt. Scilicet ex co-
 gnitione materiæ, argento & auro pro-
 ximæ, & causæ efficientis. Quæ cum
 vtraque ex ijs, quæ natura sponte sua
 in lucem edidit, arte elici possit, nemi-
 ni dubitandum esse puto, quin illa ab
 hac perfici, & argenti aut auri formam
 ex præscripta vtraque methodo arri-
 pere possit. Sunt enim omnium ope-
 rum & effectuum tam naturalium, quàm
 artium fundamenta materia & effici-
 ens causa. Tanto veriùs autem id præ-
 stari

Argumēta
 à rationib.
 probabili-
 bus ducta
 artem cō-
 firmantia.

Materia &
 causa effi-
 ciens sunt
 causa &
 fundamē-
 ta omniū
 effectuum.

stari posse existimandum erit, quanto verissimum erit in artis potestate esse id, quod necessarium est ad impellendas causas naturales, vt agant. At quod necessarium in arte videtur, hoc solum est, vt misceat elemēta materię proximę & imperfectam mistionem perficiat. Subiectum enim causę agentis est inanimū corpus, nec aliud eiusdem agentis est munus, quàm miscere, non vegetare, alere, aut cætera munia obire, quę in plantarum & animalium ortu sunt necessaria. Atqui calor externus qualitates metallorum & elementorū materię proximę, & feminis vtriusque argentifici aut aurifici, mouere potest, & intendere aut infringere & mistionem priorem interuertere, vt hinc noua mistio inducatur, simulq; prior forma aboleatur, alia succedat & oriatur, & calor ille igneus externus est in artis potestate. Verissimum igitur erit artem beneficio ignis miscere posse ea, quę mistilia sunt, ijs obseruatibus legibus, quas paulò antè cōmemorauī, cūm de mistione agerem. Hanc

In artis potestate est id q̄ necessarium est ad impellendas causas naturales vt agāt.

Arts potest mistilia miscere beneficio ignis.

Ignē posse
miscere
Scaliger
probat cō-
tra Carda-
num.

Artē verē
miscere ab
exemplo
vitri de-
mōstratur.

misionem ab igne effici posse, cū
negasset Cardanus libro de subtilitate
rerum, à Scaligero exercitatione cen-
tesima prima distinctione duodecima
iure reprehēsus est. Nam in alembico,
inquit, coaceruata & multa, & diuersa
& contraria, ita miscet ignis in eo va-
se, quod recipiens dicitur, vt nulla vi
præterea seiungi queant. Et hic sane
est à natura: nec ignis naturam temerè
à natura discerpendam esse ait. Sed ne-
lōgius exempla artis petantur, quibus
eam verē misceri demonstrari possit:
Nonne vitrū corpus est naturale ma-
teria & forma constans? Non enim
terra, nō aqua, minùs aēr aut ignis est,
sed ex horum misione vi qualitatum
concretum. Atqui quod vitrum fit,
nullum alium habet opificem, quàm
vitrarium, nec aliam causam agentem
quàm ignem. Materiam quidem, ex
qua vitrum fit, ars non potest produ-
cere, at ligna igni subijcit, à quo exu-
runtur & in cinerem vertuntur. Dein-
de cinis miscetur arenæ puræ aut lapil-
lis perspicuis minutissimè tritis, hinc

vtra-

utraque materia igne in calcem redacta, eademque tandem igne violento fusa vertitur in vitrum. Sic ars metalla non producit, nec argentum viuum, nec materiam seminis argentei aut aurei, sed ea igni subijcit, qui qualitates eorundem subigit & alterat, miscet & quæ arti propria sunt opera, efficit, quorum effectus est mistio, aut huic opposita resolutio in aliud mistum simplex. Sanè si vegetationem, sensum, permutationem vnus indiuidui in indiuiduum plantæ aut animalis induci oporteret, ignis aut calor igneus hæc minimè præstaret, sed vis & calor efficiens insitus materiæ & semini, qui non est ex genere caloris ignei, sed cælestis & proportionem elemento stellarum respondens, vt rectè ait Aristoteles:

In materia vegetabilium aut animalium vires insitas esse.

At quæstio non est de vegetatione aut sensu, sed de mistione inanimorum corporum, quæ non insita vi, sed pulsibus agitantur externo. Quod si obijciatur in materia mistorum corporum simpliciter vires etiam suas inesse, quibus

Materia inanimatorum corporum pulsibus agitur, non insita.

ad formam unicuique propriam pro
mouentur: sit ita, non idcirco tamen
minùs forma argenti aut auri in mate
riam illis proximã inducetur. Si enim
vi mixtionis eadem materia proxima
eodẽ affectus corporeos induat, quod
argentum & aurum, eam mixtionem
calore externo agente efficere nouer
rimus, argenti quoque aut auri for
mam eidem materiã proximã indu
cemus. Ex accidentibus enim argenti
& auro propriis & sensibus cognitis
formas eorundem intelligimus, cum
ignotã sint nobis differentia illorum
specificã. Hęc enim accidentia pro
pria, vt & in cæteris corporibus natu
ralibus, formam unicuique propriam
sequuntur. ¶ Hęc autem Erasto respo
surus luculentiùs tractabo. ¶ Etsi au
tem hęc probabiles sint rationes, quibus
Argyropœiam & Chrysopeiam
defendere possem, tamen experientia
maior fides adhiberi solet, præsertim
in effectibus eiusdem Argyropœiæ
Chrysopeiæ, qui sensuum iudicia
quales sint, verè iudicantur. ¶ Si enim

A
quod
tum
ciet
prius
artib
pro fi
mont
enarr
dem f
xerun
dider
bebit
dit: c
uis ali
tamen
gentu
verè f
gentu
que l
gent
rum l
splen
argen
cuius
autem
vnçia
qu

quod hæc ars pollicetur, id est, argen-
 tum aut aurum, verum est, fidem fa-
 ciet demonstratio, vbi vtrumque pro-
 prium subierit examen. Quod in iis
 artibus, quæ solam ratiocinationem
 pro fundamento habent, non ita de-
 monstratur. Idcirco experimenta duo
 enarrabo, quæ non semel, sed identi-
 dem sæpius probata in animum indu-
 xerunt, vt artem verissimam esse cre-
 diderim. Nescio an scriptis fides adhi-
 bebatur. Sed parum sollicitum me red-
 dit: crediderit Erastus nec de, aut qui-
 uis alius huius artis ignarus. Affirmare
 tamen bona fide possum, vidisse me ar-
 gentum viuum à stanno arte reductū
 verè fluidum vt vulgare, in purum ar-
 gentū transmutatum fuisse. Ex quin-
 que libris stanni vna aut circiter ar-
 genti viui prolicitur. Purgatur exem-
 tum lauacro ex sale & aceto, dum sit
 splendidum, quatuor vnciis huiusce
 argenti viui admiscetur vna gummi
 cuiusdam argentei fusibilis & fixi. Fit
 autem fusibile & fixum mistione vnus
 vnciæ puri argenti cum quatuor vnciis

Confirma-
 tio ab ex-
 perimētis.

Mercurius
 ex stanno
 prolicitus
 in argentū
 mutatur.

Primum
 experimē-
 tum.

arsenici prius sublimati, purgati & per reiterationem sublimationis fixi cum eodem argento. Hinc soluitur vapore aqueo calente, dum conspiciatur vt oleum spissum. Huius igitur olei portio vnà cum quatuor argenti viui è stanno arte educti mista vasculo vitreo includitur, & vi caloris plurimum imbecilli, deinde aucti vsque ad decimum diè concoquitur, dum in puluerem cinereum fixum substiterit, qui cum plumbo liquat^o & examini cineritij p̄batus, vertit^r in verissimum argentum. Cuius effectus causa in superiorib. tradita est.

Secundū
experimē-
tum.

Alterum experimentum est argenti in aurum mutatio hac methodo. Distilletur aqua acerrima & tingens, quā plerique norunt, distillata rursus distillāda est & sæpius, dum nullę fæces post distillationem in imo vasis resederint. Magni enim refert omnia ab impura fæce & crassitie esse purgata: purgandū etiam est argentum viuū vulgare pluribus repetitis sublimationibus, dum perspicuū fuerit, hinc reuiuiscat. Soluantur seorsim à distillata aqua acerrima

rima vnciæ duæ argenti purissimi. Eadem aqua soluantur seorsim quatuor vnciæ argenti viui purissimi, misceantur soluta: distilletur aqua primùm imbecillo igne, dum tota stillauerit. Hinc augeatur gradus caloris, vt etiam argētum viuum distillatione expiret, frangatur vas vitreum. In imo vasis massam argenteam cōspicies partim cinereo, partim rubro subobscuro colore tinctam: Tandem reduc in corpus. Hoc argentum etsi nondum mutauerit colorem, neque sit aurum, purius tamen est & solidiùs quàm naturale argentū, ipsiusq; humidum magis definitum. Idcirco in examine auri scilicet cimenti ægerrimè nec nisi repetitis sæpiùs diuellitur. Quin etiam solum cum fuerit ab aqua acri separationis, ramenta quædam auri puri subsidere conspicies. Hoc signo totam argenti massam in aurum mutari posse iudicabis, cum sit eadem totius, quæ & partis ratio. Hoc opus maturationis fructuum speciem quandam gerit. *Exemplū.* Cum primùm enim vix maturescunt probabile.

grana quædam nigro colore perfusa
 conspicies, cætera autem sine vlla co-
 loris mutatione, quæ tamen præcedē-
 te & continuato calore maturatione
 peracta, nigra sunt omnia. Sic si idem
 argentum sæpius soluaturs ab eadem
 aqua acri, ei que admisceatur argentū
 viuum solutum, & distilletur aqua, &
 exspirauerit argentum viuum & mal-
 fa subsidens in corpus reducatur, to-
 ta in aurum mutabitur. Varios et-
 iam subinde colores coctiones reite-
 rando contrahet, dum tandem rube-
 us, splendidus, fixus & inpermuta-
 bilis color apparebit, qui perfectæ
 concoctionis signum est. Sed ma-
 gna in reductione in corpus adhiben-
 da erit diligētia, ne nimū decidat pō-
 dere, alioqui totum ferè argentum in
 spiritus aquarum acrium in reiterati-
 one operis in vaporem euanescet, nec
 aliud periculum in hoc experimento
 pertimescendum. Intertrimentum
 hoc euitare poterunt ingeniosi, neque
 ratio suadet omnia in vulgus profun-
 dere. Hæc agendi methodus etsi à

Calores
 diuersi cō-
 coctionis
 signum.

Argentum
 euanescit
 cum aqua
 forti nisi
 ab arufice
 perito re-
 tineatur.

Causæ mu-
 rationis
 Lunæ in
 Solem.

superiori

superiori diuersus fit, tamen in vtraque eadem causa, idemque est effectus. Hoc enim tantum agitur, & sæpè dictum sapius etiam repetendum est, vt omnis aliena ab argenti viui natura impura substantia à metallo secernatur, solaque argenti viui substantia pura superfit, quæ concoquenda & definienda est, dum colorem citrinum contraxerit, signum perfectæ concoctionis. At qui hoc experimento & argenti methodo hæc omnia præstantur. Certum enim est solutione cuiuscunque corporis misti in fluidam consistentiam ab aqua heterogeneam & impuram omnem substantiam excerni. Hoc exemplo salis communis atrii & impuri demonstratur, qui solutus in aquam ab aqua impuritatem omnem in vasis imo derelinquit. Qui autem in aqua clarissima effusus & solutus est, si agente calore incrassetur, niueus conspicietur. Secretioni autem huic adiumento erit argenti viui substantia pura, ipsum enim quod suæ naturæ est, retinet, alienum respuit. Et in reductione post coagula-

Sal purgatur solutio.

tionem, quod heterogeneous & impurum est, abit in fæcem. Quod verò purū est, liquatur & in canaliculā ferream proiectum in metallum frigore concrefcit. Vis autem ignea aquę actis definit & concoquit humidum: terrenum autem argenti, quod actu est album, potentia rubrum; per operis reiterationem rubescit, suumque humidum tingit in citrinum, & hic color est indelebilis, est enim radicitus infixus. Sic argentum ab iisdem causis, quibus & in superioribus agendi methodis, in aurum transit. Cum enim sensim illi accidentia auro propria accedunt per præparationem, tandem auri formam contrahit. Omne enim corpus sub certa quantitate stans apprehēdit ad se formā in momento. Argentum autem, quod propiūs ad auri naturam & mitionem accedit, quàm reliqua metalla, facilius hac methodo formā auri ad se trahit; cætera ægerrimè: sed excernendum prius est ab illis argentum viuum fluidum, quod cum calce auri concoctum in aurum mutari poterit.

terit. Hanc argenti in aurum mutationem hoc experimento nostro didicimus, à similitudine ferri in æs. *Mutatio ferri in æs.* Soluatur vitriolū in aquam ab aqua, in hanc aquam ferri ramenta projiciantur, ferueat aqua vsq; ad consumptionem tertiae partis illius, sub diuo relinquatur, subsidebit in imo vasis ferrū & vitriolū. Effundatur aqua clara, immittatur alia. Hoc repetatur sæpius, dum tota vitrioli substantia soluta in aqua, nec non impuritas ferri effusa sit, conspiciet in fundo puluerem rubrum, qui in foliū liquatus & in canaliculā proiectus, in æs purissimū concreset. Si quis omnia hæc accuratiùs perpenderet experiendo & manū operi admouendo, *Effectus superiùs dictorum.* lucrū inde non minimum captaret, & vberius quidem, quàm alia aliqua arte consequeretur, si modò op^o rectè perageret. ¶ Verùm hæc eò à nobis scripta non sunt, ditescendi vt artem doceremus, sed vt veram esse eam demonstraremus. Hic enim finis est & scopus *Finis Apologiae huius.* nostræ Apologiae. Scio tamen plures tanto comparandarum opum æstu fla-

grare, vt nullam aliam ob causam Argypocæiæ & Chrysopocæiæ incumbendum esse putarent: perpaucos video, qui spreta opum immensitate, quã hæc ars suppeditare potest, paucis & necessarijs contenti admiranda Dei opera non solùm in plâtarum & animalium ortu, sed & in mutorum & inanimorum horum corporum dissolutione & mistione contemplari desiderent, quæ hac arte inuestigando oculis conspiciuntur & manibus palpantur. Illis famelicis & auri sitientibus vt satisfiat, horum autem pijs desiderijs vt prouideatur, & in vniuersum omnibus huiusce artis percupidis & amatoribus, si me, quibus operibus incumbendum sit, consuluerint, dicam ingenuè & bona fide, & quod mihi, idem quoque illis consultum esse velim. Magna equidè sunt, quæ ex præscripta priori methodo aggredienda verè & apertè demonstrauit, quæque si ad exitum perducantur, magno cum scœnore prouentura sint. Verùm omnia hæc laboriosa, tardiosa admodũ & difficilia, siue argentũ
vium

Consiliũ
authoris.

vinū à corporibus metallicis arte summa eruendum sit, siue vulgare præparandum, vt necesse est, seu argento & auro vis quædam ignea accertenda sit, quæ in argentum viuum agendi facultatem habeat, & illud coquendi: seu argentum viuum cum auro tam arctissimè per exiguas portiunculas miscendum & vniendum sit, vt in vaporem vtrumque simul sursum feratur igne agente & in vas recipiens in argenti viui formam delapsum coire oporteat, seu argentū summa præparatione præcedente sine semine in aurum mutandum sit. Præterea in hac priori methodo pluribus opus est vasis, fornacibus, aquis, oleis & quam plurimis alijs rebus. Sed & hæc non sine magnis sumptibus fieri poterunt, priusquam quod quæsitum est, verum esse experientia comperiatur: multa enim in tractandis vasis pericula solent incidere. Insuper & hæc omnia assiduam operā sine intermissione desiderant. Et si illis incumbendum sit, propriæ professionis partes & functiones deferendæ sint ne-

Incommoditates
prioris
methodi

cessè est. Atque hinc quod maius malum video, bonorum virorum existimationi plerumque detrahitur. Tandem ex tam multis & assiduis laboribus, opera & oleum, vt dici solet, teritur plerumque, nisi ab artifice ingenioso & maximè experto administrantur, qui etiam in causarum naturalium cognitione versatus sit, vt errorem, si primùm voti compos non extiterit, emendare possit. Neque tamen hæc damnanda aut contemnenda sunt, quippe quæ ad altera concipienda & capeienda aditum facillimum præbitura sint. Sed de ijs ita sentiendū esse puto, vt nihili æstimāda sint, si chrysgoniæ seu semini nostro aurifico comparentur. In huius inuestigatione cæteris omnibus explosis Argyropœiæ studiosos omnem operam collocare oportet. Cognitis enim paucis, quæ tantopere & iure quidem occuluerūt veteres, cætera nullius vel minimi laboris æstimanda sunt. Sunt autem quæ celauerūt, tria hæc, Materia, causa efficiens & loc^o, quibus nomen propriū

In solius
feminis
aurifici in-
uestiga-
tione in-
cumben-
dum.

Tria à ve-
teribus ce-
lata.

non

non imposuerunt, sed inuestigantes ad naturæ opera relegauerunt, & rectè quidem. Materia ex qua triticum generatur, est triticū & humor ex terra & aqua mistus: Causa efficiens partim est insita grano tritici, partim est externa, nempe calor solis in aere circumambiente. Locus est terra: sic in Chrysopeia materia ex qua semen aurificum generatur, est aurum, & suum argentū viuum: hanc materiam barbaro nomine appellarunt, REBIS, quod ex bina re primum componitur, quæ tandem coctione diuturna futura sit vna specie & numero. Causa efficiens est partim vis insita in auro, partim calor externus, qui calorem solis æmulatur. Locus est fornax, quam Athanorem appellant, cum suo tripode arcanorum & ouo vitreo, quo includitur materia. Humor è terra & aqua mistus calore solis & aeris circūambientis agente dissoluit granum tritici, quod corrumpi vulgò existimatur, vt superius diximus. Dissolutionem aut corruptionem sequitur germen, quod

Ortus seminis aurifici naturalis est nõ secus ac plantarū & animalium.

REBIS. NB

||
||

Similitudines in ortu tritici & seminis aurifici.

est materia semini futuro proxima: hinc crescit, multiplicatur & sensim concoquitur, dum ad maturitatem peruenerit: toto hoc temporis curriculo varios subinde mutat colores: sic argentum viuum nostrū dissoluit aurum & dissolutione peracta generatur germen, quod est materia semini argentifico & aurifico futuro proxima, quæ paulatim concoctione viribus augetur, dum tandem in massam rubram & duram vt vitrum concreuerit. Et hinc puto nomen lapidis illi inditum fuisse. Lapis hic vase effracto minutissimè teritur & inclusus vase vitreo luto obstructo igne excellenti triduo concoquendus est, dum in puluerem rubrum seu purpureum fixum & igneum abierit, & perfectionem summam consecutus fuerit. In cuius superficie natabit terra impura, quam damnatam & vituperatam appellant, quæ abijcienda est. Hoc postremum opus trium dierum appellare solent. Nec pauciores toto motus tempore colores materia seminis nostri contrahit,

Vnde nomen lapidis.

Terra damnata & vituperata.

Opus trium dierum.

ARGYR. ET CHRYSOP. III

hit, quàm planta. Quorum tamen tres præcipuos artis periti notarunt : nigrum, album & rubeum. Contracta tamen albedine appellatur semen argentificum seu Argyrogonia, vim & facultatem habens mutandi argentū viuum cuiuscunque generis in argentum purum : sed maluerunt vltierus progredi, & sola concoctione continuata aucto calore aurificum semen producere. Quemadmodum autem iactis in agros seminibus cætera Naturæ committit agricola, dum messis tempus aduentarit : Sic Argyropœiæ cultor, vbi primùm vasi materiam incluserit: & conuenientem calorem exhibuerit & continuò fouerit, nihil illi laboris impendendum erit, sed calori committenda cætera, dum semen primùm albedinem contraxerit : atque hinc vim & facultatem argentificam, tum demum verò continuata concoctione in puluerem rubrum aurificum prodierit. Huic operi cõficiendo pluribus fornacibus, vasis, aquis, oleis minimè opus est, sufficit vnica fornax a-

Tres colores in semine aurifico dum mouetur.

Pauca sufficiunt ad artē hanc.

pta, aurum & suum argentum viuum. Sufficit vnica ad summum auri vnica, nec in posterū alia adijcienda est. Nulla etiam possunt incidere pericula. Semel enim incluso semine & calore circumposito, nec tangitur, nec loco mouetur, dum ad maturitatem peruenerit. Neq; assiduam opus est collocare operam, sed solus ignis fouendus, min⁹ deferendæ sunt propriæ professionis functiones, sed magna & admiranda moliendo, nihil agi vulgò putabitur. Sic apud omnes retinebitur plausibilis existimatio, neq; quicquam illi detrahetur. Porro si lucrum magis expetendū sit, quàm admiranda Dei potestas in operibus naturalibus, quæ ab eius omnipotentia fluxere, nullus huic pulueri aurifico comparāndus erit thesaurus, quippe cuius drachma, etiamsi semel tantum ortum subierit, argenti viui 200. vel plures ex quantitate virium statim igne externo iuuante, constringet, & in aurum purissimum mutabit. Huiusce tā admirabilis effectus causa est vis ignea auro, postquam à suo

Admirāda
Dei potestas
in hac
arte.

Diuitia.

Vnde effectus
hic tā
admirabilis.

fuo
fu
co
pri
tia
co
ac
na
riat
tion
sem
aur
aur
long
tem
met
& t
mer
per
li im
ratic
finit
gent
seme
hum
misc

suo proprio humido seu argento viuo
 fuerit solutum, longa & temperata
 concoctione quaesita. Quæ vis cum
 primum in auro sopita esset & poten-
 tia tantum, eadem solutione & con-
 coctione in actum erumpit: non secus
 ac vis in ovo delitescens calore galli-
 næ excitatur, vt tandem inde pullus o-
 riatur, qui longè nobiliori & præstan-
 tiori forma constat quàm ouum. Sic &
 semen aurificum longè nobilius suo
 auro, à quo originem traxit. Vis hæc
 aurifica per qualitates igneas semini
 longa concoctione quaesita redundā-
 tem argenti viui vulgaris, aut eius, q̄
 metallis inest, humiditatem coërcet
 & temperat, atque ex hoc tempera-
 mento imperfecta argenti viui mistio
 perficitur, statimque aurea forma il-
 li impertitur. Sed quod magis admi-
 ratione dignum est, vires illius in in-
 finitum ex reiteratione operis adau-
 gentur. Si enim semen illud aurificum
 semel ex auro productum rursus suo
 humido proprio certa proportione
 misceatur, soluatur, temperato calo-

Augmen-
 tatio viri-
 um in infi-
 nitum.

re concoquatur, tandem etiam in pul-
 uerem rubrum, & breuiori quidem
 tempore prodibit, multiplicatis viri-
 bus prioribus, & quò pluries opus re-
 iterabitur, tantò celerius absoluetur,
 & efficacioribus viribus opus augebi-
 tur. Nam ceu tritici grana iterum atq;
 iterum lata numerum & quantitatem
 in infinitum augent: sic semen aurifi-
 cum iterum atque iterum solutum &
 concoctum vires proprias in infini-
 tum augebit. Et vt in seminibus plan-
 tarum & animalium proprium hoc
 munus est, sobolem suam per genera-
 tionem propagare, sic semini aurifico
 hoc proprium est, vt primum sæpius
 solutum à suo argento viuo & conco-
 ctum, viribus increfcatur, quibus per mi-
 stionem cum argento viuo vulgari vel
 metallorum, speciem suam auream
 propaget. Huiusce incrementi memi-
 nit Augurellius sub finem suæ Chryso-
 pœiæ his Versibus.

*Extremo hic igitur prudens ne cede labori,
 Nam breuis atque artis minimæ est, sed diui-
 tis vsus.*

Ergo

Ergo
 Con
 Pul
 Vel
 Hau
 Quo
 Expr
 Hinc
 Imm
 Et ge
 Quo
 Perui
 Vider
 Temp
 Idque
 Id fuer
 Puluer
 Cresci
 Virtut
 Illam a
 Ipsius v
 AEquo
 Omne
 Neptun
 Tum sic
 Ire supe
 Cerulea
 Heret, e
 Po
 Augu

ARGYR. ET CHRYSOP. II5

Ergò vel in primis fuluo contunde metallo
 Confecti paulum medicaminis, idque beati
 Pulueris actutum pra se vim ferre videbis.
 Vel grauidum puro semen cum rursus ab auro
 Haud facili, & multa extrusum collegeris arte.
 Qui modus ex illis, quae pridem exegimus, extat
 Expressus satis, & fari non omnia par est,
 Hinc tu purpurei partem mox pulueris aequam
 Immisce, atque illis lentum succende calorem,
 Et geminos illos etiam simul excoque menses,
 Quo seriem spatium cunctam prodire colorum
 Peruideas, qualem ternos miratus in annos
 Videris, atque breui sumas, quae maxima longo
 Tempore iam tota quaesisti sedulus arte.
 Idque iterum atque iterum facias, quotiesque peractum
 Id fuerit, toties vires illius & ipsum
 Puluerem ex auctes cumulum, namque ocyus ipse
 Crescit, & hinc aliam sumit retinetque priorem
 Virtutem crescentem etiam, nec credere vanum est,
 Illam adeo interdum priscis autoribus auctam,
 Ipsius ut tenui proiecta parte per undas
 Aequoris argentum tum viuum si foret aequor,
 Omne vel immensum verti mare posset in aurum,
 Neptunusque super diuos ditissimus omnes
 Tum fieri, & strato lusum Nereydes auro
 Ire super, puro siccantes sole capillos
 Cerulea, quo non alius color aptius auro
 Haret, & aethereo cui plene conuenit aurum.

Postremum hoc hyperbolicè ab
 Augurellio dictum est, ut intelligatur

ortum & propagationem huiusce feminis & auri in proxima materia, scilicet argento viuo in infinitum abire. Non secus vt in propagatione aliorum corporum naturalium euenire solet. Sanè huiusce feminis concoquendi & perficiendi ratio adeò est æmula naturæ, vt nulla opus sit arte, vbi primum aurum suo humore fuerit mistum, nisi quod calore proprio & conuenienti fouendum erit semen. Idcirco in administratione aut propagatione feminis huiusce nihil vtilius, quàm assiduè in contemplatione operum naturæ incumbere. Inficiari nolim recentiores huiusce artis auctores compendiosam magis viam edocere, quæ si præstari possit, nec tam facilis est, nec cum tanto fœnore habet exitum. Insistamus vestigiis patrum, qui nusquam nos aberrare posse verissimè professi sunt, si naturam ducem sequamur. Neque tamen ex iis, quæ dicta sunt, tam facilem existimare artem oportet, vt quiuis eam statim assequatur. Nam aurum præparandum est, vt
 solutioni

Veterum
 via facilior
 & securior
 quàm re-
 ceterorum.
 Ars diffi-
 cilis est.

solutioni minimè sit contumax, & id
 quidem satis arduum. Neque verò
 existimandum est argentum viuum,
 quod soluendi auri obtinet faculta-
 tem, esse illud vulgare, quod palam
 à Pharmacopolis aut mercatoribus
 venit. Cùm enim à corpore, quod si-
 militudine totius substantiæ aurum
 referat, & temperamento sit calido &
 humido, solutionem eiusdem auri præ-
 stari oporteat, illam quidem similitu-
 dinem argentum viuum obtinere ne-
 gari nõ potest, temperamento autem
 esse frigidissimo certum est & maxi-
 mè indefinito. Sed aliunde nobis ar-
 gentum viuum arte ingeniosa proli-
 ciendum & educendum est à corpore
 paucissimis noto, quod natura conco-
 xit, quod etiam similitudine totius
 substantiæ aurum magis referat, quàm
 argentum viuum vulgare, quòdque
 nulla arte, sed primo quoque contactu
 & attritu cum auro non minùs coeat
 & misceatur, quàm aqua aquæ: iam
 contemplare altiùs, quod nam sit illud
 corpus. Præterea fornacem, quæ con-

Argent.
 viuum
 Philoso-
 phorum
 non com-
 mune est.

**Fornax
philoso-
phica.**

**¶ Arcanorū
tripos.
Arcanum
in gradu
caloris
consistit.**

**¶ Pulvis in
Dei pote-
state situs
est.**

**¶ Palinge-
nius.**

tinuum & æqualem calorem submini-
strare possit, pauci norunt. Sed pauci-
ores tripodem arcanorum, & paucif-
simi pabulum caloris, cui æquabili-
tatem præstare possit. Totum ferè ar-
canum in gradu caloris consistit. Nam
veluti vim pulli effectricem & ouo in-
sitam, à calore externo superari non
oportet, alioqui induresceret ouum,
nec pullum vsquam in posterum ede-
ret: sic vis seminis futuri, id est, auri mi-
sti cum suo argento viuo exinanienda
non est, alioqui non dissolueretur au-
rum, nec germinabit, nec fiet materia
auro proxima, sed in aurum calore ni-
mio agente concreceret: rursus si de-
fecerit calor, laborem artificis frustra-
bitur. Tandem verò pulvis hic aurifi-
cus in Dei potestate situs est, quem, cui
vult, largitur & subtrahit, & frustra ab
ijs quæritur, cui denegatus est. Hinc
Palingenius in suo Zodiaco ait, cum
pulverem hunc aurificum viris pijs
quærentibus respondisset Apollo sub
ænigmate & oraculo quodam obscu-
ro, & hinc ad conuexa cœli euocasset,
sic subdit:

Tunc

*Tunc mentis diuina homines oracula caca
 Voluentes animo ancipiti, vix tempore longo
 Experti multa & non paruis sumptibus, illam
 Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est,
 Fingendi lapidem athereum, quem scire prophanis
 Haud quaquã licet, & frustra plebs improba querit.
 Quem qui habet, ille potest vbi vult habitare
 decenter,*

*Nec fortune iram metuit, nec brachia furum.
 Sed tanto paucos dignantur munere diui.*

Videbor forsan plura dixisse quàm
 quæ ad quæstionem propositã : An sit
 ars : necessaria fuissent. Verùm adeò
 connexæ sunt quæstiones, vt, an esset
 ars, confirmari non potuerit, quin si-
 mul demonstretur, quomodo esset:
 Tùm verò quod his, quæ dicta sunt,
 velut armis ex penù naturæ deprom-
 tis, argumentorum Erasmi aciem op-
 pugnare propero.

Nunc igitur, Erasme, ad te me con-
 uerto, nunc mihi tecum comminus ^{Vltima A.}
 congregiendum est, & rationibus ^{pologiz}
 physicis opinio tua in re, cuius igna- ^{pars.}
 rus es, funditus euertenda est. Sed ^{Confuta-}
 quoniam in omnibus ordo necessarius ^{tio argu-}
 est, imò instructa vtrinque acie, qui ^{mentorũ}
 Erasmi,

Tunc

Ordo in
refellen-
dis argu-
mentis E-
raſti.

dimicaturi ſunt, plerunque ex ordine
opportunè conſtituto victoriam re-
ferre ſolent: ſic quem proſternendis
argumentis tuis ordinem ſeruaturus
ſim, dicam. In primis conuiciis, iniu-
riis & maledictis, quibus Argyropœciæ
& Chryſopœciæ ſtudioſos infectaris
paſſim, cùm nihil aliud præſtare poſ-
ſis, nullum à me reſponſum acceptu-
rus es. Nihil enim hæc ad veritatis co-
gnitionem pertinent, hæc modèſtum
& grauem virum minimè decet, quem
opinionum ſuæ contradicentes, demon-
ſtrationum vi & robore conuincere
oportet, non vetularum petulantium
more acclamare, & furentium homi-
num ritu excandescere. Sanè in mul-
tis, quæ tu proponis, in tuam me iturū
ſententiam audies, quod fundamentis
demonſtrationum naturalium inni-
tantur. Sed vt omnia magis aperta
ſiant, opportunum eſſe putauim, ſi quem
ante in confirmatione Apologiæ con-
tinuata orationis ſerie ſtylum ſeruauim,
in refellendis, quæ aduerſus eandem
afferuntur ab Eraſto argumentis, poſt-
hac

hac mutauero. Nihil enim ad discer-
 nenda, quæ proponuntur aut enun-
 ciantur, vera an falsa sint, commodius
 & expeditius esse puto, quàm omnia
 ad Syllogismi formam reducere. In
 his enim, quæ orationis copia dicun-
 tur, plerunque imprudentes decipi
 contingit, vt pro certis incerta, pro
 veris falsa & vana amplectantur. At in
 his, quæ ad formam syllogismi redu-
 cuntur, omnia nuda & aperta sunt,
 nullus fucus, nullus ornatus intermi-
 stus est, quibus veritatis lux, tanquam
 densissimis tenebris immerfa & mens
 auditoris aut legentis perstringitur, vt
 intelligere non possit, sed cæcutire
 cogatur. Quocirca ab omnibus, quæ
 confusè, & identidem plerunque, E-
 raste, aduersus Chrysopœiam attuli-
 sti, detrahetur verborum & orationis
 copia & ornatus, & ad nudam syllo-
 gismi figuram reducentur. Sic ad Dia-
 lecticorum normas exacta, veluti au-
 rum, cementsi, stibij, sulphuris aut a-
 quæ acris separatoriæ examinibus ex-
 positum, explorabitur, quantum veri-

Reductio
 argumen-
 torum ad
 syllogismi
 formam.

De natura
metallorū
in visceri-
bus terræ.

tatis aut ponderis in ijs contineatur, & quid de ijs, quæ à me in contrarium aduersus ea afferuntur, statuendum sit, certò cognoscetur. Sed antequam ad profligandam Argyropœiam & Chrysopeiam accedis, de natura metallorum, vti in visceribus terræ sua sponte & natura concreuere, disputas, & Aristotelem de materia eorundem disse- rentem tueris aduersus Georgium Agricolam & cæteros. Quæ autem Aristotelis & cæterorum essent opinio- nes, supra attigi. Ex his quæ verior sit, certi aliquid pronunciare non ausim: Sed sit ita, vt vis, & concedatur opi- nioni Aristotelis potius fauendum. Nihil tamen ad quæstionem propo- sitam pertinet, an sit Argyropœia aut Chrysopeia ars vera, quæ materiam, ex qua proximè in mineris metalla oriuntur, non inquit: sed illi aliam ma- teriam argento & auro proximam natu- ræ liberalitas obtulit, cuius mistio- nem imperfectam perficere possit cau- sa efficiens, vt ex superioribus, quæ di- cta sunt, manifestum est. Prosequeris

de

de natura metallorum differens, ipsa esse specie differentia, & ductilia esse, neque argentū viuum metallum esse profiteris. Ego quoque in hoc tecū consentio: Sed quam præcipuam metallo differentiam assignas, quod sit ductile, hanc ego communem omnibus metallis assero, vt ab argento viuo & alijs corporibus discernatur. Sed quod esse ductile sit differentia specifica, nego. Specificæ enim rerum differentia nobis ignotæ sunt, & loco differentiarum proprijs vtimur. Neque quod sint ductilia metalla à seipsis differunt, sed quod perfectè magis aut minùs mista sint, & quod alia igni exurantur, aut in partes essentielles distrahantur, alia minimè, vt argentum & aurum. Coarguis deinde chemicos, qui vnicam tantùm metallorū speciem solis accidentibus differentē posuere. Tibi etiam in hoc, nō illis adhæreo. Vnumquodque enim metallū speciem & formam propriam obtinet, per quā ab alia differt, & ab eadem nomen habet. Iam ad argumenta tua progre-

diendum, eorumque dissolutionem, ut
in hac tam celebri disputatione, quid
certò sit statuendum, intelligatur.

PRIMUM ARGUMENTUM E-
rasti aduersus Argyropœiam & Chryso-
pœiam.

I. Quæcunque ars ruinosis fundamē-
tis nititur, citò collapsura est.

Atqui Argyropœiæ & Chryso-
pœiæ fundamenta sunt, metallorum alia esse
perfecta, alia imperfecta, & hæc muta-
ri posse in perfecta: quæ falsa sunt fun-
damenta.

Ergo Argyropœia & Chryso-
pœia citò collapsura est.

DE propositione nemo ambigit. Af-
sumtionem autem hoc probare
vis argumento. Quæcunque formam
naturalem habent, & per illam con-
stant, perfecta sunt. Vnumquodque
autem metallum perfectum est & sua
forma constat & ab illa nomen habet,
for-

& falsum est, reliqua metalla esse quædam rudimenta auri. Ergo vnūquodque metallū perfectum est. Perfectionem autem maiorem reliqua metalla assequi non posse, hoc etiam argumēto probare contendis: Vbi primū causa efficiens naturalis motū in materia perfecit, cessat, nec amplius aliquid in ea meditat. Neq; vsquam naturam aliquod metallum in mineris terræ in aliud mutasse, & figmentum esse, quod de imperfecta horum metallorum mistione in mineris dixere Chemicis. Cū primū enim à frigore in metallum densata fuerit materia, frustra coctionem expectari, Cū igitur natura viliora metalla in nobiliora nusquam transmutarit, minùs etiam ars id præstare poterit.

Responsio ad primum Argumentum.

Respondeo ad Assumptionem: Metalla non dici alia perfecta esse alia imperfecta propter formam, sed propter mistionem. Vnumquodque enim per-

Perfecta
dicuntur
metalla
propter
mitionē
non pro-
pter for-
mam.

fectum est, si formam spectemus, quòd per eam vnumquodque constet, sin-
mitionem, aliud perfectum, aliud im-
perfectum. Quod enim imperfectè
mitionem est, imperfectum dici potest,
vt ignobilia metalla, quæ quòd mi-
nùs mista sint, igne dissoluuntur: Ar-
gentum & aurum, quòd indissolubilia
sint ab igne, præsertim aurum, perfecta
dicuntur. Sic Aristoteles cruditatem,
imperfectiōem; concoctionem, per-
fectiōem appellauit, libro Meteorolo-
gicorum quarto, & tamen quæ ad
maturitatem nondum peruenerunt,
formam habent substantialem, qua
constant & perfecta sunt, vt vix im-
maturæ. Neq; propterea velim cum
quibusdam opinari, metalla reliqua
esse quædam rudimenta auri, sicut in
vix immaturis dici potest. In his enim
vis insita efficiens nondum motum
suum perfecit: in illis scilicet metallis,
cùm frigore densata fuerit materia in
speciem metalli, motum suum peregit
natura. Non igitur falsum est funda-
mentum in Argyropœcia & Chryso-
pœcia,

AR
pœcia,
aliud i
inuicē
perfect
perfect
imper
malib
tialē,
stant p
ma ha
stioni
sed ali
eamo
tur, vt
poster
sua fo
posse
lora
viscer
lis ad
se nat
rum i
ptere
nem
trice
terra

pœia, metallum aliud dici perfectum,
 aliud imperfectum, si mixturem eorū
 inuicem comparemus, & aliam im-
 perfectam, & aliam perfectam, & aliā
 perfectiorem esse. Hæc perfectio &
 imperfectio in vegetabilibus & ani-
 malibus, quæ formam habent substā-
 tialē, dici non potest. Non enim con-
 stant per solam mixturem, vt inani-
 ma hæc & muta corpora, quæ sola mi-
 stionis lege diuersa differunt inuicem,
 sed aliquid præstantius habent, quod
 ea mouet, vt formam suam consequā-
 tur, vt etiā in superioribus dixi. Quod
 posteriori loco dicis, iam perfectum à
 sua forma à natura amplius perfici nō
 posse, nec eandem naturam ignobi-
 liora metalla in nobiliora perficere in
 visceribus terræ, concedimus: Nec il-
 lis ad stipulantur, qui impeditam fuis-
 se naturam dicunt, quod omnia in au-
 rum non transmutarint. At non pro-
 pterea tibi concedimus consecutio-
 nem argumenti tui, scilicet arte adiu-
 trice eandem naturam extra mineras
 terræ, ex ignobilioribus metallis no-

Perfectio
 & imper-
 fectio in
 vegetabili-
 bus & ani-
 malibus
 non dici
 potest, vt
 in solis
 metallis.

biliora metalla producere non posse. Quædam enim in solius naturæ potestate sunt, vt metalla ex suis principijs concreta, quæ sua sponte à sola natura ortum habēt, nullius artis aut alterius indiga. In his omninò imitari naturam non possumus, cùm quæ eorum sit materia proxima & causa efficiens, ignoremus. Quædam verò natura sola sine adiutrice arte producere nequit, vt triticum. Nisi enim terra excolatur priùs, deinde triticum seratur, nō propagabitur. Quædam verò etiam magis sunt in artis potestate, & quæ sola natura nusquam efficit, nec effectura est sola, vt quæ arte miscentur aut dissoluantur. Nam etsi omne corpus ex finu naturæ prodierit, ex illo tamē nusquam natura sola produxit aut producet vitrum. At ars subijcit omne corpus naturale igni, qui ipsum exurit & vertit in cinerem, & hinc ex omni cinere vitrum producitur. Sic natura aquam vitæ ex vino nusquam distillauit, ars prolicit eandem. Eadem diuersorum generum & specierū aquas

verè

Natura
 sola quædam non
 potest
 efficere.

verè permiscet, quæ nusquam naturâ miscuit. Nihil igitur mirum, si natura postquam in visceribus terræ ignobiliora metalla produxerit, ex iisdem argentum & aurum producere sola non potuit aut possit. Quippe ipsa sine arte ignobiliora metalla in materiam argēto & auro proximam dissoluere non potest, nec etiam meditata est, nec eandem arti proximam dissoluere non potest, nec etiam meditata est, nec eandem arti proximam materiã in mineris suis cōcoquere. Aliam enim materiam, aliam causam efficientem habet natura. Et ars dissolutionem hanc ex ignobilioribus metallis in proximã materiam, & eandem nec non argentum viuum concoquere, & mistionem imperfectam perficere nouit. Ipsa tamen est tantum naturæ adiutrix. Quippe quod omne corpus sit naturale siue agens, vt ignis, quo ars vtitur, siue patiens, vt metalla. Hæc opera in vegetabilibus & animalibus ars efficere non potest, quod motus in illis non sit in artis potestate, sed vis insita ma-

Causæ natura-
les in
miffione
sunt in ar-
tis pote-
ftate.

teriz. At his quæ propter simplicem
miffionem aut diffolutionem constât,
causæ quæ eas præstant, sunt in artis
potestate, vt ignis, & ea quæ sunt i-
gnea, & miffionem hanc inchoare &
semicoquere vel concoctionem per-
ficere potest, vt in lateribus semico-
ctis aut perfectè coctis. Prolixior in hu-
iusce argumenti solutione fui, tùm
quod ab eo, tanquam à machina insu-
perabili, totam Chryfopœiam colla-
psuram putaueris, Erasste, tùm quod
multis aliis dissoluendis inseruiet. Sed
& aliud sequitur argumentum, quod
non minus, quàm hoc totam artem
confodere queat.

Secundum Argumentum.

Perfectorum specie nulla est com-
mutatio in aliam speciem sub proxi-
mo & vno genere comprehensam, vt
Asinus in canem transmutari non po-
test, quia sub eodem genere, scilicet a-
nimalis comprehenduntur.

Atqui plumbum, stannum, æs & fer-
rum, argentum & aurum perfecta sunt
specie

specie, & sub eodem genere, scilicet metalli comprehensa. Ergo,

Illam in hæc transmutari non possunt.

Responsio.

Hoc secundum argumentum sæpius repetis Erasme. Sed propositionem tuam priorem non indistinctè nec semper esse veram, demonstrabo. In stirpibus enim & animalibus diuersæ speciei sub eodem genere proximè comprehensis concedendam esse putabo, quod per ortus & interitus, siue generationis & corruptionis motum producantur, & in corruptis aut genitis nullum prius accidens sensibile supersit. At in mixtis simpliciter nego propositionem tuam habere locum.

Mutatio enim ferri in æs purissimum, quàm supra docui, contrarium demonstrat: Et plus fidendum Demonstrationi, quàm opinioni tuæ. Atqui ferrum & æs sunt sub eodem genere metalli, nec fit resolutio accidentium sensilium omninò in illa mutatione, sed vtrunque sub metalli forma per-

Mutatio
ferri in æs
sine inter-
itu speciei
metallicæ.

Argenti in
aurum
mutatio.

Ouū per-
fici non
corrumpi.

Afinus
mutatur
in canem.

manet. Adieci etiam experimentum à me probatum de argento in aurum mutato, sine interitu metallicę formę, id quidem difficilius. Ideirco in ferro mutando in æs quisque nullis aut paucis sumtibus & facilimè experiri poterit, vt propositionem tuam nō semper esse veram iudicet. Quid si dixerero cum Scaligero ouum cum in pul- lum mutatur, non corrumpi sed perfici, nec in alterius speciei genus transire, sed formam in eo esse actu? Sed esto, concedatur tibi tua propositio, sed & assumptio: an propterea conclusionem tuam tibi concedendam putabis? Nonne si Asinus à cane depastus, in semen caninum post longas mutationes transmutaretur, crederes semen in canem transmutari posse? Hoc te negaturum non puto. Quid si etiam dixerim, stannum, plumbum, æs & ferrum in argentum viuum mutari posse, & materiam esse argento & auro proximam apud artem probauero, nonne illud in hoc mutari posse concedes? Neque enim dispar est ratio. At
dices

dices forsitan, metalla illa in argentum viuum dissolui non posse. A te quidem qui huiusce dissolutionis ignarus es, fieri posse nō puto. Negabis etiam argentum viuum esse materiam argento & auro proximam. Ego autem id expertus sum in argento viuo ex stanno prolicito, quod sola coctione in purissimum aurum à causa efficiente mutatum est. Et materiam esse proximam argento & auro multis argumentis superius demonstraui, & ex his, quæ sequuntur, apertius declaraturus sum. Hoc igitur tuum argumentum nullatenus Argyropœiam aut Chrysopeiam labefactare poterit. Non enim, ut dixi, eadem est in omnibus ratio ortus & interitus, quæ simplicis mistionis & dissolutionis.

Mercurius
ex sola co
ctione in
aurum
mutatus.

Tertium Argumentum.

III.

Quæ Natura efficit, ars efficere non potest.

Atqui sola natura argentum & aurum generare potest. Chrysopeia au-

rum, aut Argyropœcia argentum non generare potest.

Propositionem probas hac ratione, si ars esset effectrix generationis vt natura, nullum inter hanc & illam esset discrimen.

Responsio.

Arts non
est causa
efficiens
prolifera,
sed adiu-
uans.

Responsum est supra primo argu-
mento, Artem tantum esse adiutricem
& impellentem, omnia autem fieri
per causas naturales, vt præcipuè agē-
tes, & naturam aliquando ex se sola in
visceribus terræ, ex sua materia metal-
la producere & eandem naturam ex
materia, quam iam produxit, argen-
tum & aurum generare, sed solam id
præstare non posse, nisi adiutrice &
impellente arte, quæ igne & igneam
vim habētibus reliqua metalla in ma-
teriam argento & auro proximam dis-
soluens, post concoquit, & à causa
efficiente perficit, si de potentia ad a-
ctum promoueatur. Adduxi etiam
Exemplum de vitro, quod est cor-
pus

pus naturale materia & forma constans, quod ex omni materia in cinerem versa, vi ignis conflatur, quod nusquam natura sola efficere potuisset, nisi ab eiusdem causis naturalibus ars materiam præparasset. Quod igitur ais, naturam solam efficere, quæ ars efficere non possit, si de causa efficiente præcipua intelligas, facile tibi concedam: si de causa adiutrice, minime. Præcipuè verò in his, quæ solam missionis rationem & nomen obtinent, vt fusilibus & liquidis, quæ igne miscentur.

Quartum Argumentum.

17.

Quod imperfectum inchoatum-que est, in specie nulla reperitur.

Atqui vnumquodque metallum sua specie est perfectum. Ergo,

Metalla reliqua dici imperfecta aut inchoata non possunt, vt in argentum aut aurum mutari possunt.

*Responsio ad quartum Ar-
gumentum.*

Mistura
merallorū
imperf-
cta est, nō
forma.

Huic argumento ex superius dictis respondemus, perfectionis nomen esse æquiuocum. Si enim forma & species vniuscuiusque metalli spectetur, vnumquodq; est perfectum. Si mistura, sola auri est perfecta: at reliquorum imperfecta. Sed in naturalibus corporibus, ea, quorum humidum est indefinitum & definiri potest, imperfectū dicitur. Concoctio enim, inquit Aristoteles, est quædam perfectio & fructus immaturi priusquam maturescant, imperfecti habentur, quoad maturitatem, quæ est perfectionis species. Quod autem vna immatura sub specie naturali reponatur, propositionem tuam, Erasste, euertit. Vnam quidem acerbam & immaturam vnae maturæ proximam & finitimam esse nemo dubitat. Sed argentum viuum vulgare paulò ab humiditate & frigiditate vindicatum, aut quod à metallis arte eductum est, magis in naturali-

lire-

li rerum specie persistit, magisque est materia argento & auro proxima, quã vna acerba vna maturæ; quippe quod hæc, si desit causa efficiens, statim putrescat, si autem eadem præsens sit causa, maturefcere nisi longo temporis intervallo non possit. At argentum vivum nusquam corrumpitur, etiam si causa præteriti, quæ illi ortum dedit, fuerit absens. Hinc ipsum Plinius liquorem æternum appellavit. Vi autem efficiente semini argentifico aut aurifico insita, & calore igneo externo iuvante ex eodem argento vivo statim argentum aut aurum concrefcit.

Mercurius
nō corrū-
pitur,

Liquor
æternus,

Quintum Argumentum.

Natura produxit omnes species propter fines vsusque certos & hominibus necessarios.

Atqui ferrum vsui hominum æquè necessarium est vt aurum.

Natura ferrum aut reliqua metalla non produxit, vt ex his aurum efficeret, sed vt vsui essent hominibus.

v

Responsio.

Argumentum hoc etsi verum sit, nihil tamen ad propositam attinet quaestionem: An Ars sit, nec concludit, si propter vsus varios, natura produxit vnum quodq; metallū, ex alio aliud generari non posse. Diuersæ enim sunt conclusiones, & diuersa concludendi media.

VI.

Sextum Argumentum.

Qui dicunt viliora metalla eadem tantum ratione ab argēto aut auro differre, qua æger à sano homine differt, inscitè dicunt. At Carbonarij ita sentiunt. E. Inscitè dicunt.

Propositionem ex eo confirmas, quòd vnumquodque metallū ab alio sua propria specie differt. Assumptionis probationem retices, sed ex eo colligendam dicis, quod semen argentificum aut aurificum quidam dixerunt esse medicinam metallorū, cuius Geber in summa tres statuit ordines, priorem quæ alteraret tantum, secundam quæ palliando tantum perficeret, posteriorem & tertiam, quæ omnē extrariam

Tres ordines medicina metallorum iuxta Gebrum.

riam ab argenti viui natura substātiā
 excerneret & verè perficeret.

Responsio.

Priorem propositionem iam tibi cō-
 cessi, & assumptionis authorē esse Ge-
 brum in sua summa perfectionis. Sed
 hos tres medicinę ordines à metapho-
 ra statuit. Nam ceu qui sanus est, colo-
 rem ægri abiecit, & omnia sani homi-
 nis mūnera exequitur: sic metalla vi-
 liora in argentū vel aurū mutata colo-
 rē splendidū acquisierunt, & examina
 eadem perferunt, quæ argētum & au-
 rum. Ex eorundē enim p̄pensione for-
 mas diiudicari dixi: sed vnicam tātūm
 formā omnia metalla habere, ne som-
 niauit quidem Geber, qui metallo-
 rum genera in sex species diuisit. Tibi
 autem, Erasste, assentior, improprie di-
 ctū esse, viliora metalla à nobilioribus
 differre, vt æger homo à sano, si ex p̄-
 prijs accidentibus eorum formæ di-
 iudicandę sint: sin accidentia eo-
 rum communia tantūm inspectan-
 da sint, non omnino in scitē ab iisdem

*Quæ de
 medicinis
 metallorū
 dicta sunt,
 metapho-
 ricē sunt
 dicta.*

dictam existimabo.

VII.

Septimum Argumentum.

Materia vnus formæ fieri non potest materia alterius formæ, nisi prius materia in aliam formæ proximę futuræ materiam mutetur. At Chemicus hoc non nituntur, sed communem dicunt esse omnium metallorum materiam.

Ex reliquorum metallorum materia argentum aut aurum efficere non poterunt.

Propositionem sic probas. Caro aut sanguis suillus aut quouis alius nusquam animæ nostræ erit cõueniens alimentum, priusquam in Chylum album, & deinde in nouum aliumque sanguinẽ permutetur. Assumptionem ex hoc probas, quod Chemicus hoc non moluntur, vt plumbi aut cæterorum metallorum materia ita transmutetur, vt fiat argento aut auro materia conueniens & proxima.

Responsio.

Propositionem priorẽ cõcedo. In super-

pe.

perioribus enim dixi, hanc esse naturæ legem inuiolabilem, vt nusquam alterius speciei indiuiduum sit alteri speciei conueniens, nisi illud in hoc mutatum fuerit. At assumptionem tuā nego, imò nihil aliud moliuntur Argypœiæ aut Chrysopeiæ periti, quàm vt reliquorum metallorum materia in materiam argento & auro proximam deurgat, eaque à causa efficiente moueatur & perficiatur.

Octauum Argumentum.

viii.

Si materia vnus speciei in materiam alteri speciei proximam mutari oporteat, tota illa mutanda erit.

Atqui cum Chemicis metallorum materiam in argentum viuum, alij in metallum aliud mutant, non tota mutatur.

Materia metallorum in alterius metalli aut argenti viui materiam mutata, non erit proxima argento, aut auro materia. Nusquam formam argenti vel auri obtinebit. Priorē propositionem confirmas argumento adducto de suilla carne aut sanguine, qui nus-

quam erit proxima humano corpori materia, nisi prius in chylū & sanguinē humanum mutatus sit. Assumptionē probas à sensuum testimonio. Metalla enim mutata in alia metalla aut in argentum viuum videntur esse eadē materia: nam metalla fusa videntur esse argentum viuum, hoc autem sine igne est liquidum.

Responsio

Falleris multum, Erasme, in similitudine carnis & sanguinis suilli mutandi in sanguinem humanum, & metallorum mutandorum in argentū viuum. Illius enim sanguinis mutatio est per corruptionem seu interitū eiusdem, & ortum Chyli & sanguinis humani, in qua mutatione omnia accidentia pereunt, & fit, vt dicunt, resolutio vsq; ad primam materiam, priusquā fiat sanguis humanus, nec quidquam sensilis materiæ prioris percipitur, non secus ac in ligno mutato in cinerem, qui est proxima vitro materia. At mutatio metallorum non est per corruptionem, sed simplicem dissolutionem &

Mutatio metallorū non fit per corruptionem, sed per dissolutionem simplicem.

secre-

secretionē eius materiæ, quæ ab argēti viui natura est aliena: Argentū autē viuum quod cōspicitur post dissolutionem, non est per ortum aut generationem, sed per simplicē mistionem sub alia noua proportione misti corporis. In hac mutatione nō fit resolutio materiæ metallorum vsq; ad primam materiam, sed conspiciuntur sensilia quædam accidentia communia priori materiæ metallorum, & posteriori materiæ argenti viui, in vtraq; tamen mutatione fit interitus prioris formæ & ortus posterioris. Argenti enim viui forma non est forma metallorum. Hæc in Argyropœciæ & Chrystopœciæ confirmatione luculētius dicta sunt, quæ hic repetere superuacaneum putauī. Hac igitur distinctione etsi tota metallorū materia mutata non fuerit, nō desinet propterea argentum viuum ex eadem dissolutū esse materia argento & auro proxima, quod à causa efficiente proxima perfici poterit.

Nonum Argumentum.

IX.

Si materia metallorū esset materia ar-

gento & auro proxima in mineris terræ, ipsa causa efficiente præfente in argentum vel aurum mutaretur.

At nusquam hoc in mineris receptum est, imò postquam propria vnicuique metallo materia concreta fuerit & metallum factum fuerit, nusquam permutabitur.

Metalla non sunt argento & auro proxima materia aut rudimenta eorum.

Responsio.

Nimis tibi incumbendum non est, Erasste, in probatione huius argumenti, quod totum tibi concedimus esse verum in mineris terræ. At ex iisdem metallis extra minerarum locum argentum viuum prolici non posse à causis naturalibus arte adiutrice, & perfici in argentum aut aurum, tibi quidem, Erasste, est impossibile, quia ignoras nec vidisti. At his qui sciunt & experti sunt, possibile & facile. Hæc autem superius demonstrata sunt, ut longiori responsione opus non sit huic argumento.

Deci-

Decimum Argumentum.

Quod natura in mineris suis non efficit, ars quoq; extra mineras nõ efficit.

At ex mistione vaporum diuersæ speciei in mineris vna & eadem species metalli non oritur, sed diuersæ. E.

Ex mistione metallorum diuersæ speciei cum argento vel auro extra mineras vnum specie metallum non orietur. E. vana est Argyropœcia & Chrysopeia.

Responsio.

Priori propositioni idem respondendum est, quod aliis argumentis, naturam esse præcipuam causam agentem, artem verò adiutricem & materiam subiicientem, vt causa efficiens agat in eam: Et eandem causam naturalem efficientem arte adiutrice, aliud efficere posse extra minerarum locū, quod in eodem loco sola efficere non potest: scilicet metalla resolvere in proximam argento & auro materiam, quod in mineris sola præstare non potest. Nihil igitur mirum, si ex diuersis

Causa naturalis efficiens aliud efficere potest arte iuuante, quod sola efficere nõ potest.

vaporibus diuersa specie metalla in eisdem venis oriantur, nec si aliud in aliud in eisdem non mutatur. Nec minus mirum, si ex vulgari & imperfecta mistione metallorum per fusionē suas quæque formas & species retinent: nō enim iis legibus coeunt, quibus diximus perfectam effici mistionem. Post hæc à te scripta, Erasme, quæ vrgerē magis videbantur, & quæ ad syllogismi regulas reduximus, iisque respondimus, multis verbis diuersas chemicorū opiniones de materia metallis proxima in mineris terræ enarras. Sed veræ an falsæ sint, parum refert, quantum ad propositæ quæstionis dissolutionē attinet, An sit ars. Non enim aurum elaboraturi indigemus materia illa proxima, quæ erat in mineris, priusquam illa concreverent, iam enim diximus, id esse impossibile, maximè cum tot & tantæ sint de materia illa proxima opiniones, non solùm inter Chemicos, sed & inter alios: Sed quærimus materiam argento & auro proximam, quæ est argentum viuum vulgare,

Materia proxima metallorum alia est in mineris, alia apud artē.

gare, quod natura nobis vltro obtulit, & illud, quod ex metallis arte eruitur. Itaque quæ contra Chemicorum opiniones attulisti argumenta de materia illa metallis proxima in mineris terræ, silentio prætereo, ne in illis confutandis operam & oleum teram. Hęc enim Argypocœiam & Chryfopœiam non oppugnant, quę aliis nititur principiis. Sed iis tantum argumentis respondere propofui, quibus artem hęc oppugnare contendis. Multa tamen à te doctè scripta in refutandis Chemicorum opinionibus non inficiabor, fcilicet rem nullam verè & perfectè miftam aut ortam iterum in idem illud refolui, ex quo proximè mifta fit vel orta. Neque enim fi ex pane & vino fiat fanguis, hic in panem & vinum refolui poterit. Sic nec metallum in id, ex quo proximè miftum fuit. Nam etfi dixerimus, metalla in argentum viuum refolui, non propterea concedimus, ex argento viuo in mineris terræ ipfa proximè concreuiffe, fed ex alia materia proxima foli naturæ co-

Res verè & perfectè mifta non iterum refoluitur in id, ex quo proximè est mifta. An metalla ex argento viuo in mineris concreuerint.

Materia
proxima
metallis
in mineris
non est
materia
artis.

Alia causa
efficiens
metalla
in mine-
ris, alia a-
pud artem
est.

gnita. Fatemur enim generationes
nusquam reflecti, & prorsum ire sem-
per, dum tandem extrema dissolutio-
ne ad prima elementa, seu ad materi-
am primam ventum sit. Hac quoque
ratione dixerimus materiam proximam
metallis in mineris, non esse materiam
artis, sed argentum viuum, quod ex
metallis resoluitur, quod ab efficiente
causa in argentum vel aurum statim
vertitur.

Nihil etiam respondebo his, quæ
contra Chemicorum opinionem de
causa efficiēte metalla in mineris ter-
ræ scripsisti. Hæc enim differt ab ea,
quæ materiam nostram proximam mo-
uet, & perficit extra locum minera-
rum. Hactenus, Erasme, obiter allata à
te sunt superiora argumenta aduersus
Argyropœiam & Chrysopeiam, cum
de materia & causa efficiente, quæ &
qualis vtraque esset in mineris terræ,
disputasti. Quæ sequuntur argumenta
tua aduersus eandem artem oppugnā-
dam directè & aperto Marte tendunt:
ca igitur ad syllogismi formam redu-
cenda

cenda sunt, vt quid verum, quid falsum sit iudicari possit.

Vndecimum Argumentum.

xx

Silapis Philosophicus vim & facultatem habet transmutandi metalla vel argentum viuum in argentum vel aurum, certa debet esse eadem materia & certa præparationis & agendi methodus. Alioqui vana & futilia sunt, quæ de eo enunciantur.

At qui de eo scripsere, nec de materia, nec de modo præparationis, aut agendi methodo inter se conueniunt, imò de nulla alia re magis sunt dissentientes. E.

Vana & futilia sunt, quæcunque de eo enunciantur: hinc sequitur, vanam esse Argyropœciam & Chrysopeœciam: quippe ignorata materia & causa efficiente, ex qua & à qua lapis Philosophicus conflat, nihil agitur. Omnium enim operum sunt fundamenta materia & causa efficiens.

Materia & causa efficiens sunt fundamenta omnium operum.

Responsio.

Validissimum est hoc argumentum

K ;

quodque pressius virgere videtur, præfertim cum de materia agitur, ex qua semen argentificum aut aurificum applicitur. Non enim omnis materia omnes obtinet facultates & vires, sed sua est cuique propria, & vnica & simplex est veritatis cognitio, & reuera variæ sunt de materia opiniones apud Chemicos. Nam & Geber in sua summa perfectionis, medicinam quæ coagulat argentum viuum vulgare, ex foliis corporibus metallicis prolici posse profitetur, vel ex iisdem cum suo sulphure, vel arsenico præparatis, vel ex solo eodem argento viuo. Ex tanto opinionum diuersarum cõflictu artem arguendi occasionem aliquam habuisti, Erasste, & idem pronunciandi, quod Dauus Pamphilum alloquitur apud Terentium, Quæ res in se nec consilium nec modum habet vllum, eam si tu ratione certa postules regere, nihili plus agas, quàm si des operam, vt cum ratione insanias.

Quod ad agendi modum attinet, non ad eò me mouet, modò de mate-

ria

// *Varie*
Chemico-
rum opi-
niones de
materia
lapidis.

ria aut subiecto constiterit. Plures enim sunt viæ ad vnum eundemque effectum conspirantes.

Plures viæ //
progignē-
di lapides.

Vtrique tamen obiectioni responderi potest, materiam argento aut auro producendo proximam, eamque indefinitam scilicet argentum viuum, aut vulgare, aut quod corporibus metallicis reliquis inest, sola concoctione egere, vt definiatur & perficiatur: huius autem causam efficientem esse calorem externum adiuuantem qualitates materiæ proximæ insitas. Quod si materiæ, quam quisque sibi elegerit, ad progignendum quem appellant lapidem, vires & facultates igneas accersere aliqua methodo nouerit, & experientia comprobauerit, iisdem facultatibus materiam nostram proximam concoquere & perficere, nihil est quòd à subiecti varietate quisquam deterreatur. Eò enim tendunt omnia, & tandem in vnum redeunt eundemque effectum pariunt. Nam siue pulus ab ovo calore gallinæ fouente edatur, siue alio calore simili, nihil refert.

Calor externus est
causa efficiens
externa adiuuans.

Varietas //
materiæ
nō obstat

Argentum
potest in
aurū mu-
tari sine
semine au-
rifico.

*opin: Difficilis
tollit arte*

Quid si etiam sine aurifico semine ar-
gentum in aurum mutari posse dixe-
ro, & cuius in superioribus patefeci ex-
perimentum? Huiusce enim effectus
causa est vis ignea aquarum acrium, &
alia causa, quas retulimus. Quod si o-
pinionum diuersitas, & plerunque ex
diametro contrarietas sit argumen-
tum sufficiens ad damnandam artem,
quid magis contrarium, quam Physi-
corum, Medicorum & Iureconsulto-
rum in scholis pugnantes opiniones
in plerisque, de quibus est disputatio?
Nōne in Iureconsultorum nostrorū
Pandectis aliam alius opinionem con-
demnare sæpè solet, suam autem tue-
ri? Nōne in forensibus iudicijs & iu-
dices & consiliarios in diuersas trahi
sententias quotidie experimur, in ijs
præsertim quæstionibus, quæ in iure
consistunt? Sed & ex Medicis, qui in
consilium adhibentur, vt morbis æ-
grotantium consulant, & remedium
afferant, rarò videas plures, qui in v-
nam eandemque cant sententiam?

Quippe

Quippe omnia hæc probabilitatē tan-
 tum habent, non demonstrationem.
 At quodnam subiectum semini argen-
 tifico aut aurifico producēdo sibi quis-
 que elegerit, aut inutile, aut vtile, aut
 vtilius fuerit, experientia demonstra-
 bit. Nec ita metuendum erit, si aliter
 successerit, quàm sperabatur, vti con-
 tremiscendum est in exhibitione me-
 dicamentorum, quæ plerunque ho-
 minem capiunt & conficiunt. Neque
 tamen propterea medicina conte-
 mnenda aut condēnanda erit: sic nec
 Argyropœcia aut Chrysopeœcia, si, quæ
 materia Argyrogoniæ aut Chryso-
 goniæ concipiendæ & demum parturiē-
 dæ sumenda erit, quave methodo a-
 gendi opus fuerit, obscurū sit. Expertis
 quidem ad easdem inuestigandas, nul-
 la alia opus est arte, quàm experientia.
 Sed quoniam qui experti sunt, aut scri-
 ptis patefacere detrectant, & iure qui-
 dem, aut illis fides non adhibetur, nisi
 coram demōstrent, quod minùs etiam
 ferendum est, ad naturam eiusq; ope-
 ra inquirentes relegarunt. Nam et si

Probabili-
 tas non
 demōstra-
 tio in me-
 dica scien-
 tia.

Experien-
 tia.

ipsa natura Argyrogoniam aut Chryso-
 fagoniam ex se sola nō produxerit, ta-
 men ex similitudine aliorum corporū
 naturalium, quæ arte ministra natura
 in lucem edidit, viâ demonstrant, qua
 illæ in lucem proferri possint, & mate-
 riam protulit, & methodum agēdi de-
 monstrauit, & solam manum Artificis
 exposcit. Nullū verius aut vtilius, quā
 à natura petendum, capiendū, aut spe-
 randum est cōsiliū. Ex illius oraculo
 in ambiguis & ancipitibus respōsa ve-
 rissima referūtur. Hinc videas omnes,
 qui hanc artem norunt, ad eandem na-
 turā eiusdemque opera Argyrogoniæ
 aut Chrysofoniæ producendæ studio-
 sos demittere. Illorum igitur tantū
 opinioni subscribo, qui naturam imi-
 tantes aurum & suum argentū viuū
 pro materia aut subiecto seminis argē-
 tifici aut aurifici assumunt, solūunt &
 concoquunt, dum in lapidem durum
 coiērit, & tandem in calcem aut pul-
 uerem rubrum prodierit. Ad reliqua
 argumenta dissoluenda progrediendū
 est.

Natura
 materiam
 protulit &
 methodū
 agendi de-
 monstrat.

Materia
 lapidis
 quæ.

Duo-

Opinatur Erastus, & rectè quidem, si quid in tota re insit veri, videri illos propius ad veritatem accessisse, qui lapidem Philosophorum ex auro concinnare studuerunt. Ex auro autem produci non posse, hoc vtitur argumento.

Vt ex auro fiat lapis Philosophicus, aurum perfectius reddi oportet, quàm sit in natura auri propria.

Atqui perfectius reddi nō potest. E. Ex auro procreari nō poterit, Ergo minus ex alia materia, Ergo vani sunt & irriti omnes chemicorum conatus.

Prior propositio probatione non eget, cū manifesta sit sensibus, nec videamus aurum in natura sua cæteris metallis aut argento viuo mistum missionem illorum perficere & aurū mutare. Assumptionem autem auctoritate Braceſci & Rogerij Bacchonis p̄bas, Eraste, & ratione & experientia cōfirmas, quæ demonstrat auri missionem adeo solidam & perfectam, vt igne dissolui & corrumpi non possit.

*Responsio ad Duodecimum Ar-
gumentum.*

Bracesci &
Rogerij
Bacchonis
opinio.

Aurum vt
causa effi-
ciens, suū
arg. viuum
vt materia.

Aurum i-
gne solo
corrumpi
non po-
est.

Bracescus & Rogerius Baccho nec non cæteri huiusce farinæ ænigmati-
cè, tropicè, & nullo ordine artem tra-
diderunt, nec auro nomen materiæ la-
pidis Philosophici dederunt, sed po-
tius causæ efficientis & informantis
materiam informem, rudem & imper-
fectam, & ex amborum mistione lapi-
di ortum dedere. Sed quoniam mate-
ria superat quantitate vt menstruum
in fœtu, aurum verò viribus vt semen
& causa efficiens, noluerunt aurum la-
pidis esse materiam. Quamuis reuera
& aurum & suum argentum viuum sit
eiusdem lapidis materia scientibus, &
intelligentibus, & alterum sine altero
sit inutile, illud enim agens, vt mas,
hoc vt patiens, vt fœmina. Quod au-
tem aurum perfectius igne reddi non
possit, aut dissolui & in partes distrahi
nequeat, concedo in natura propria &
metallica solo calore igneo. Videtur
enim aurum ad extremum perfectæ
mistio-

mitionis omnium metallorum gra-
 dum à natura peruenisse. Verùm a-
 quis quibusdam dissolui & in partes
 distrahi potest, & facile quidem hi,
 qui sæpe experti sunt. Distillatur enim
 aqua ex sale communi, quæ lento igne
 adhibito dissoluit solam auri tinctu-
 ram. Tingitur enim aqua calore citri-
 no, cùm prius esset alba vt aqua putei
 aut fontis. Et exhausta omni tinctura
 subsidet corpus auri album, quod in
 corpus igne agente reductum conspi-
 citur argentum. Tinctura autem auri
 nusquam in posterum in corpus me-
 tallicum reditura est, sed quod tenuis-
 simæ sit essentiæ & in vaporem distil-
 latione quibusdã adiectis feratur sur-
 sum, & distilletur in liquorem, cor-
 pus spirituale, aut spiritum corpore-
 um appellauerunt. Hæc tinctura ab
 acrimonia quam ab aqua soluente ac-
 cepit, vindicanda est, & deinde mul-
 tis & admirandis vsibus & effectibus
 inseruit. Sed quoniam hæc ignoras,
 Erasce, nec oculis conspexisti, fidem
 non adhibebis, nec tibi similes. Quod

Aqua salis
 cõmunis
 dissoluit
 tincturam
 auri solam
 ab auro.

Vfus tin-
 ctura auri.

autem hisce oculis vidi & manibus palpauī, quòdque etiam ab Adolescente ignaro, me iubente, confectum est, maiorem facit fidē, quàm tua tuorūque tibi similibus ignorantio, nihilque ignorandi falsa & inanis tua præsumptio. Cùm autem apud Tauladanū aduersus Bracescum disputantem legisses, aurum in natura solo igne mutari non posse, sed alijs additis in partes distrahi posse. Sequenti argumento & dilemmate vteris, vt probes ex auro, siue naturam metallicam retineat, siue eandē exuerit, nihil ad lapidem Philosophicum pertinere.

Tauladanus.

¶ IIII.

Decimum tertium argumentum.

Aurum, quod pro lapidis materia vsurpant Chemici, aut solutum in liquorem & spiritum, substantiam & vires auri mutat, aut sub liquoris & formæ permanet aurum.

Si illud primum, metallum non creabit, quod metalli genus excesserit: si posterius, cùm non sit, nec perfe-

ctius

ctius in natura sua reddi possit, nec exuberantem obtineat perfectionem, eã cæteris metallis non communicabit, nec perficiet ea. E.

Quouis modo aurum pro materia lapidis vsurpetur aut præparetur, metalla reliqua vel argentum viuum non mutabit in aurum. Ergo frustra ex auro lapidem Philosophicum Chemici cõficere tentant.

Responsio.

Respondeo, siue aurum naturam metallicam retinuerit, modò sit alteratum, siue eandem exuerit, perficere posse materiam nostram eidem proximam, id est, argentum viuum. In calcem enim reductum aurum naturam metallicam non exuit, non secus ac lapis in calcem reductus lapideam formam seruauit, quamuis de natura metallica in auro calcinato illæsa veriùs dici possit, quàm de lapidea natura in lapide calcinato: huic enim multum, illi nihil in calcinatione de pondere deperit. Sed in vtroque vis

Aurum alteratum potest Mercuriũ in solem mutare.

Calx auri
alterati
mutat
Mercuriū
metallo-
rum.

igne calcinatione accersitur. Cū i-
gitur calx illa auri admiscetur certa
proportione argento viuo à corpori-
bus metallicis, præsertim ab argento
arte prolicito, & certis ignis gradi-
bus vtrunque mistum concoquitur,
fit pugna contrariarum qualitatum in
communi materia. Calcis enim aureæ
qualitates calidæ siccæ sunt, argenti
viui metallorum, frigidæ humidæ:
hinc fit temperamentum & noua mi-
stio & ex hac auri forma succedit. Di-
xi autem aurum alteratum hanc vim
& facultatem obtinere. Nam si sine
alteratione eadem in illo qualitates
persisterent, cū ipsæ sint formæ
instrumenta, per quas ipsa agit, nul-
la actio futura esset, nec noua mi-
stio.

Mercurius
vulgaris &
metallicus
differunt
inter se.

Dixi autem de argento viuo à me-
tallis prolicito, quod vulgare ob ni-
miam frigiditatem & humiditatem
nimium concoctioni esset contumax,
nec ab auro solū alterato coërceri
posset, nisi vnitum idem argētum viuū
vulgare & aurum simul distillarentur,

vt supra dictum est in methodo.

Quod si, vt altera dilemmatis pars assumatur, aurum metallicam naturā exuerit, non minoribus instructum erit viribus, imò longè efficacioribus & præstantioribus, quæ solutione à suo argento viuo eorumque diuturna & longa coctione vtriusque quæsitæ sunt, vt fit in argentifico & aurifico semine, quod in metallum reduci non potest, sed illius mistione cum argento viuo communi aut eo, quod metallis est insitum, fit vera noua mistio, & hinc emergit corpus nouæ formæ, quod nec puluis aurificus est, nec argentum viuum, aut metallum quod erat prius, sed aurum, vt sæpius dixi, & repetere cogor in re tam serua tantique ponderis. Sed in his, Erasste, quæ ignoras, iudicas tanquam cæcus de coloribus, & nescis quodnam sit illud argentum viuum, quod soluit aurum, neque coctionis modum, nec qua ratione puluis ille aurificus transmutationis huiusce sit causa. Inualidum est igitur argumentum & dilemma tuum.

Cum naturā metallicam exuerit præstantioribus viribus est præditum.

Erasstus ignorat auri solutionem.

xiv.

Decimum quartum Argumentum.

Lapis Philosophicus necessario constat in materia, quæ ipso auro perfectius cocta sit.

Atqui aurum perfectius concoqui non potest, nec est aliquod metallum æque illo perfectum. Ergo,

Vanus est omnis Chemicorum labor.

Responsio.

Eraſtus ignorat cōcoctionē.

Falsa est assumptio tua, Eraſte, sed quoniam concoctio hæc post veram solutionem propria est huic arti, quam ignoras, impossibilis tibi videtur. Sed ignoratio tua veritati, quæ authoritate præstantissimorum virorum, ratione, experimento & demonstratione nititur, nihil adjicit nec detrahit.

xv.

Decimum quintum Argumentum.

Formæ ex materiæ sinu producuntur ab efficiēte causa insita eidem materiæ, non aliunde inuolant.

Atqui

Atqui Chemicici dicunt, formam in aliena materia fundatam esse, & verè à materia perficienda separatam, & per projectionem formam infundi materiæ informandæ. Quod falsum est. Ergo Lapis illorum Philosophicus à materia perficienda separatus formam materiæ perficiendæ non infundet.

Responsio.

Magna est controuersia inter peritiores, an formæ rerum de materiæ si nu ab efficiente causa insita non aliunde aut externè in materiam migrent. Fernellius Ambianensis ille Medicus, Medicorum & Philosophorum huius seculi facile princeps, toto priore libro de abditis rerum causis, nihil aliud disputat sub persona Eudoxi aduersus Brutum. Et tandem concludit, ne minimum quidem formæ fuisse, antequam in eam migraret, sed perfecta & consummata præparatione statim formam in illam materiam cœlitus immigrare multisque rationibus,

An formæ ex materiæ sinu, vel externè in materiam migrent.

Formas cœlitus in materiam immigrare.

& ex auctoritate Aristotelis confirmat, non solum in anima hominis, quam per se subsistere extra corpus, & externè in corpus hominis migrare, & post exitum à corpore suo rursus per se subsistere certissimum est, & nemo ambigit: sed etiam in animalibus, plantis, & inanimis corporibus. Tu verò contrà sentis in omnibus his, excepta hominis anima. Sed vtra, an Fernelij, an tua, Erasme, sententia in hac quæstione verior sit, non est disputandi locus. Concedamus tuam prævalere & priorem huiusce argumenti tui propositionem veram esse. Non idcirco assumptio eiusdem argumenti vera erit: quippe quod ex hypothese falsa sumpta sit, cum ais Chemicos profiteri formam auri separatam esse in aliena materia & infundi in materiam informandam. Quod si quidam ex ijs ita senserint, ijs adhærere non possum: sed sic se res habet.

Lapis philosophicus non est forma auri.

Lapis philosophicus, quem tu ita appellas, non est forma auri, sed longè nobilior, etsi vim & facultatem aurificam

ficam non exuerit. Nec enim semper
 necesse est id, quod informat, formam
 actu habere eandem, qualem habitu-
 rum est corpus informandum. Nam
 quæ ex putrefactione oriuntur anima-
 lia solum calorem habent opificem.
 Materia etiam nostra proxima non est
 forma auri. Sed tam lapis philosophi-
 cus quàm materia proxima sua forma
 constat, ex eodem tamen fonte pro-
 manarunt, & similitudine totius sub-
 stantiæ sese referunt: Qualitatibus
 tamen pugnant contrarijs, ille cali-
 dus, siccus, igneus, concoctus: hæc fri-
 gida, humida, aquea, cruda, & in-
 definita. In amborum mistione ex-
 terno calore agente fit pugna harum
 contrariarum qualitatum in commu-
 ni materia, & vtriusque prioris formæ
 abolentur & noua & aurea eaque v-
 nica forma succedit in misto ex am-
 bobus corpore. Ex pugna enim harū
 contrariarum qualitatum fit tempe-
 ramentum formæ aureæ conueniens,
 si æquis viribus certauerint qualita-
 tes: alioqui si lapidis aut pulueris au-

Ex quali-
 tatibus cō-
 trarijs pu-
 gnantibus
 in com-
 muni ma-
 teria verā
 fieri misti-
 onem.

Vires & facultates pulueris aurifici experientia docet.

rifici qualitates & vires nimum exuperantes essent, non fieret vera mistio (in qua necesse est aliam qualitatem non excedere aliam, sed totum ad temperamentum reduci) sed fieret interitus argenti viui. Abiret enim in naturam lapidis, cuius tamen vires infringerentur. Quantæ autem fuerint vires & facultates pulueris aurifici, certo sciri non poterit, nisi experientia. Proiectum enim nimia quantitate in argentum viuum, ipsum in puluerem aurificum etiam mutabit, viribus tamen diminutum, dum tandem puluis postremus non in puluerem, sed in corpus ductile mutauerit argentum viuum. Tunc enim æqualis erit vtriusque victoria, ex qua noua auri forma progredietur. Natura autem in mistis corporibus, quæ sua sponte edidit, ita se rem habere, nos edocet. Ex mistione enim terræ & aquæ concurrentibus aliorum elementorum viribus fit lapis, fit & metallum, sed diuersa proportionis lege. In hac mistione formæ, quæ actu elementis prius inerant, potestate tantum

tum insunt lapidi & metallo, nouaq; & vnica lapidis aut metalli forma ex eorundem mistione exurgit. Idem & in ijs accidit, quæ distillantur vi ignis, si qualitatibus cōtrariis æquabiliter pugnent, & verè misceantur. Exinanitis enim prioribus formis eorum, quæ miscentur, vnica in distillata aqua prodit. Sic nō aliunde aut externè, vt falsò putas dici à Chemicis, forma infunditur argento viuo seu materiæ proximæ, sed à proprijs viribus eidem argento viuo & pulueri aurifico insitis.

Formæ
pulueris
aurifici &
proximæ
materiæ
à proprijs
viribus
infundun-
tur.

XVI.

*Decimum sextum Argu-
mentum.*

Quod verè transformat, formam materiæ informandæ tribuit. Atqui lapis Philosophicus fusus cum metallis non aliter dat illis formam, quàm aqua absinthii infusa vitro, quæ formam absinthij non tribuit vino, sed odorem & saporem. Ergo,

Lapis Philosophicus mistus & fusus cum metallis formam auream illis non impertit.

Responsio.

Assumptio ex hypothefi falſa deriuata eſt, neque id artis periti dicunt, neque verum eſt, formam non aliter tribui metallis à lapide, quàm vino ab aqua abſinthij: Sed ex miſtione lapidis cum argento viuo vulgari aut metallorum vi qualitatum contrariarum æquabiliter in communi materia pugnantium formam vnicam impartiri, vt in ſuperioribus dictum eſt.

XVII.

Decimum ſeptimum Argumentum.

Formæ rerum non agunt niſi in propriam materiam ſubiectam, in alienam minimè agunt, quod non ita dici debet de qualitatibus primis, quæ aſſiduè mutant vniuerſas ſubſtantias.

Atqui lapidis materia alia eſt à metallorum materia. Ergo,

Lapis aget tantùm in ſuam materiam, non item in reliquorum metallorum materiam. Ergo ea non transformabit.

Reſpon-

Responsio.

Respondeo formas rerum per se so-
 las non agere in alienam materiam, Formæ re-
 rum non
 agunt in
 materiam
 alienam
 per se sole.
 sed accita vi primarum qualitatum. A-
 nima enim non agit in alimentū, neq;
 suum facit, nisi per calorem naturalem
 insitum, vt etiam hoc argumento fa-
 teris. Propositio ergò tua, Erasste, vera
 non est indistinctè, sed si formæ ex se
 solæ animaduertatur. Forma igitur la-
 pidis Philosophici sola non agit in me-
 talla aut argentum viuum, sed vi con-
 trariarum & ignearum qualitatum.
 Non autem agit vt anima in alimen-
 tum per corruptionem & generatio-
 nem, sed per mistionem vtriusque, in
 qua non fit accidentium priorum
 omniū resolutio ad primam materiã,
 vt in ortu & interitu, sed prioribus tan-
 tum formis abiectis, consurgit forma
 aurea noua, si paribus viribus pugna-
 uerint qualitates vtriusque, lapidis sci-
 licet & metalli cuiuscunque aut argē-
 ti viui. Nec tibi concedimus, Erasste,
 propositionē tuam indistinctè. Quod
 enim ab eodem fonte lapis Philoso-

Forma la-
 pidis non
 agit per
 corruptio-
 nem, sed
 per mistio-
 nem.

phicus & argentum viuum & metalla
proximè fluxerunt, non est aliena ma-
teria: sed fuit eiusdem generis & quo-
dammodo communis, sed quatenus
formas obtinēt diuerfas, alia est eorum
materia.

XVIII.

*Decimum octauum Argu-
mentum.*

Sola viuientia informare possunt ma-
teriam, in qua agunt.

Atqui lapis Philosophicus caret a-
nima. Ergo,

Informare non poterit argentum
uiuum vulgare, vel quod metallis in-
est.

Responsio.

Lapides &
metalla
formam
non ab a-
nima ali-
qua accipi-
unt.

Falsa est propositio. Lapides enim
& metalla ex Elementis proximè orta
formam habent, qua constant, nec ali-
qua anima formam illis impertijt, sed
sola quantitatum propriarum vi ex-
terno calore & frigore adiuuantibus,
concreuere. Sed & vitrum formam
habet naturalem substantialem, qua
con-

constat, nec illi ars eandem formam tribuit, sed subiecit materiam igni, qui à naturalium causarum efficientium numero abigendus aut distrahendus non est, & miscuit materiam, ex qua vitrum est formatum. Sic vires aurificæ in lapide Philosophico accitis qualitatibus eiusdem igneis, externo calore iuuante, formam auream metallis & argento viuo impertiunt, etiamsi lapis vita aut anima careat. Non enim ijs subscribere possum, qui metalla aut semen nostrum aurificum aut argentificum, seu lapidem Philosophorum, viuere dixerunt, quod forsitan metaphoricè intellexerunt, ob virium & qualitatatum ignearum excellentiam.

Vitrum
formam
suam non
ab arte ac-
cepit.

Lapis
Philoso-
phorum
caret vita
& anima.

*Decimum nonum Argu-
mentum.*

RIX.

Omne agens naturale assimilat sibi passum in substantia aut qualitate. Lapis igitur Philosophicus agens in reliqua metalla aut argentum viuum,

assimilabit sibi illa in substãtia aut qualitate. Ergo,

Lapis philosophicus agendo in illa non ex iisdem efficiet argentũ aut aurũ, qui est finis Argyropœiæ & Chrysolopœiæ, sed efficiet lapidem, qui nõ est ex genere corporis metallici: aut qualitatem & alterationem tantũ inducet, non formam nouam.

Responsio.

Lapis Philosoph. nõ agit per generationem aut corruptionem. Differentia generationis & corruptionis, ac dissolutionis & mistionis simplicis.

Facile est ex ijs, quæ dicta sunt superius, propositioni respondere: nõ enim per generationem aut corruptionem lapis Philosophicus mutat metalla aut argentum viuum, sed per simplicem resolutionem & mistionem, inter quas hoc interest. Quod in illis id, quod agit & vincit, trãformat in sese id, in quod agit, & hoc corrumpitur cum resolutione omnium accidentium, vt ignis agens in lignum corrumpit ipsum, & quod illius imperio subijcitur, in sese conuertit. At in his dissolutione & mistione, quæ miscentur non pereunt, sed permanent, pereuntibus formis prioribus, & vnica noua forma succedit.

Et si

Et si quid perit, vt in mutatione metallorum, non est ex materia argenti viui, sed ab igne externo vincitur & corrumpitur, & in fæcem, cinerem & vitrum transit. Sic lapis Philosophorum agens in metalla & argentum viuum, illa non corrumpit, neque in se se transformat, nec suam illis formam impertit, sed ex mistione eorundem cum illo, succedit alia forma, scilicet argenti vel auri, si qualitates igneæ lapidis Philosophici & qualitates frigidæ & humidæ argenti viui vulgaris vel metallorum contrariæ æquabiliter pugnent. Hoc enim proprium esse dixi veræ mitioni, vt ex duobus diuersarum formarum mistis corporibus, resultet tertium corpus nouæ formæ. Sanè si vires eiusdem lapidis seu seminis aurifici in pauciores argenti viui quantitatem agerent, quàm huius vires viribus illius resisterent, hoc in naturam illius transfiret, sed mistum minoris efficaciam fieret, vt in responsione ad decimum quintum argumentum dixi, & superuacua esset repetitio.

Lapis Philosoph. nõ corrumpit metalla, sed per mitionem nouam formam excitat in illis.

Mitionis veræ proprietates.

Quod autem de alteratione dictū est, sic intelligendum est, vt nisi lapis aurificus, aut metalla, aut argentum viuum contrarijs pugnarent qualitatibus primis non fieret mistio, sed alteratio tantū quædam secundum posteriores qualitates, vt duriciei & molliciei. Sed omnis Argyropœcia & Chryso-pœcia eò tendit, vt illæsa vi aurifica aut argentifica in semine qualitates igneæ intendantur, & quò efficaciores fuerint, tantò numerosior & locupletior succedit effectus.

Omnisconatus artis est, qualitates igneas seminis aurifici intendere.

xx.

*Vicesimum Argu-
mentum.*

Impium est credere, Artem aliquid præstantius efficere posse, quàm Deus & natura efficiunt.

Atqui Chemicus dicunt, lapidem se efficere posse, qui sit auro præstantior, perfectior & efficacior. Ergo.

Impium est credere Chemicos præstare posse, quæ dicunt, per lapidem Philosophicum.

Responsio.

Calumniosum est proponere Chemicos aut conari, aut velle, aut posse præstantius aliquid efficere, quàm Deus & natura efficiant: Agnoscunt enim Deum vt causam primam & vniuersalem, rerum omnium authorem & opificem omnipotentem. Qui cum velit quicquàm miraculosè efficere, sine causarum naturalium interuètu id efficit: cum verò naturaliter, concurrat cum iisdem causis naturalibus, quibus iussit, vt cum certis legibus & proportione coierunt prima rerum omnium primordia, scilicet quatuor Elementa, corpus aliquod naturale materia & forma cõstans in lucem prodiret, vt & tu alio loco loquens de mistione fateris, Eraste. Fatemur igitur, Chemicos nihil prorsus efficere posse, sed omnes omnium rerum effectus ad Deum & causas naturales referendos esse, à quibus accepti sunt. Chemicos autem subijcere posse materiam naturæ vt ipsa agat, negari non potest.

Artem nõ agere, sed Deum & causas vniuersales, artem autẽ subijcere materiam;

Agricola cum terram colit, cum semina iacit in eandem, non agit, sed est minister naturæ. Qui ignem lignis, carbonibus, oleo aut inflammabilibus subijcit, non exurit, sed ignis. Vitrum quod ex cineribus & arena fit, vitarius non efficit, sed ignis, cui subijcit materiam. Interim tamen hi omnes efficere dicuntur, non velut causæ principes, sed impellentes & adiuuantes. Sic lapidem Philosophicum aut aurum non efficiunt Chemici, sed ministrant causis naturalibus materiam, vt agant in illam. Quod autem ab iisdem causis naturalibus subijciente arte aliquod perfectius mistum produci possit, quàm quod natura sola sine arte efficit, in ijs, quæ solam mistorum rationem & nomen obtinent, non est impium credere: vitrum enim perfectius est corpus mistum, quàm corpus aliquod naturale. Ignis enim, qui omnia corpora naturalia, auro excepto, corrumpit, exurit & dissoluit, ipsum nusquam potest corrumpere. Sic lapis longè auro est perfectior, idq; duplici

Mistum aliquod perfectius produci potest à causis naturalibus arte iuuante.

Cur, & quomodo lapis auro est perfectior.

ex causa. Prior est, quòd si mixtionis inuincibilis & indissolubilis ratio habeatur, solutione & coctione diuturna tam firmam, solidam & unitam mixtionem sibi comparauit: vt nullum impofterum imperium ignis in illum habiturus sit, quantumuis diuturnus & violentus. Altera, quòd si qualitates primæ, quibus Philosophi vires omnes tribuerunt, spectentur, igneas sibi eadem solutione & concoctione comparauit, quibus aurum & vitrum destituta sunt, quamuis alioqui perfectissimè mista sint. Hinc aurum non agit in reliqua metalla, vti lapis Philosophicus. Cur autem lapis Philosophicus perfectiori & nobiliori forma constet, quàm aurum, iam dixi superiùs. In vniuersum enim quæcunque corpora naturalia iam mista rursus miscentur, perfectiora sunt. Pullus est ouo nobilior, & animal semine, ex quibus ortum habuerunt. Sic lapis aurificus nobilior auro & suo argento viuo, ex quibus proximè habet ortum. Quod etiam dicunt, aurum ex argento viuo

Corpora naturalia mista si rursus miscentur, perfectiora sunt.

vi pulueris aurifici formatum perfectius esse auro naturali, nec id etiam est impossibile. Argentum enim viuum omnium substantiæ inflammabilis est expers, à qua forsitan materia, ex qua aurum in visceribus terræ concretum est, non est omnino purgata.

xxx.

Vicesimum primum Argumentum.

Formarum immissio in materiam est creatio.

At creatio solius Dei est omnipotentis. Ergo,

Chemici formam auri in materiam immittere non possunt.

Responsio.

Huic argumento idem quod superioribus respondendum est, Chemicos scilicet formam rebus impertire nec velle nec posse. In plantis enim & animalibus vim formatricem feminibus insitam vident: in mistis verò tantum corporibus iussum & voluntatem Dei vim efficientem esse agnoscunt,

scunt, quoties elementa certa lege & proportione coierint. Coeunt autem cum subijcit ars materiam, quam vires & qualitates eidem insitæ, calore externo iuuante, subigunt & miscent, & hinc forma in materiam profilit.

Vicesimum secundum Argumentum.

XXII:

Quod natura in vnoquoque genere perfectissimum efficit, nec perfectius efficere potuit, aut noluit, ars efficere non poterit. At natura in genere metallorum aurum effecit perfectissimum, nec perfectius efficere aut potuit aut noluit. Ergò

Ars aurum perfectius efficere non poterit. Ergò nec ex eo lapidem Philosophicum, quem auro perfectiorem esse oportet,

Responsio.

Respondeo, vt ad vicesimum argumentum, in mistis tantum corporibus misionem arte ministra & subijciente materiam causis naturalibus, perfectiorem fieri posse quam in mistis & sola natura.

Vicesimum tertium Argumentum.

Quod natura non tentat, nec potest efficere, ars etiam minimè præstare potest.

At natura neque tentat, neque potest speciem vnã vnus generis proximi, pmutare in speciem aliam nobiliorem eiusdẽ generis proximi. Ergo, Nec ars poterit etiam idẽ præstare.

Responsio.

In ortu
plantarũ
& animalium fit
corruptio.

Idem quoque quod ad superiora respondendum est. In ortu plantarum & animalium fieri corruptionem prioris materiæ, & resolutionem omnium accidentium. Idcirco speciem vnus generis proximi in speciem eiusdẽ generis nobiliorem aut ignobiliorem transmutari non posse, veluti canem mortuũ non transmutari in caprã aut aliud animal: vel plantam vnus speciei in plantam alterius speciei sub eodẽ genere plantæ (quamuis triticum in lolium & è contra hoc in illud quidam mutari dixerint) sed fieri resolutionem acciden-

accidentium vsque ad prima elementa, nisi ex eadem materia post multas mutationes producaturs semen alterius speciei sub eodem genere.

In ortu autem mistorum corporum simpliciter non fieri corruptionem materiae, nec resolutionem omnium accidentium priorum, sed dissolutionem quandam simplicem relictis accidentibus communibus priori, & posteriori speciei, & ubi ventum fuerit ad materiam proximam, eam perfici, nec dissolui nec corrumpi: idcirco non esse necesse metalla, quae mista tantum sunt corpora, in speciem alterius generis quam metallici, cum ex his fit aurum, mutari. Haec autem ex ijs, quae dicta sunt, manifestissima sunt, nec repetenda puto.

In ortu
mistorum
simpliciter
non fit cor-
ruptio.

Quod autem natura in mineris metalla reliqua non mutet in aurum, etiam responsum est, in mistis tantum solam naturam efficere non posse, quae eadem arte ministra efficit. Haec autem omnia superiora & proxima tua argumen-

Natura soe
la non po-
test effice-
re quod
eadem arte
ministra
efficit, idq;
in mistis
tantum.

Erastier-
for.

ta, Eraste, eodem fundamento nituntur, quod iisdem legibus missionem mistorum & inanimorum corporum metiri volueris, quibus ortum plantarum & animalium, quæ tamen longo inter se intervallo distare in multis, factis, ut opinor, supra demonstratum est. Atque hinc sequitur aliud tuum Argumentum.

XXIV.

*Argumentum vicesimum
quartum.*

Si aurum per multiplicationem generat aliud aurum ex materia metallorum, ceu grana tritici per multiplicationem generant plura alia grana, eundem modum & progressum temporis observare necesse erit in multiplicatione auri, qualem in multiplicatione granorum tritici.

At idem motus aut progressus temporis à Chemicis non observatur, nam per projectionem lapidis aiunt multiplicationem hanc fieri in instanti. E.

Hęc auri multiplicatio fieri aut sperari non potest.

Re-

Responsio.

Idem etiam respondendum huic argumento quod cæteris, scilicet aliam esse legem mistionis simplicis in mistis corporibus, & aliam ortus & interitus in plantis & animalibus. Ex mistione enim lapidis Philosophici vi aurifica illi insita, per qualitates igneas fit mistio perfecta in materia metallorū, & hinc aurum, seruat is legibus, quæ in mistione dictæ sunt. In plantis verò & animalibus fit multiplicatio vi seminis vniuscuiusque speciei. Libenter admittam lapidis Philosophici progignendi rationem à naturæ operibus exquirendam esse, neque ipsum, nisi progressu temporis certo & præfinito, produci posse. Et quoniam ille ortus est etiam per simplicem resolutionem & mistionem, vires etiam illius in infinitum augeri posse, cùm sit in potestate artis, subijcere quoties velit eundem lapidē naturę, vt rursus eundē soluat & cōcoquat. Causa igitur multiplicationis granorū tritici eadem censenda est, quæ

Alia est lex
misionis,
alia ortus
& inter-
itus.

Lapis
Philosophi-
progignē-
di ratio à
naturæ o-
peribus
exquirēda.

Vires lapi-
dis in infi-
nitum au-
geri pos-
sunt.

& auri. Est enim vis aucta, utriusque, grano scilicet & auro, ex hoc scilicet cum progignitur lapis: At modus multiplicationis siue augmenti diuersus est. In illis enim non nisi statim temporis intervallo fit propagatio, in hoc per projectionem in instanti. Hæc tamen auri propagatio plerunque fit progressu temporis, ut in priori methodo supra diximus.

XXV.

Vicesimum quintum Argumentum.

Ut ars metalla reliqua in argentum aut aurum transmutet, in materiam proximam reducenda sunt, eique eadem forma insculpenda, qualem natura insculpit.

At nusquam corpus aliquod aut natura aut arte mutatur in proximam materiam, nam corpus animalis non redit in sanguinem, nec sanguis in Chylum, nec Chylus in alimenta, sed etsi ars posset retrorsum ire, formam, tamen ut natura, insculpere non posset. Ergo, Ars argentum aut aurum ex metal-

metallis efformare non potest.

Responsio.

Cōcedimus naturam aut artem nō posse resolvere metalla aut aliud corpus naturale in proximam materiam, ex qua statim & nullo intermedio ortum subierint, neque id necesse est apud artem. Probauimus enim solidissimis rationibus & experimentis materiam proximam, ex qua in visceribus terræ natura sola gignit argentum aut aurum, nō esse eandem, quam ars subiicit naturæ extra minerarum locum.

Sed materiam argento & auro proximam eamque etiam naturalem, scilicet argentū viuum tam vulgare, quàm quod potentia proxima inest reliquis metallis, & ab illis eruitur, nō per corruptionem, sed per simplicem resolutionem, neque iisdem modis formam argenti aut auri materiæ nostræ proximæ induci, quibus natura in mineris vititur. De his enim omnibus nihil certò adhuc constat inter authores, qui metallorum historiam scripsere. Fru-

Alia materia & causa efficiens arti, alia soli nature in auro cōficiendo necessaria.

Non constat de causa efficiente, materia & modo, quibus natura agit.

stra igitur obijcitur, eandē materiam
& causam efficientem, quales sunt in
mineris, assumendas esse ab arte, si ve-
lit argentum aut aurum producere.

XXVI.

*Vicesimum sextum Ar-
gumentum.*

Chemici dicunt se facere aurum na-
turale iuando materiam, non secus
ac agricolæ triticum, aut medici sani-
tatem. Atqui Agricolæ & Medici nec
materiam nec causam efficientē præ-
stare, nec formam conferre, nec triti-
cum gignere, nec sanitatem efficere
possunt. Ergo,

Nec Chemici arte sua argētum aut
aurum efficere poterunt.

Responsio.

Cum tantum iuuent materiam A-
gricolæ, Medici & Chemici, proprie
& verè non efficiunt, sed eam tantum
subijciunt naturæ, cuius sunt ministri.
Causæ autem naturales agunt & sunt
principes causæ agentes & efficientes.
Malè igitur ex propositione & assum-
tio-

*Ars tacita
est naturæ
ministra:
natura au-
tem efficit.*

ARGYR. ET CHRYSOP. 187

tione obijcitur Chemicis, artem argentum aut aurum gignere non posse. Neque enim id se agere dicunt, nec possunt, sed solum naturam & naturales causas.

Vicesimum septimum Argumentum.

XXVII.

Natura ex sua propria materia aurū facit, & eadem à suis naturalibus causis efficientibus formam substantialem auream tribuit.

At ars & initium & finem facit, & omnia externè agit. Ergò, Ars substantialem formā & insitam dare non potest.

Responsio.

Respondendum idem quod superiori argumento, artem non efficere argentum aut aurum, sed naturam solum, cuius eadem ars est ministra, & per easdem causas naturales, non autē ex eadem materia, & causa efficiente, quæ sunt in mineris.

Ars ministra naturæ agit per causas naturales.

Vicesimum octavum Argumentum.

XXVIII.

In materia reliquorum metallo-

rum, vt ex his fiat argentum vel aurum, vires argentificæ aut aurificæ insitæ esse debent.

At in materia metallorum reliquorum hæ vires non sunt insitæ. Ergo, Ex materia reliquorum metallorum argentum aut aurum nusquam fieri poterunt, nec natura nec arte.

Responsio

Vires quædam in materia, quædã in causa efficiente. Mercurius est dispositus ad patiendum, vt ab efficiente causa informetur. Vires efficientes aurificæ non in Mercurio sed in lapide in-

Vires bifariam æstimantur: Aliæ quæ in materia benè disposita insunt, Aliæ quæ in causa efficiente. Illæ sunt in argento viuo, tam vulgari, quàm quod corporibus metallicis inest, potentia proxima, quod diximus esse materiam argento & auro proximam, quod inquam argentum viuum dispositum est ad patiendum, & vt ab efficiente causa informetur. Efficientes autem argentificas aut aurificas & igneas fatemur non inesse argento viuo, sed pulveri seu semini argentifico aut aurifico. Ex cuius mistione cum eodem argento viuo metallorum aut vulgari, igne externo iuuante, aurum emergit, vt sæpe dictum est. Poterunt

etiam

etiam quædam in quibusdam supplere vicem & munus lapidis aut seminis aurifici, vt de argento in aurum mutato diximus experientia comperisse. Verùm id quidem magno cum labore, paucò fructu & scènore, si cum semine nostro argentifico aut aurifico conferatur.

Quædam etiam sine lapide in aurum mutari possunt.

Vicesimum nonum Argumentum.

XXIX. †

Formæ naturales rebus insitæ non informant prius aliam materiam extrase, quàm illam sibi propriam effecerint. Atqui nec lapis Philosophicus nec quidquam aliud potest materiam reliquorum metallorum suam facere: id est, argento aut auro proximam. Ergo,

Lapis Philosophicus non poterit informare reliqua metalla in argentum vel aurum.

Responsio.

Idem ferè argumentum est, quod decimum quintum. Itaque huic vt illi, ne tædiosa sit repetitio, est responden-

dum. Sed quod in assumptione dicitur, lapidem Philosophicum materiam reliquorum metallorum suam efficere non posse, id est, reducere ad materiam argento & auro proximam: concedendum quidem est, si de materia proxima, qualis in visceribus & mineris terræ, intelligatur, hoc enim est impossibile: Sed si de materia proxima apud artem, id est, de argento viuo, falsa est assumptio. Lapis enim & argentum viuum ex eadem origine fluxerunt, & vtrumque igne est indissolubile: igitur propter similitudinem totius substantiæ vtriusque facile miscetur, & lapis aurificus retinet, concoquit, figit & tingit argentum viuum viualitatum ignearum, & cum vtrumque igni non cedat, nec corrumpatur, fit mistio stans & perseverans: interim ignis externus agit in materiam à natura argenti viui alienam, eamque exurit & excernit à substantia argenti viui. Sic mutatum apparet argentum viuum in aurum.

Lapis Philosophicus & Mercurius ex eadem origine fluxerunt.

Quomodo lapis Philosophicus trāsmutet metalla in aurum.

Chemici affeueranter scribunt fieri non posse, vt argentum aut metallum conflet, quisquis nō exploratè cognitum habet, ex quibus & quomodo natura metalla generat.

Atqui hęc omnia ipsi ignorāt. Ergò, Ex metallis aurum conficere nō poterunt.

Responsio.

Falsum est Chemistas dicere, necessarium esse naturā metallorum, vti in visceribus terræ à sola natura concreuerunt, cognoscere: hoc enim certò sciri non potest, nec quæ fuerit materia illorum proxima, priusquam ortum subierint. Sed natura eorum inquirenda est, ex materia & forma eorundem, quæ & qualis est post eorum à natura ortum, & vti nunc ipsa conspicimus. Hoc autem ex perpeffione materiæ iudicatur, & in quibus ex eadem aurū & argentum à reliquis metallis differant. Perpeffiones autem hæ & differentiæ in examinibus proprijs & igne oculis conspiciuntur.

Metallorū
natura ex
perpeffio-
ne materiæ
eorundem
iudicatur.

Sic quæ perfectè aut imperfectè mista sunt, iudicio sensuum demonstrantur. Quibus perspectis statim inquirat huic operis inuestigator, qui fieri possit, ut reliqua metalla eadem, quæ argentum & aurum examina subeant. Quod neutiquam præstari poterit, nisi cognita materia illis insita argento & auro proxima, & causa efficiente. Hæc igitur sunt, quæ apud artem necessaria sunt, quæque facilè demonstrari possunt, cum iudicium sensus de illis fidem faciat: quod non idem de materia metallis proxima in mineris terræ dici potest.

Quæ scitu
sint neces-
saria apud
artem.

xxxii.

*Tricesimum primum Ar-
gumentum.*

Quamvis Chemicus sciret materiam proximam, & causam auri effectricem, tamen in alio loco, quàm in mineris naturalibus aurum facere non possent.

Atqui nullum alium locum habent, quàm fornaces. Ergo,

In illis argentum aut aurum efficere non possunt.

Respon-

Responsio.

Falsa est propositio. Nam & alijs principijs incumbit ars, quàm iis quæ in mineris assumit natura: Et alio loco argentum & aurum efformanda esse, satis ex superioribus constat, nec alia refutatione opus est.

Tricesimum secundum Argumentum.

xxxii.

Chemicì fatentur: Si natura in mineris naturalibus non transmutat viliora metalla in argentum & aurum, Ars Chemica etiam ea non poterit transmutare.

Atqui natura nusquam transmutat ea in argentum aut aurum. Vniuscuiusque enim metalli materia est proxima, quæ alterius metalli non potest esse materia. Ergo,

Ars etiam ea non transmutabit in aurum.

Petri Boni Ferræ opinio de causa aurum efficiencie.

Responsio.

Propositio authorem habet Petrũ

N

Bonum Ferrariensem. Ait enim, causam efficientem in mineris metallorum esse sulphur, aut aliquid ex natura sulphuris vulgaris: quod si ipsum natura coctione à materia metalli cuiuslibet secreuerit, fieri aurum, sin minus, imperfectum manere: Idcirco progressu temporis sulphur illud excerni in mineris, dum tandem metallum ab illo omnino purgatum aurum reperitur. Multa autem esse impedimenta in mineris terræ, quibus purgatio illa sistitur & cohibetur.

Inproba-
tur opinio
Petri Bo-
ni.

Verum huic opinioni subscribere non possum: sed aliam materiam & causam efficientem arti necessariam, aliumque agendi modum adhibendum sentio, à quibus idem effectus sequatur, ut probauimus. Itaque siue in mineris terræ natura viliora metalla transfmutauerit aut non transfmutauerit in argentum aut aurum, malè sequitur, per alias causas naturales, quas diximus, arte iuuante eadem in argentum aut aurum mutari non posse.

Trices-

*Tricesimum tertium Argu-
mentum.*

XXXIII.

Si species metallorum permutari non debeant in eandem generis proximi speciem, resolui ea necesse est in materiam communem omnibus speciebus eiusdem generis.

At metalla validissimo frigore concreta in mineris, rursus in materiam communem eiusdem generis resolui non possunt. Ergo, In mineris magis perfici non possunt.

Responsio.

Parum refert scire metalla in mineris frigore concreta resoluantur necne in communem materiam. Responsum est enim supra proximo argumento, artem idcirco oppugnari non posse.

*Tricesimum quartum Argu-
mentum.*

XXXIV.

Ut species eiusdem generis proximi

transeat in aliam speciem eiusdem generis, necesse est vt indiuiduum speciei prioris mutetur in indiuiduum speciei futuræ.

Arqui hoc fieri non potest. Ergo,

Metalla, quæ certam habent speciem, transmutari non possunt in aliam.

Responsio.

Verissima propositio, sed Assumptio falsa, saltem tibi, Erasce, impossibilis, qui ignorasti, nec expertus es viliora metalla in proximam argento aut auro materiã resoluere, nec nosti causam efficientem, quòsve effectus pducatur.

Tricesimum quintum Argumentum.

xxxv.

Quæ in benè institutis Rebus publicis & Ecclesiasticis legibus prohibita sunt, sciri non oportet.

At Chemica ars in iisdem prohibita est. Ergo,

Non inquirenda.

Responsio.

Vera quidem propositio tua, Erasce, quæ ta-

quæ tamen non ita generaliter concedenda, quin exceptionem aliquam pati possit. Quod si æquè vera esset tua assumptio, obmutescerem. Sed vellem te nominasse authores præbatissimos huiusce propositionis. Quandoquidem eos ex officina tua prodijisse putabo, cum palàm hodie & olim à principibus Germaniæ, & quam plurimis viris bonis hæc ars exerceatur. Sceleratis quidem & impostoribus, quibus nulla alia cura est, quàm fallendi, & fallendo diuitum nares emungendi, inhibendâ esse eandem artem, Reip. esse vtile existimauerim. Interim minimè ferendum est, inquirendis naturæ arcanis pijs & probis viris viam occludere, qui nō opum, cum paucis contenti sat diuites sint, sed admirandorum Dei operum iusto desiderio ad eiusdem artis cognitionem alliciuntur. At quod tu de Ecclesiasticis legibus dicis, reperio contrā in illis eiusdem artis mentionem aliquam fieri. Esdras propheta libro 4. cap. 48. Sic ait : Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi

Sceleratis
& impostoribus
inhibendâ
esse artem
hanc.

Esdras
lib. 4. c. 8.

Quoniam dabit terram multam, unde fiat fictile, paucum autem puluerem, unde aurum fit. Nec omnino improbabile est, per paululum pulueris intelligi semen aurificum. Thomas autem Aquinas in 2 2. qu. 77. art. 2. sic ait : Si per halchemiam fieret aurum verum, non esset illicitum ipsum pro vero vendere : quia nihil prohibet, artem vti aliquibus causis naturalibus ad producendos naturales & veros effectus, sicut etiam Diuus Augustinus dicit libro de Ciuitate Dei. Sunt & alia testimonia plurima, sed cum nullitas in contrarium, hæc enarrasse sufficiat.

Thom.
Aquin. 2 2.
quæst 77.
art. 2.

XXXVI.

Tricesimum sextum Argumentum.

Formæ rerum non sunt separabiles, sed in materiam tantum propriam agunt, non in aliam.

At formæ lapidis Philosophici & metallorum sunt separabiles. Ergo,

Forma lapidis non aget in materiam metallorum.

Responsio.

Responsio.

Idem argumentum quod decimum quintum & vicesimum nonum. Idcirco huic idem quod illis respondendum est. Qualitates enim quę sunt in mistis corporibus diuersarum specierum, si contrarię sint, pugnant, & agunt & patiuntur inuicem seseque ad moderationem redigunt, fitque vnum corpus vnus formę, prioribus exinanitis.

Ex pugna contrarium qualitatum fit noua mistio & noua forma oritur.

Tricesimum septimum Argumentum.

XXXVII

Indiuiduum vnus speciei non potest transmutari in Indiuiduum alterius speciei, eiusdem generis proximi.

Atqui stannum, plumbum, æs, & ferrum sunt sub eodem genere, scilicet metalli. Ergo,

Aliud non potest transire in Indiuiduum aliud.

Responsio.

Repetitum est hoc argumentum. Est

enim secundum ex ordine superiùs constituto. Itaque huic, vt illi, est respondendum.

XXXVIII.

Tricesimum octauum Argumentum.

Chemici dicunt, metalla debere resolui in materiam eorum primam, si in argentum aut aurum ea mutari oporteat. At hoc fieri non potest. Ergò. In argentum aut aurum transmutari non possunt.

Responsio.

Periti Argyropœiæ & Chrysopeiæ de resolutione in primam materiam differentes intellexerunt de materia argento & auro proxima, quæ est argentum viuum, vt iam sæpè dictum est, non de materia ex qua in mineris terræ mista sunt.

XXXIX.

Tricesimum nonum Argumentum.

Quæ artes quotidie experimentis esse probantur, veræ sunt, vt Medicina, Ars fusoria & cæteræ.

At

At Ars Chemica nusquam experi-
entia aliqua probata est. Ergò,
Ars non est vera, sed falsa,

Responsio.

Falsa est assumptio. Nam si, Erasme,
experimētum nullum vsquam verum
vidisti, non sequitur, omnes nihil
vsquam experientia verum comperis-
se. Negatiua tua est assumptio vniuer-
salis, quam particularis affirmatiua e-
uertit.

*Quadragesimum Argu-
mentum.*

XL

Impium est affirmare artem posse,
quod natura efficit.

Atqui hoc affirmat Ars Chemica.
Ergò,
Impium est quod affirmat.

Responsio.

Falsa est assumptio. Chemica enim
Ars non affirmat aliquid se efficere
propriè, sed subministrando & subij-
ciendo naturę materiam, & causam ef-
ficientem naturalem efficere dicitur.

Et ita responsum est supra ad similia argumenta.

¶ XL.

*Quadragesimum primum
Argumentum.*

Si hæc Ars esset vera, ditaret omnes, qui eam exercerent.

At ferè omnes ex ea ad inopiam penè redacti sunt. Ergo,
Hęc ars est falsa.

Responsio.

Vulgò solet obijci hoc argumentum, nec validius aliud existimatur ad euertendam Argyropœciam aut Chryso-
pœciam. Sed huic argumento varie responderi potest, Omnium scientiarum & artium fines postremi sunt varij. Horum primo ordine est contemplatio sola in ijs artibus potissimum, in quibus admiranda Dei omnipotētis Opt. Maximi & sibi obsequentis naturæ opera non vulgo cognita relucet, in quorum contemplatione mens humana satiatur & acquiescit. Secundo ordine finis est,
Actio

Varios esse scientiarum & artium fines.

Actio earundem scientiarum aut artium, vt quam quisque didicerit artem, eam exercendo necessarijs miserimæ huius vitæ transigendæ non careat, & Reip. profit. Et hos quidem fines, quicunque sapit, laudabiles esse profitebitur: propter quos etiam Argyropœia & Chryso-pœia iure expetenda est. Illic enim admiranda naturæ arcana contemplari licet, nec qui eam rectè norunt eodem famelicos esse ipsa vsquam permitter.

Fines scientiarum & artium laudabiles.

Verùm alius est artium finis vituperandus & damnandus, scilicet auri sacra fames, & habendi insatiabile desiderium. Postremum hunc finem, Erasste, falsum, existimasti esse verum Argyropœiæ & Chryso-pœiæ finem. Nam si Medicinæ, quam profiteris, tibi is tantùm scopus est, vt ditior fias, non vt Reip. aliquam utilitatem afferas, minimè laudandus eris. Ex falsa igitur propositione assumptionem & conclusionem falsam & vitiosam esse certum erit. Sed e-

Qui finis artium & scientiarum vituperandus sit.

Veritas & falsitas artis non ex opū copia aut inopia, sed ex ignorantione artis iudicanda.

sto, concedatur finem Argyropœiæ & Chrysopeïæ esse opes & diuitias, ex illarum tamen copia aut penuria, vera an falsa sit ars, diiudicari non poterit. Nam argumentum tuum est à possibili, quo aliqua necessitas non inducitur. Si enim ex ignorantione huiusce aut alterius artis, qui eam exercuerit, pauperior euaserit, non arti, sed ignorantioni artificis imputabitur. Nec tamen propterea ars aut falsitatis aut impossibilitatis coarguenda erit. Sin ab ingenioso & perito exerceatur, nihil illi ex operibus deerit, & siue paucis contentus fuerit, nec nisi quantum rei familiaris necessitas postulabit, (qui sapientis verus est scopus) siue opibus se profluere & superbire, re ipsa demonstrauerit (qui insipientis est finis) veritas artis deprehendetur.

Imperiti artis pauperiem facere solent. Difficultas artis.

Sed quoniam vt plurimum hæc ars ab imperitis tractatur, mirum non est, si ipsa pauperiem facere dicatur. Sane nisi ab expertis edoceatur, & re ipsa demonstratur, vix nisi longissimo

tem-

tem
sum
sopo
digu
pis i
piæ.

Q
ris ar
non e
A
ris ch
go,
A
H
mile,

Q
tes.
At
quino
Ergo,

tempore ad eam perueniri potest. In summa, si Argyropœciam aut Chryso-
pœciam exercentes ad inopiam re-
diguntur, non artis falsitas, sed tur-
pis illorum ignoratio causa est ino-
piæ.

*Quadragesimum secundum Ar-
gumentum.*

XLIH

Quæ à grauibus & probatissimis vi-
ris ars nec cognita nec probata est, ars
non est.

At grauibus & probatissimis vi-
ris chemiæ ars non est probata. Er-
go,

Ars non est.

Huic argumento adijcis aliud si-
mile,

*Quadragesimum tertium Ar-
gumentum.*

XLIH

Quæ nouæ sunt Artes, non sunt Ar-
tes.

Atque ars Chemica quatuor aut
quinque antehac secula non excedit.
Ergo,

Non est Ars.

Responſio.

Si Hippocratis, Aristotelis, Galeni & cæterorum antiquorum Philoſophorum & probatiſſimorum virorum ſeculis hæc ars incognita fuit, vt ars, nec etiam ab iſdem probari aut improbari potuit. Nec quod forſitan tantæ ſit antiquitatis, vt putas, idcirco ars non eſt dicenda. Nam & nauticæ pixidis, tormentorum bellicorum, & Typis excudendorum librorum artes vetuſtati incognitæ fuerunt, quibus tamē artibus antiquitas nihil par habet. Artes tamē ſunt & veriſſimæ. Nec minus his omnibus veriſſima eſt & admiranda Argyropœcia & Chryſopœcia, quæ etiam cognita eſt viris probatiſſimis, & in naturalibus Philoſophiæ præceptis peritiſſimis, licet paucis, inter quos primas partes tenet Geber, quem, tu Eraſte, idolum Chemicorum appellas. Verùm definitionibus, diuiſionibus, cauſis & effectibus, & certis præceptionib⁹ è phyſicis petitis artem veriſſi-

Novæ
quædam
artes veteribus præſtantes.

Geber artem hanc eſſe veriſſimam præbuit.

verissimam esse probavit. Plura tamen dicta esse ab eo comminisceris, eaq; redarguis, quæ nusquam somniauit.

Hæc sunt argumenta tua, Erasste, quibus non sine contumelijs, iniurijs & ira aduersus Chemicos pugnasti, anno, vt scribis, millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, mensè Augusto. At cum deferbuisset ira tua, & ab egregio & docto viro, vt scribis, argumenta quædam opinioni tuæ aduersantia proposita essent, ijs respondisti sub finem huiusce disputationis, & modestius quidem, vt videtur, quã superioribus argumentis.

Ostendit tibi is, vt ais, argentum viuum ab auro prolicitum, & ex cæteris metallis prolici posse profiteretur, nec multum aduersaris. Sed quod argentũ viuuum vel vulgare vel ab imperfectè mistis metallis reductum sit materia argento & auro proxima, negas. Et quamuis ita se res haberet, tamen arte in argentum aut aurum mutari posse inficiaris: fateris tamẽ argentũ viuuum ex auro reductum facile & celeriter in

Eraustus impugnavit Chemicam artem no 1566.

Mercurius ex auro prolicitus

Quædam concedit Erasstus, quædam autem negat.

aurum concoctione posse redire. Argentum autem viuum, quodcunq; sit, non esse materiam argēto & auro proximam, hinc conijcis, quod vnūquodque argentū viuum sit tantū Individuum suæ & propriæ speciei, & quod alterius speciei Individuum nusquam esse possit. Vt si ex plumbo arte proliciatur argentū viuum sit Individuum plūbi, si alterius, sit eiusdē Individuū. Vt id conformes, similitudinem adijcis in sanguinibus, qui à diuersæ speciei animalibus fluxerunt, qui omnes sese colore referunt, & idem sanguinis nomen obtinent, sed non eandem rationem, naturam & speciem gerunt. Sed & in carne & multis alijs rebus eiusdē nominis exempla adfers: hinc conficis: Si argentum viuum vulgare aut quod à metallis prolicetur, non est materia argento & auro proxima, siue eorūdem Individuum, vanos esse omnes omnium Chemicorum conatus, cum nulla materia possit motu à causa efficiente formam certam apprehēdere, nisi formæ huic sit potentia proxima.

Sanè

Sanè ex multis, quæ aduersus artem hanc attulisti argumenta, nullum hoc verisimilius est, quodque magis vrgeri videatur, sed cui tamen facilè sit respondere. Nititur enim hoc argumentum tuum similitudine nominis, non rei aut substantiæ. Argumenta hæc omnia à simili plus ad illustrandam probationem quàm ad illam stabiliendam profunt. Nam ferè omnia infirma argumenta à similitudine ducunt, cum nulla sit tanta similitudo quæ per omnia extendatur. Nullam autem necessitatem inducunt, sed vt auditores vel legentes sese obsequentes dictis aut scriptis reddant, maximè accommodata sunt: idcirco nullis argumentis facilius incautos decipi & falli contingit, quàm ijs, quæ a similitudine rerum ducuntur.

Argumenta
Erasti ferè
omnia ad
probationem
stabilendam
non profunt
nec necessitate
inducunt:
quia à simili
ducuntur.

Huic igitur argumento tuo à simili petito, Eraste, sic respondebo. Materia remota & proxima eodem nomine appellari possunt, non eadem ratione censerentur: vt puta sanguis suillus est materia remota carni humanæ, sanguis

Responso
ad vltima
argumenta
à simili
petita.

humanus proxima, & tamen vterque nomen habet sanguinis. Sed sanguis ille suillus nusquam erit materia proxima carni humanæ, nisi multis mutationibus in sanguinē humanum mutatus sit. Discrimen hoc materiæ proximæ & remotæ, etsi verum sit in sanguine suillo & humano, non tamen hinc sequitur, argentum viuum vulgare, aut quod ex metallis arte prolucitur, aliud esse materiam remotam, aliud proximam argento & auro. Probauimus enim ex superioribus omne argentum viuum esse argento & auro materiam proximam & sola coctione differre: & quò plus fuerit decoctum eò propius esse eorundem indiuiduū: nam veluti cineres ex quibuscunque herbis aut lignis aut alijs rebus exustis, sunt proxima vitro materia, tametsi ex diuersorum generum aut diuersarum specierum corporibus prodierint: sic & ex quibuscunq; corporibus argenti viui materia dissoluta fuerit, erit proxima argento & auro materia.

Hæc etsi validissimis argumentis proba-

A
 prob
 rius
 prop
 to ta
 rit, q
 rum
 meta
 omni
 dico
 rum
 artis
 sistar
 dici
 est, h
 teris
 quæ
 bilis
 bus o
 à sua
 pote
 cinis
 O
 ex dif
 minis
 raste,
 corpe

probauerimus tum ex similitudine totius substantiæ, tum ab accidentibus proprijs vtriusque communibus, tantò tamen verius esse existimandum erit, quantò certum est argentum & aurum finem esse & periodum naturæ metallicæ; non secus ac vitrum finem omnium corporum naturalium. Finè dico, quod ignis illa dissoluere aut corrumpere non possit, sed omnem vim artis tolerant, atq; eadem semper persistent, quod propriè de auro & vitro dici oportet: sed illud à natura ortum est, hoc ab arte elaboratum: hæc de cæteris corporibus ita dici non possunt, quæ non sunt proxima & impermutabilis materia, sed assiduis mutationibus obnoxia. Argentum autem viuum à sua causa efficiente nihil aliud fieri potest, quàm argentum aut aurũ, ceu cinis igne violento agente vitrum.

Omnia igitur argumenta tua, quæ ex discrimine corporum eiusdem nominis, sed diuersæ rationis, attulisti Eraste, hæc distinctione euertunt, quod corporum, quæ sunt eiusdè nominis,

Aurum & argentum finis naturæ metallicæ: vitrũ est finis omnium corporum naturalium.

Distinctio naturæ corporum eiusdem nominis, sed diuersæ rationis.

alia sint diuersæ rationis, vt in sanguine suoillo & humano: & alia sint materia remota, alia proxima: alia vero non solum sint eiusdem nominis, sed & formæ & rationis, quæ tantum accidentibus quibusdam differunt, vt argentum viuum vel vulgare, vel quod corporibus metallicis inest, aut alijs rebus.

Præterea quædam corpora sint proxima materia permutabilis in plures alias proximas materias, vt elementa, & quæ ex his concreuere multa corpora: quædam verò sint proxima materia in quoddam extremum impermutabile & fixum, vt argentum viuum, ex quo fit aurum, & omnis cinis, ex quo vitrum conflatur.

Sed video obijci mihi, si argentum viuum non possit aliud fieri, quam argentum aut aurum, & aurum sit impermutabile corpus, ex iis Argyrogoniam aut Chrysogoniam procreari non posse cum tamen illa proximam his materiam esse dixerimus: Respondemus, quod de proxima & impermutabili materia diximus, intelligendum esse

in

corpore, quod sola natura produxit, & omnibus notum est, vt argentum & aurum : sed semen argentificum vel aurificum à sola natura non est productum, sed arte ministra & impellente, quamuis à causis naturalibus efficientibus.

Hæc sunt, Erasme, quæ ad euertenda *Peroratio.*
 argumenta tua satis esse puto, & plura fortassis, quàm quæ primò proposuissem, quæque quæstionis, de qua agitur, limites prætergrediuntur. Iam igitur finem dicendi facere opportunum esse arbitror. Hoc vnum à vobis postulo, quos totius disputationis iudices constituo, vt in memoriam hæc axiomata reuocetis : non hîc agi de stirpiû aut animalium viuentium interitu, sed corporum inanimorum & mutorum simplici mistione & dissolutione: vtraque diuersis legibus circumscribi : illorum ortus à causa efficiente insita proficisci, quæ nec sit in potestate artis nec eiusdem ope indigeat: horum mistionē à causa efficiente prodire, calore scilicet & frigore in humidum & sic.

*Epilogus
 axiomatū
 huiusce
 Apologiae.*

cum agentibus, si Aristoteli credimus. Hæc cum sint inanima pulsu externo agitari oportere: causam autem hanc externam in artis potestate esse: vim insitam & prolificam semini plantarum & animalium infundere non artis quidem, sed solius naturæ esse munus: At materiam metallorum imperfectè mistorum resolvere, & ad materiam argento & auro proximam reducere, eamque & argentum viuum vulgare perficere, non solum naturæ in mineris terræ, sed & extra eas opus esse artis impellentis causas naturales, ut agant in subiectam materiam. Formas eorundem metallorum ex perpeffione materiæ & corporeis affectibus magis quam ab actionibus iudicari. Eosdem affectus & proportionem argenti & auri in materia illis proxima sola mistione accersiri. Quibus quaesitis & comparatis in eandem materiam proximam statim argenteam aut auream formam à causa efficiente profilire. Argentum & aurum, præcipue verò aurum finem esse naturæ metallicæ mistionis: Vitrum vero finem esse

esse omnium corporum naturalium, quæ corrumpuntur, & horum materiam tandem in vitrum misceri. Huius scilicet & illius vitri & auri mistionem ab igne esse indissolubilem. Metalla autem omnia & argentum viuum ad hanc auri mistionem arte reduci per causas naturales, & hinc formã naturalem & substantialem auream in materia oriri. Materiam proximam unicuique corpori non corrumpi sed p̄fici. Quæ mista sunt corpora, si rursus misceant, p̄fectiora & nobiliora esse, quam quæ primò ex quatuor rerum primordiis, scilicet Elementis concreuere.

Quæ omnia cùm æquilibri statera cum Erasti argumentis perpenderitis, Conclu-
sio. scio vos, qui rerum naturalium periti, nec vllis animi perturbationibus vexati estis iudicaturos esse, me non sine ratione Argyropœiæ & Chrysopœiæ defensionem suscepisse, illum malè & perperam eandem artẽ falsi damnasse meque optimo iure ab illius sententia ad Tribunal vestrum prouocasse, & quod ipsum iudicare oportuerat in

hac disputatione sententiam illius rescindendo meamque in contrarium confirmando, Argyropœciam & Chryso-
pœciam artem esse verissimam pronuntiabit.

Hæc sunt quæ in quæstione proposita, An Argyropœcia & Chryso-
pœcia sit ars, dicenda & differenda esse existimaui. Cui cæteræ quoque quæstiones obiter, propter connexionem & coherentiam intermixtæ sunt, scilicet: Quid sit: Quod sit: & propter quid sit. Quod si ea quæ prioris quæstionis & confirmationis stabiliendæ gratia scripsi, vobis, qui hæc perlegetis, grata esse intellexero, de cæteris quoque quæstionibus DEO OPT MAXIMO fauente luculentius posthac aliquid editurum esse, quantum suppetet ocij, apud me constitutum est, idque abstrusum magis, & maiori admiratione dignum omniumque utilissimum.

F I N I S.

IL
GE
AT
D.

me
ti
hi
hoc

ILLVSTRIET
 GENEROSISSIMO.
 ATQVE SPLENDISSIMO
 D. IACOBO LAFFINIO, RE-
 gij ordinis equiti Aurato,
 Baroni d'Aubus-
 son,

GASTON DVLCO
 SALVTEM,

 OGITANTI mi-
 hi, cui potissimū hos
 qualescūque labores
 meos dicarem, de triplici argē-
 ti & auri preparatione, tu mi-
 hi vnus omnium occurristi, qui
 hoc honore verè sis dignus. Nā

O 5

tametsi Illustri genere natus,
inter arma educatus, pro regij
status defensione, huiusq; Gal-
liæ nostræ, omniumq; salute vi-
riliter & strenuè semper te ges-
seris, atq; impetû aciei Hispan-
niæ inimica Lagniaco obsesso,
cui à Rege præfectus eras, supe-
rioribus his annis fortiter sus-
tinueris: nihilominus magno
semper in honore apud te fuere
literarum studiosi, & arcano-
rum naturæ perscrutatores a-
cerrimi, præsertim in Argyro-
pœia & Chrysopœia. Nec la-
boribus & sumptibus pepercisti
ut ab his, qui callere artem hæc
profitebantur, aliquid sapius
tentatum fuerit: scio multos a-
pud

pud te multis annis, tuis mul-
 tisq₃ sumptibus plurima exper-
 tos fuisse, paucos viros probos,
 plures, qui montes aureos polli-
 cerentur, nihil prestitisse. Quod
 plerunq₃ apud me condolui. Sed
 quoniam post multos perpeffos
 labores, multasq₃ impensas fa-
 ctas plerunq₃ prosperum ali-
 quid solet occurrere, te eorum,
 qua paucis ab hinc diebus in
 manus meas inciderunt, facere
 participem, idq₃ etiam, ex pro-
 misso, mearum esse partium ex-
 istimaui, eaq₃ prelo commisso
 nomini tuo dicare. Quae si tibi
 grata & accepta intellexero,
 demonstrare aliquando re ipsa
 conabor, saltem duas priores

auri preparationes. *Qua licet
à nobis apertissime descripta
videantur, tamen in opere pra-
ctico vix ad exitum perducen-
tur, nisi ab eo, qui idem operi
conficiendo adfuerit. Bene Va-
le, & vt soles nos amare, ama.*
*Niuernis. Calendis Se-
ptembr. 1594.*

DE

D
P

tem
pote
vel a
riam
quan
tum
rimo
stra
pus
esse,
rum
tam
tum

DE TRIPLICI PRÆPARATIONE AURI ET ARGENTI.

ARGYROPOEIAE & Chry-
sopœiæ finis & scopus est,
vt argentum & aurû pro-
gignatur. Materiam au-
tem aliquam subijci necesse est, quæ sit
potentia proxima ad formam argenti
vel auri suscipiendam .i. Hanc mate-
riam esse argentû viuum tam vulgare
quam quod reliquis metallis est insi-
tum, euidentissimis rationibus & expe-
rimentis quibusdam in Apologia no-
stra probauimus. Nec repetitione o-
pus, ne tædiosa sit. Id quoq; verissimû
esse, Illustrissimorum virorum & alio-
rum testimonia fidẽ faciunt, qui mul-
tam argenti viui quantitatem in argẽ-
tum & aurum mutatam oculis cõspe-

Finis Ar-
gyropœiæ
& Chryso-
pœiæ.

Quæ sit
materia in
arte ad su-
sceptiendã
auri & ar-
genti for-
mam.

xere proiecta in ipsum pauca lapidis Philosophici quantitate.

De forma
materiae
proximae
in-
sculpen-
da.

Forma
substanti-
alis in
quolibet
corpore
vnica.

Forma
substanti-

11. Forma autem hæc, quæ materiae proximæ inculpenda est, à causa efficiēte, de qua paulò post, nō est substantialis sed accidētaria, inter quas multū interest. Substantialis enim præcipuam corporis misti seu cōpositi partem constituit, & est in prædicamento substantiæ, ab eaque mistum corpus denominationem accepit. Et vnica est in vnoquoque corpore suo, & propriè forma dicitur. At forma accidentaria partem corporis non constituit, neque est in prædicamento substantiæ, sed reliquis, nec ab ea corpus mistum nomē habet, & plures vni eidēq; corpori accidunt, vt quantitas, qualitas, &c. Et per se subsistere non potest, & semper est in subiecto aliquo & re ipsa vel imaginatione aut intellectu adesse aut abesse potest ab eodem subiecto illæsa forma substantiali, vt sunt qualitates tam primæ quam secundæ. Forma illa substantialis est actus prior corporis misti, accidentaria, actus posterior

steri
& re
rum
rum
com
ficti
posi
gene
oriat
pini
duæ
nō p
stan
mat
ros e
tiale
tur.
mat
go p
tiale
dice
corr
rat in
est. S
erat,
fuer

sterior. Cum igitur argentum viuum & reliqua metalla mutantur in argentum aut aurum forma substāialis illorum nō perit, sed sola accidentaria. Et compositum non corrūpitur, sed perficitur. Non enim corrumpitur aut cōpositum seu subiectum, quin aliquid generetur, & noua forma substāialis oriatur. Sed quoniam multos huic opinionī cōtradiēturos præsēntio, quod duæ formæ in eodē subiecto subsistere nō possint; quæro ab ijs, an forma substāialis vūq; immaturæ sit eadem, quæ maturæ, an diuersa? puto eos respōsuros eandē vtriusq; formam esse substātialem: & inchoatam dicere verebuntur. Atqui vna hæc immatura est, cum maturitate seu pepāsi perfici possit. Ergo perfectio hæc non ad formā substātiālē pertinet, sed ad accidētariam. At dicent: Quod antea fuit & nūc nō est, corruptū est: Ergo forma prior, quæ erat in cōposito, perijt, & nunc alia orta est. Sic docent, argentū viuum, q̄ prius erat, corruptū esse, postquam mutatū fuerit in argentum vel aurum. Quibus

alis Actus prior.

Forma accidentalī Actus posterior.

Perfectio hæc non substātialem sed accidentalē cōcernit.

Qualis sit & dicatur corruptio si argentū viuum in aurum vel argentum vertatur.

concedo, cum mutatum fuerit argentum viuum in argentū vel aurum, mutationem, aut si velis corruptionem fieri accidentium priorum, & formam priorem accidentariam interire, & generationem fieri aliorum accidētium, & aliam formam accidentariam oriri in subiecto. At non propterea forma substantialis seu actus prior in argento viuo euanescit, sed persistit: Et argentum viuum seu compositum, quod erat imperfectum, perficitur. In hac autem mutatione Argēti viui tā vulgaris, quam ei⁹ quod metallis est insitum, in argentum vel aurum, non omnia priora accidentia pereunt. Quæ enim argento, auro & argento viuo propria & communia sunt, non pereunt, sed persistunt. Hæc autem sunt accidentia propria & his communia præsertim auro & argento viuo, illorum videlicet compositum ab igne non corrumpi, nec exuri, humido vnctuosio cremabili & vrente omnino esse expertia, indissolubilem esse eorum mitionem in partes substantiales, esse grauissima,

Auri & argenti viui propria & communia quæ?

&

& quæ sunt alia. Sed quædam tantum accidentia pereunt, quæ non ad formæ substantialis proprietatem pertinent: sed accidentariæ sunt, esse argenti viuum tenue, liquidum, volatile, & indefinitum, cum enim non sit crassum, solidum, fixum & concoctum, definitur & perficitur. Hoc igitur constans & ratum est, argentum viuum vel vulgare, vel quod metallis imperfectis inest, sola forma accidentaria differre ab argento vel auro, non autem substantiali. Quæ tamen sensu non percipitur per functiones, sed ratione per intellectum, & quæ exinanitis prioribus formis accidentarijs quibusdam, quæ non ad substantialis formæ proprietatem, sed accidentariæ pertinent, possit argenti & auri functiones omnes expromere, quæ sunt: ignibus resistere, omniaque eorundem examina perpeti, secundum vtriusque naturam.

Satis de materia, quæ est in potentia proxima apud artem, & de forma, quæ induit, postquam ad actum posterior-

Accidentariæ argenti viui proprietates quæ?

rem peruenerit. Plura enim in superioribus à nobis editis de his scripsimus.

Causa efficiens apud hanc artem. III. De causa autem efficiente tractare luculentius constitui, ut si quid de hac à nobis minus idoneè vel verè traditum sit, hic suppleatur & sarciatur.

Efficiens causa est, quæ accidentariam formam ab argento viuo, vel eo, quod metallis est insitum, abolendo, ipsum perficit in argentum vel aurum. Existimauerunt autem plerique solum ignem & calorem externum causam esse efficientem, quippe quod purgâdo heterogenea secernat & concoquat. Huiusce opinionis Author est Albertus Magnus lib. de Mineralibus quarto, cap. 7. Qui non solum ex metallis, sed ex omni corpore misto tria posse elici corpora putat in hæc verba: Ex prædictis, inquit, omnibus elucescit aliqualiter, secundum quam rationem plurimi Halchemistarum asserunt de omni corpore elementato tria posse elici corpora, oleum, videlicet, vitrum

vitrum & aurum. Patet enim ex sæpius habitis pingue quoddam humidum esse in omni elementato, quod circumfunditur partibus. Quod quia viscosum est, evanescente humido aqueo, distillat ab incenso corpore assato, eo quod per optesin pellitur ab interioribus ad exteriora, in quibus diutius defendebatur ab igne.

Pingue
quoddam
humidum
in omni
elemen-
tato.

Præterea in omni corpore misto est aliquid humidum, quod est aqueum permistum terreo subtili, ita quod utrumque tenet alterum. Et hoc fortissimè assatum sublimando se in poris corporis interioribus, quorum orificia exteriora clausa sunt per combustionem, quasi per duo se dividit. Magis enim grossum & aqueum natat in superioribus corporis partibus, & per fortissimum ignem effunditur effusione vitri & congelatur frigido in vitrum. Magis autem purum sublimatum propter caliditatem fit croceum, & effunditur effusione auri, quod congelatur frigido in aurum.

Forſitan quidam in imperfectè miſtis metallis hoc experti ſunt, ſed nihil aliud quàm oleum & operam contriuere. Minus in argento uiuo euenire poteſt. Tametsi Geber libro ſummæ perfectionis diuturno igne ipſum coagulari & incrassari tradiderit. Puto autem ne hoc quidem intra triennium fieri poſſe. Si autem ex imperfectè miſtis metallis aurum proliceretur, per corruptionem & generationem hæc mutatio fieret. Atqui non per eas, ſed per miſtionem, vt in Apologia probauimus, & inferius iterum euidentiffimis rationibus confirmabimus, prolicetur.

IV. Alii omnia ſalium, aluminum, atramentorum & minorum mineralium genera calori igneo adiumento eſſe voluerunt. Hinc plurima cementorum genera, plurimæ, quas vocant, gradationes, ab aquis acerbis acerrimis diſtillatis inuentæ ſunt. Verùm hæc omnia,
cùm

cùm non sint ex materia metallo-
rum, non magis miscentur, quàm i-
gnis solus : nec perficiunt, imò ca-
lori subsidio sunt, vt celerius metal-
la imperfectè mista corrumpantur,
& in vitrum vertantur. Absumunt
enim humidum & exurunt terreum.
Nolim tamen negare ex argento pu-
ro sapius cemento, ex sale com-
muni præparato & vitri, quem alcali
vocant, exposito, & in corpus redu-
cto, aurum prolici, quod aqua acri
separationis imò vasis subsidet. Re-
iteratione enim operis purgatur ar-
gentum & concoquitur, & definitur
humidum, nec quod sit optimè mi-
stum, à suo terreo sicco diuelli aut se-
cerni potest, & idem. siccum ter-
reum, quod actu est candidum, pote-
state est rubrum, hac coctione fit ru-
brum & proprium humidum tingit
in citrinum colorem. Verum condi-
menta hæc omnia piscibus sunt ca-
riora.

v. Sunt præterea, qui causam hanc
efficientem à salibus, à metallis imper-

fectè mistis prolicitis collocarunt, eosque iisdem cementis & gradationibus argento viuo aut iisdem metallis miscere tentauerunt. Hanc mistionem fieri posse non ierim inficias, cum omnia hæc communem habeant materiam, & contrariis pugnent qualitatibus. Vim autem argentificam aut aurificam habere non puto. Fateor profectò ex sale ab ære & ferro prolicito, misto & obuoluto malagmati ex auro, argento, & argento vivo confecto concoctione & reductione aurum augeri quantitate, vt in libro, De recta & vera ratione progignendi lapidis Philosophici, tradidi. Verùm hæc accretio adeò pauca est quantitatis, vt impensæ superent opus. Si igitur omnes, qui hac tempestate in omnibus huiuscemodilabores & nummos frustra impendunt, me in consilium adhiberent, consulerem tantis laboribus & sumptibus esse parcendum, & vt sapere inciperent, nisi miseri & mendici etiam post multos annos esse mallent.

Quodnā v I. Verum & naturale causæ effici-
entis

entis argentificæ subiectum, aut auri-
 ficæ, est argentum & aurum. In alijs
 corporibus aut rebus frustrâ quæritur
 aut speratur. Ignis est principium ge-
 nerandi & augendi ignis ex alio cor-
 pore. Argentum & aurum sunt prin-
 cipia argenti & auri generandi & au-
 gendi in proxima materia.

fit verum
 subiectum
 causæ effi-
 cientis.

Argentum
 & aurum
 principia
 generandi.

Et in vniuersum sicut in omni-
 bus omnium specierum seminibus
 naturæ vim propriam se ipsa propa-
 gandi inseruit, sic & in argento & au-
 ro sese augendi, tametsi alia mutati-
 onis specie, quàm quæ in animalibus
 & vegetabilibus conspicitur. In
 his enim causa efficiens primum cor-
 rumpit cætera in quæ agit, & tandem
 in idem subiectum mutat & conuer-
 tit. Argentum autem, & aurum ma-
 teriæ proximæ miscentur, eamque pri-
 mo alterant, deinde perficiunt. Hæc
 autem vis & facultas seu causa efficiens
 est proprietas quædam, quæ non est
 ex genere elementorum, nec quali-
 tatum primarum aut secundarum e-
 orundem, nec ab ijs traxit originem.

sed sola à forma corporis misti proxime fluxit. Et est extra sensus humanos, nec sapore, nec odore, nec tactu, neque vlllo denique sensu nasci deprehendi potest, sed sola obseruatione & experientia, quæ longo vsu verè stabilita sit. Itaque ignem, neque arborem, neque animal gignere, sed vires & facultates, quæ in vnoquoque insunt semine generationis & propagationis authores esse, perpetua obseruatione deprehensum est. Quod si olim diximus in hisce corporibus inanimis ignem & calorem externum causam esse efficientem, de adiutrice intelligendum est non de principe, quæ non aliunde, quàm in argento & auro querenda inuestigandaq; est. Fatendum tamen est subiectum principis causæ efficiētis nec perfici nec perficere posse sine adminiculo & opera caloris externi.

Ignis externus
causa efficiēs
adiutrix.

Princeps
causa argenti
& auri.

Cur aurum
& argentum
in natura
non agant
in argenti
vium &
reliqua
metalla.

VII. Sed quæri solet: cum vis illa argentifica aut aurifica insita sit argento & auro, & mistione eorundem cum materia proxima perfectionem

atione
metal
non p
vium
cit arg
vapor
rursus
autem
quatu
fictu
in ex
autem
utilis
artis
tion
ctico
solu
corp
ficie
tas e
sola
lita
instr
ac a
effin
per

tionem consummari dixerimus, cur metallis aut Argento viuo mista eadē non perficiunt. Non enim argentum viuum auro malagmate mistum perficit argentum viuum: sed hoc igne in vaporem soluitur, qui tamen frigido rursus in argētum viuum redit, aurum autem persistit. Sic plumbum igne liquatum cum argento vel auro nō perficitur in argentū vel aurum: sed illud in examine Cineritij secernitur: hæc autem in eodem persistunt. Nec est inutilis quæstio, imò quæ totum huiusce artis arcanum detegit, cuius explanationem qui ignorat, eum in opere pratico cæcutire necesse est. Quæstionis solutio hæc est. Forma in vnoquoq; corpore primum est & præcipuum efficiens in quo vis, facultas & proprietas est occulta per quam agit, sed quæ sola est inefficax ad agendum, nisi qualitatibus primis & secundis tanquam instrumentis instructa sit: non secus ac artifex qui statuam quidem anima effingere potest, at illam lapidi insculpere & oculis conspicuam reddere si-

Forma
primum &
præcipuū
agens.

ne instrumentis non potest. Sic forma argenti & auri insitam quidem habet argentificam & aurificam vim & facultatem ex proprietate occulta, sed quæ est inefficax ad agendum nisi viribus qualitatum armata sit. Itaq; argentum & aurum in natura sua nõ alterata, nõ agunt in metalla, aut argentũ viuum, cum ijs miscentur.

Argentum
& aurum
in natura
sua non
alterata,
non agere
in metalla
& argentũ
viuum.

Existimarunt autem pleriq; crassitiam argenti & auri causam esse, propter quam proprietatẽ illam argentificam & aurificã exerere non possint in argentum viuum & metalla. Itaq; si in spiritum & consistentiam tenuem reducerentur aurum ex argento viuo & metallis imperfectè mistis generari posse. Sic enim cecinit Augurelli⁹ de metallis verb2 faciens:

*Quod si non sobolem educunt, non cetera
velant,*

*In sese causa est, quod multa spiritus illic
Materia abstrusus, vitam qui porrigit
omnem,*

*Explicat agrè ex se vires, nisi viuida vir-
tus*

AVRI ET ARGENTI. 235

*Has hominum promat densa de mole la-
tentes.*

Paulò post de auri spiri-
titu subdit.

*Deniq; sic etiam fuluo detentus in auro
Ipse manum cupit artificis, qui vincula
soluat*

*Et qui se propria reddat virtute poten-
tem.*

*Quod si quis properans hunc certis viri-
bus unquam*

*Explicet, atque diu tepido post incoquat
igni;*

Continuò aspiciet, visu mirabile vitam

Auro impertiri longo cum seminis usu:

*Nec deerit quin ex auro sibi procreet au-
rum.*

Geber etiam multis in locis docet
reductionē diuersorum corporū in mi-
nimas partes mistionis & veræ vnionis
esse causam. Nos autem cū Aristotele
dicimus tenuitatem substantiæ corpo-
rum nō esse principem causam mistio-
nis, sed adiutricem tantum sicuti nec
secundas alias qualitates. Mistionis e-
nim verē hic ordo, hæc est lex. Primum

Tenuitas
substantiæ
corporum

non prin-
ceps sed
adiutrix
causa.

Mistionis
natura, rati-
o & or-
do.

vt miscibilium corporum sit mutuus & mathematicus contractus, isque in perexiguas partes, hinc vt agant & patiantur inuicem, idq; æqualibus & pugnantibus viribus. At agunt & patiuntur corpora miscibilia p̄ qualitates primas & principes, quæ sunt calidū, humidum, frigidum & siccum: calidum enim agens in frigidum, & humidum in siccum sese perimunt. Solæ enim hæ qualitates principes agere & pati mutuo aptæ sunt. Non item qualitates secundæ, in quarum numero sunt tenue & crassum. Sanè tenuitatem substantiæ magnum qualitatibus principibus agentibus adiumentum ad agendum afferre certissimum est.

Primæ &
principes
qualitates.

Forma agit per
qualitates
primas &
hæ per posteriores.

Sed quemadmodum forma per qualitates primas agit: tãquam per instrumenta; sic principes hæ qualitates per posteriores agunt. Sic ex qualitatibus principum contrariarum æquabili cõflictu in materia communi, quæ nimium in per exiguas partes diduci potest, resultat vera mistio & vnio diuersorum miscibilium. Ipsa quidem ar-

gen-

gentum & aurum viribus caloris & siccitatis minus instructa sunt, quam ut frigiditatem & humiditatem argenti viui & reliquorum metallorum euincere possint. Crassioris etiam sunt consistentiæ, quam ut eorundem partes subire valeant: Igitur artis partes sunt Artis partes & officium gradus extensos tantum caloris siccitatis & tenuitatis gradus in argento & auro, eosdem intensiores reddere, ut ijs veluti armis vis & facultas argentificæ & aurificæ instructa accidentariam quãdam formam ab argento viuo & reliquis metallis abigat, formæ autem argentificæ & aurificæ cõuenientem accersat. Sic ex argento viuo & metallis imperfectè mistis, neque alia ratione, fit arte adiutrice verissimum argentum & aurum. Extensio autem qualitatum in subiecto aliquo est acquisitio formæ alicuius accidentariæ per vniuersas partes eiusdem, quæ prius non erat in eodem subiecto aut non in omnibus partibus, ut cum frigida manus in omnibus partibus aut aliquibus, tantum fit calida vndiquaq;. Intensio autem fit, Intensio

Artis partes & officium gradus extensos primarum qualitatum intensiores reddere.

Extensio qualitatum quid?

Intensio

qualita-
tum quid?

Intensio vi-
riam ar-
genti &
auri.

Intensio-
nis effe-
ctus.

Intensio
vnde de-
pendeat?

cum gradus formæ accidētariæ iam in toto subiecto actu existentis maiorem vim acquirit, manente tamen prioris caloris gradu. Tunc igitur intendunt vires argenti & auri, cum caloris, siccitatis & tenuitatis substantiæ in eorū subiecto cum actu existentes incrementum suscipient. Et quo fuerint intensiores eo promptius & acuti⁹ forma argentifica aut aurifica ager in materiam potestate proximam & plures eiusdem partes in verissimum argentum vel aurum perficiet. Hæc autem intensio gradus qualitatuum in argento vel auro ex eorum diuersa præparatione dependet, quæ tota & præcipua Argyropœiæ & Chryso-pœiæ pars est. In quam eiusdem artis studiosos omnes conatus, omnemq; operam collocare oportet.

Causa hæc est, quæ nos impulit his nouissime editis titulum præscribere: De triplici argenti & auri præparatione. Scio plures plurimis & ab his diuersis præparationibus uti, quæ si ad intensiōnis gradus qualitatū in argento &

to &
quidē
ratio
mox
tame
ræ ar
& irri
v r
& aur
nim
diora
plū ef
igitur
viribu
tur, &
lore,
bus h
parat
Calci
gma
prim
quod
misce
argen
vulg⁹
vitre

to &

to & auro augendos dirigantur, bene quidē. Sed eas, quæ tū autoritate, tū ratione partim experimento nituntur, mox explicare decreuimus. Breuibus tamen & concisis verbis, ne tāta naturæ arcana & mysteria indignis, impijs & irrisoribus impertiantur.

VIII. Prima præparatio est argēti & auri in calcē reductio. Quæcunq; enim calcinata sunt, hac coctione calidiora, sicciora & tenuiora euadūt. Exemplū est euidēs in calce lapidis. Argentū igitur & aurū, quæ imbecillioribus erāt viribus priusquam in calcē redigerentur, & ad agendum inualida erant, calore, siccitate, & tenuitate intensioribus hac calcinatione quæsitis & comparatis ad agendū efficacia redduntur. Calcinantur autem, cum ex ijs fit malagma cum argento viuo quod corio exprimitur: sic superest globus ex utroq; quod per corij meatus nō effluxit. Admiscetur globo quiddam, quod est ex argenti viui natura (neque omnia in vulg^o ratio suadet) & trita omnia in vas vitreum coniecta concoquuntur, dū vi

Prima præparatio argenti & auri in Calcem productio. Calcinata fieri sicciora, tenuiora & calidiora. Vires caloris siccitatis & tenuitatis intensiores in lapide. Calcinatio quid?

ignis argentū viuum & quod est ex illius natura expirauerint relicta calce argenti vel auri in vasis imo. Toties hæc calcinatio repetenda est dum calx in puluerem tenuissimū abierit omni luce carentem. Tandem sal armoniacus prius sublimatione perfectè purgatus admiscetur eorum calci rursusque quater aut pluries sublimatur, vt maiorem etiam caloris, siccitatis, & tenuitatis gradum calx acquirat. Sed hic intensiois qualitatum gradus & præparatio cæteris infirmior est. Non enim calx metallicam exuit omnino naturam, crassitiemq; illius aliqua ex parte redolet, & igne fusorio in corpus liquata rediret. Idcirco non omne argentum viuum promiscuè perficit in argentum vel aurum, sed illud tantum, vel quod natura concoctum ab imperfectè mistis metallis arte eductū est, vel vulgare, quod à frigiditate & humiditate nimia vindicatum est, scilicet sæpius sublimatum & quasi mortuum lateribus vasis adhærens: deinde viuum & fluidum redditū. Modus

Modus &
praxis.

agen-

agendi est, vt ex tribus vtriusvis argenti viui partibus & vnica calcis argenteę vel aureę fiat malagma aut mistio, deinde in vas vitreum aptum cōiecta imbecillo primum calore, deinde aucto sensim cōcoquant. Varios autem subinde videbis vtrunq; mistum induere colores, dum tandē argenteę calcis, & argenti viui mistio colorem cinerū aut subalbidum, aureę verò rubrum colorem contraxerit, & in puluerem tenuissimum & in palpabilem vtrunq; opus abierit. Et mirum est, idem argentum viuum, ex diuersę calcis mistione diuersum sub finem coctionis induere colorē. Quod etiam de differenti densitate & grauitate alterutri⁹ magis mirandum est, vti vidimus. Calx enim aurea argento viuo cōcocta densior & grauior est, calce alba eiusdem molis. Mirari autem desinet, qui coloris aut grauitatis differentiam non ab elementis argēti aut auri, nec eorundem qualitatibus, sed à forma eiusdem argenti & auri primum & proximè profici sci prospiciet. Hoc animaduerten-

Q

dum est argentum viuum ex argento arte prolicitum & calci aureæ admistum celerius in aurum coctione perfici. Quod enim magis ad maturitatem accedat, minus resistit calci argenti.

Secunda præparatio.

Sal & oleū ex argento & auro.

Salis ex calce argentea vel aurea proliciendi ratio.

Sales extracti efficaciores quam eorundem calx.

IX. Secunda præparatio est calcis argenteæ vel aureæ in salem fusilem, atque hinc in oleum reductio: prolicitur autem sola arte, & methodo, qua ex omnibus corporibus mistis calcinatis solet fieri. Primum enim fit lixiuiū, quod filtro sæpius purgatum calore leni coagulat. Quod subsidet exhausto aqueo humore, verè est sal aut salis naturam habet, qui sapore deprehenditur, & in omni liquore frigido & humido soluitur, quod calore sicco concreuerit. Sed quemadmodū mista corpora diuersorum generū & specierum diuersis & variis prædita sunt facultatibus, sic & ex iisdem proliciti sales. Itaque ex argento & auro educti vim & facultatem habent argentificam & aurificam, sed quæ longè præstantior & efficacior est, quàm eorundem calx. Hac enim præparatione

paratione ab impura fece vindicantur. Est enim terra purissima, & in naturā quandam igneam deurgit & nobilitatur. Et quo plus hi sales filtro purgantur & coagulantur, eò maiores vires consequuntur. Sed vt maior tenuitas eis comparet, post multas solutiones & coagulationes in oleū sponte perse frigido & humido loco expositi solvantur. Rursus calore sicco leni hæc olea coagulantur. Et hæc opera identidem repetuntur, dum calore sicco in posterū coagulari non possunt, sed vt oleū iuglandis aut oliuarum calido aut frigido loco exposita non concresecāt, sed fluida persistant. Hæc olea pmista argento viuo vulgari ipsum coctione primum leni, deinde aucta octo dierū spacium perficiunt in argentū vel aurum secundum alterutrius olei naturā. Dosis non nisi experimento discitur. Inest autem oleo huic aurifico alia vis & facultas. Si enim septem vnciæ argenti viui septies perfecte per sublimationem purgati vnciæ olei admisceantur, & sæpius detrudat deorsum, q̄ sur-

Salis natura.

Sales quomodo in oleum redigantur.

Olei aurifici vis & facultas.

sum vi ignis elatum & concretum fuerit, tandem figetur cum oleo, & in feruenti igne, vt oleum persistet, depositum verò ab igne vt gelu cōstringetur. Huiusce coagulati vncia vna in argentum purū coniecta ipsum in aurum purissimum perficiet. Sed argenti quantitas & dosis sola etiam experiētia præscribi potest. Quo enim exquisitior vel negligentior fuerit præparatio, eò plures & pauciores argenti partes mutabit. Signum perfectionis tam olei quàm sublimati cum oleo fixi erit, si granum alterutrius in laminam igne cadentem proiectum sese subito fuderit, vt cera sine fumo, partesque illius internas subierit, & calore argenteo & aureo inferit, non secus ac oleum papyrum celerimè penetrat. Hoc oleū est medicina secundi ordinis coagulans argentum viuū, de qua Geber in hæc verba libro summæ perfectionis cap. 26. Argentum viuū, cum fugitiuum sit, de facili sine inflammatione aliqua, medicina eget, quæ subito ante fugam eius in profundo illi adhæreat, & illi per minima coniu-

Signum
perfectionis
olei.

coniu-
xion-
adue-
ius hu-
tat il-
& lun-
genti-
medi-
hoc r-
que r-
neces-
puriss-
natur-
& ten-
super-
coagu-
naren-
omne-
Quid-
Quid-
argen-
Quid-
leo, q-
consi-
us esse
quæ o

coningatur, & illud inspisset, & sua fixatione illud in igne cōseruet, quousque adueniat illi maioris ignis tolerantia eius humiditatē consumentis, & cōuertat illud p hoc beneficium in solificū & lunificum verū, id est, aurum vel argentū, secundum illud, ad quod fuerit medicina præparata. Et alibi sic ait. Ex hoc manifestè relinquitur ex quacunque re medicina illius eliciatur, ipsam necessariò debere esse subtilissimæ & purissimæ substantiæ illi adhærentis ex natura sua, & facilimæ liquefactionis, & tenuissimæ, ad modum aque, & fixæ super ignis pugnam. Hæc enim ipsa coagulabit & in naturā solarem vel lunarem conuertet. Hoc sanè oleum has omnes habet pprietates & qualitates.

Quid enim oleo subtilius & purius?

Quid magis adhæret argento viuo, quàm argentum & aurum, præsertim aurum?

Quid oleo
subtilius
& purius. P

Quid liquefactionis facilioris ipso oleo, quod fluxile est? Quid tenuioris consistentiæ hoc oleo? Quid ipso fixius esse potest, cum ex argento & auro, quæ omnia ignis vim tolerant, effluxe-

rit. Nihil verò aliud edocent Raimundi Lullij scripta, quàm olei huiusce ex argento & auro conficiendi rationem, sed alia via. Destillatione enim ex omni genere salium, aluminum, calcanti, minorum mineraliũ, quin & ex metallis ipsis aquas prolicit, quarum viacerrima argentũ & aurum prius calcinata soluit, hinc lento igne coagulat, & crassiorem efficaciorẽ harum aquarum partem (quam spiritũ quintæ essentiaẽ appellat) vnà cum argento vel auro figi & vniri ait, & in oleum verti. cui deinde admiscet septuplũ argenti viui sublimati pfectissimè purgati & repetita sublimatione figit. Sed vereor ne harum aquarum spiritus figi aut vniri possint, cum argento & auro, seu quod diuersæ sint materia, seu quod metallicæ naturæ pportionem exuerint. Idcirco maluimus solo igne, solũ argentum & aurum in oleum mutare. Quod inscijs & inexpertis operosum, scientibus & expertis est facilimũ. Oleum autem hoc nostro modo paratũ, omnis alterius rei aut corporis externi

Solo igne
solum ar-
gentum &
aurum in
oleum
mutari.

& suspe-

& sus-
rum
spira
tissim
tabil
sim,
sopo
& m
Sed v
to à r
gne i
post
velut
aut a
ficiat
x.
tio (c
quod
inter
sup
ratio
later
nõ se
tus d
albũ
figit.

& suspecti expers est, & verum est aurum potabile, quod multis morbis desperatis remedium est accommodatissimum, si vera sunt, quæ de auro potabili referunt, quæ affirmare non auisim, quod nostræ professionis & Chrysopœiæ artis limites prætergrediantur & medicorū iudicio relinquenda sint, Sed velint, nolint, certum & experimēto à nobis probatum est, aurum solo igne in oleum verti posse, quod nusquā Aurum solo igne in oleū verti posse. posthac in aurum rediturum sit, nisi velut tinctura aurifica argento viuo aut argento puro misceatur eaq; perficiat.

x. Tertia & postrema auri præparatio Tertia præparatio de extrahendo spiritu (de præparatione argenti reticebo, quòd illa vtriusque vires gerat) longè intensioribus viribus & facultatibus superiores superat. Hac enim præparatione spiritus ex auro in sublimè ad latera vasis, proprij igneo calore fertur, Lapis Philosophicus seu tinctura aut sal aurificum. nõ secus ac ex lignis fuligo. Qui spiritus deinde coctione in lapidem primo albū, postremò in puluerem rubrum figit. Hic puluis est verus sal aurificus

& lapis Philosophicus seu tinctura aurifica. Cuius vis & facultas est sola projectione in omne cuiuscunq; generis argentum viuum, omniaq; reliqua metalla in aurum p̄ficere. Tantas autē & tam admirabiles vires spiritus hic cōsequitur, quod hac sublimatione etheream atq; igneam naturā induit, & omnem impuritātē & terrenam fecem exuit, à qua tanquam à compedib. exolutus argentum viuum ex metallis inuolat, diducitq;, & idem nec non argentum viuū vulgare concoquit, definit, tingit & p̄ficit in aurum idq; statim & vnico momento. Quę præstare non potest auri oleum nondum sublimatū, minus calx auri, nihil autem omnino argentum & aurum in natura nondū alterata. De methodo & ratione euehendi huiusce spiritus auri in sublime multi multa scripsere. Nos modum, q̄ expeditior, facilius, magisque rationi cōsentaneus est & ex Geberi sententia narrabim⁹. Misceatur olei aurifici vnciā quatuor vncijs argenti viui p̄fectissimè longa cōtritione, vt in perexiguas partes

Praxis extrahendi spiritum auri.

partes misceantur. Conijce mistam in ampullam vitream, luto obstructam, & imbecillum primum ei ignem subijce, deinde violentum & subitum duodecim horarum spacio; in frigidatum vas frange; & conspicias in superiori vasis parte argentum viuum sublimatum rubrum. Sublimatum enim argentum viuum ob similitudinem totius substantiæ trahet secum partem spiritus aurifici quem sulphur appellant. Quod veluti sulphur vulgare coctione & sublimatione tingit argentum viuum in colorem rubrum, & ex utroque fit cinnaberis, sic ex hoc auri spiritu & sublimato argento viuo fit sublimatum rubrum. Quod si non totus olei Spiritus conscenderit, misce ei quod subsederit vasis imo nouum argentum viuum sublimatum, & rursus sublima, & hæc eadem opera repete, dum totum ferè oleum in spiritum sursum feratur. Dixi, ferè, fæces enim quædam impuræ subsidebunt, quæ vt inutiles abijciendæ sunt. Hic auri spiritus, & argenti viui est vera lapidis nostri Philosophici

materia proxima, quæ sola coctione figitur, & in salem spiritualement fixū vertitur ijs caloribus gradibus, quos præscripsim^o posteriori nostro libello, de recta & vera ratione prægnandi lapidis Philosophici, ad quem lectores relegabo.

De accretione calcis, olei & lapidis Philosophici.

XI. Superest paucis perstringere de accretione calcis argenteæ vel aureæ, olei argētifici vel aurifici & lapidis aurifici.

Methodus augmentationis.

Cum primum igitur calx argenti vel auri in sese mutauerit argentum viuuum ex metallis imperfectè mixtis e ductū, vel argentum viuuum perfectissimè prius purgatū & sublimatū, rursus calcinanda est, eiq; admiscendum nouum argentū viuuum ab imperfectè mixtis metallis prolicitū, aut sublimatum vulgare, & coctione prioribus caloribus gradibus obseruata figēda. Nec dissimili ratione sublimatū argentū viuuum fixū cum oleo argenti vel auri augetur quantitate, si calcinetur & in oleum vertatur, atq; rursus nouum sublimatum admisceatur, & coctione figatur. Sic & de accretione lapidis Philosophici in sola
quan-

quantitate iudicandum est, non secus ac grana frumenti sata augentur & propagantur in infinitum. Nec mirari quæquam oportet, si eadem materiam esse dixerimus accretionis calcis argenteæ & aureæ, quæ & olei & lapidis Philosophici, scilicet argentum viuum è corporibus imperfectis eductum aut vulgare sublimatum. Pluribus enim diuersarum specierum seminibus in terra iactis vnicum est alimentum quo crescunt & propagantur, & vnaqueque septies seminis attrahit in seque mutat alimentum. Sic & alimenta eadem vertuntur in corpora diuersarum specierum animalium, quæ ea depascuntur. Sic argentum viuum præparatum, est veluti alimentum tam calcis argenteæ vel aureæ, quæ vtriq; oleo vel lapidi Philosophico. Et cui accessit, illius naturam substantiam & formam induit, tametsi vegetabilium & animalium alimenta, per eorum corruptionem & generationem mutantur: argentum autem viuum per mitionem.

Sed non sola quantitate lapidis nostri philosophici moles accrescit, verum etiam

Argentum
viuum præ-
paratum hic
velut ali-
mentum.

Augmentum
tationis
via.

eadem viribus & facultatibus simul, scilicet si lapis Philosophicus iam in lucem editus rursus in oleum solvatur, quod rursus addito sublimato nouo argento viuo violento & præcipiti igne euehatur in spiritum, qui rursus prioribus caloris gradibus sensim figatur.

Cautela.

Et quo pluries iterabitur opus, eo plus incrementi molis & virium ei accedet. In hoc ordine solutionis sublimationis & fixationis compleri ait Geber arcanum, quod est super omne arcanum scientiarum totius mundi, & thesaurum esse incomparabilem.

Mutatione argenti viui & imperfecte mistorum metallorum per solam mitionem fieri, non autem per alias mutationes.

Mutatio in substantia.

XII. Id quoque reliquum est, scilicet vt euentissimis demonstrationibus probemus, mutationem argenti viui tam vulgaris, quam eius quod metallis est insitum, fieri per solam mitionem; non item per alias mutationes, & paulo vberius de eadem mitione differere, quam in superioribus à nobis editis. Multa enim sunt, quæ aduersus hæc dici possunt. Primum enim omnis mutatio est aut insubstantia, & appellatur ortus & interitus, seu generatio &

cor-

corru
tur al
tus e
aliqu
tem
ti viu
arget
misti
auru
fione
tatio
auter
gent
verte
lem,
rursu
muta
nis &
His
spo
omn
te, n
gene
diffe
telli
in m

corruptio; aut in qualitate, quæ vocatur alteratio; vel in loco, quæ propriè motus est, non autem mutatio. Igitur sub aliqua harum mutationum specie saltem trium priorum mutatio fiet argenti viui, & reliquorum metallorum in argentum vel aurum, non autem per mistionem. Præterea cum dixerimus, aurum in calcem reductum, rursus fusione in aurum redire posse, huiusce mutationis species erit alteratio. Quod autem augeatur calx illa additione argenti viui erit accretio. Deinde cum vertetur aurum in calcem, calx in salem, sal in oleum, oleum in spiritum, rursus spiritus in calcem, hæ omnes mutationes dicentur sub generationis & corruptionis specie contineri. His & similibus, quæ obijci possunt respondemus ex Aristotelis & cæterorum omnium Philosophorum autoritate, mistionem esse, & sub mutationis genere contineri & ab alijs speciebus differre. Quod vt perspicuè magis intelligatur, animaduertendum est hæc in mistibilibus & mistione conuenire

Mutatio
in quali-
tate.

Motus nō
propriè
mutatio.

Alteratio
quo respec-
tū?

Accretio.

Mutatio.

Mistionis
proprietates.

& concurrere, quæ non omnia in cæ-
teris mutationibus conueniunt, nec
concurrunt. Primum vt quæ miscetur,
actu & per se separata sint, & subsistant
priusquã misceatur: Hinc vt cõmunis
eorundem sit materia. Deinde, vt se tã-
gendo & cum miscentur, agant & pa-
tiantur inuicem per qualitates princi-
pes cõtrarias. Item vt in mistione neu-
trum corrumpatur aut pereat, nec se-
se perimant, sed vtrumq; alteretur, &
agētis & patientis vires vtrinq; infrin-
gantur, & ad certum temperamētum
reducantur, vt hinc argenti & auri for-
ma profiliat, agentis autem subiectum
perficiat, patientis patiatur. Postre-
mò, vt ex mistis alteratis cõsurgat cor-
pus vnus formæ naturam vtriusq; re-
dolens, quod tamen nec agentis nec
patientis sit subiectum prius, sed terti-
um quiddam. Idcirco definit Aristote-
les mistionem esse mistilium alterato-
rum vnionem. Quæ omnia de vera mi-
stione intelligenda sunt. Licet autem
de simplicium corporum mistione, ex
qua mistum corpus oritur, videatur
dixisse

Mistio A-
ristoreli
quid?

dixiss
ximè
argen
meta
pora,
mnia
sistun
nem
nim
alio
tantu
Cont
Seme
gētun
mida
medi
se tan
tiunt
crassi
tenu
beat
tallon
hac q
Præt
punt
sed v

dixisse Aristoteles, habere tamen maximè locum in miftione feminis nostri argentifici & aurifici & argenti viui, & metallorum, quæ iam mifta sunt corpora, manifestum est. Primum ea omnia per se actu separata sunt, & subsistunt ante eorum miftionem. Cõmunem etiam habent materiam. Sunt enim omnia argentum viuum, sed aliud alio est perfectius: imò accidentariis tantum formis differre probauimus. Contrarijs etiã pugnant qualitatibus. Semen enim calidum est & siccum, argētum viuum & metalla, frigida & humida, si non actu saltē potestate, vt de medicamentis dicunt medici. Itaq; cū se tangunt & miscentur, agunt & patiuntur inuicem. Tenuitate etiam & crassitie essentiæ sunt contraria: semen tenue est, quod necesse est, vt vim habeat subeundi partes argēti viui & metallorum, hæc verò crassissima, vt in hac qualitate metalli naturã retineat. Præterea in miftione neutra corrumpuntur, nec pereunt, nec sese perimūt, sed vtrumq; alteratur. Post perfectam

Communis omnium metallorum materia.

enim miftionem tinctura feminis argentifici & aurifici confpicitur in argento viuo aut metallis mutatis, hæc autem mutata permanet argentum viuum, vt ante miftionem fed definitum & concoctum. Sed & metalla mutata in argentum vel aurum, metalla permanent nec in mutatis illis genus metalli perit. Porrò infringuntur vires & facultates tam feminis feu tincturæ agentes, quam argenti viui & metallorum patientes & resistentes, fed illud agendo perficit, hoc patiendo perficitur. Postremò quod ex hac actione & passione confurgit miftum corpus, nec est semen aut argentum viuum, aut metallum tale, quale ante miftionem: fed tertium quoddam, fcilicet argentum vel aurum quod vnicam habet formam substantialem & accidentariam fcilicet argenteam vel auream. Et tertium hoc corpus naturam vtriusq; quodammodo redolet. Hæc autem omnia in cæteris mutationis speciebus non conuenire, fenfus demonstrat. Quæ enim generant & corrumpunt,

punt, & quę generatur & corrumpuntur actu quidem per se subsistere possunt ante generationem & corruptionem, vt ignis & lignum, at illorum non est communis materia, sic nec animalium, nec alimentorum, quę in ea mutantur: cum autem sese tagunt, ignis in lignum & alia in alimenta agunt, & nihil patiuntur, lignum autem & alimenta patiuntur tantum, nec resistunt aut reagunt. Quod si in agentibus illis repassionem aliquam admittamus, ipsa solo hoc tempore inducitur quo agunt: Cessante autem repassione ad pristinas vires redibunt, vt color animalis agendo in alimenta aliquid repatitur, peracta autem coctione pristinas vires induit. Præterea quod corrumpitur perijt omnino, & ex ente fit non Ens. Quod item generatur non præexistebat, & ex non Ente fit ens. Lignum enim quod vstione fit ignis, corrumpitur & generatur ignis. Et fit, vt dicunt, resolutio omnium accidentium ad materiam primã, nec aliquod accidens conspicitur in

genito, quod erat in corrupto, priusquam corrumperetur. Quapropter nō dicimus lignum misceri igne. Nec in vtraq; generatione & corruptione vires aut qualitates generantis aut corrumpentis & corrupti & geniti vtrinque infringuntur: sed illæ permanent, hæc pereunt. Nec ex actione corrumpentis & generantis fit tertiū vtriusque naturam redolēs, sed vel corruptū mutatur omninò in generans, vt lignum in ignē & alimenta in corpus animalis, vel, si vires sint æquales, vtrunq; perimitur & tertiū generatur, quod ab vtriusq; natura est alienum, vt in simplicibus corporib⁹ cum ex aqua & igne resoluuntur in fumum & cineres, fit aer, & in mistis cum ab igne. Hęc enim resoluta pereunt, nec priorū accidentium quidq̃ manet. Eadem differentię est ratio in ea mutationis specie, quę dicitur augmentatio seu accretio, & in animalibus & vegetalibus etiam nutritio, à mutationis specie quę dicitur mistio, quatenus eius quod auget aut nutrit spectatur mutatio. Corrum-
pitur

pitur enim & quædam partialis generatio dicitur, sed quod augetur aut nutritur aut imminuitur idem permanet corpus post accretionem, nutritionem aut diminutionem, quod præexistebat. Discrimen autem inter alterationem & mixturem est, quod qualitates quæ alterant, sunt accidentia & nusquam per se seorsim subsistere possunt, sed semper substantiis inhærent: idcirco non miscentur. At quæ miscentur substantiæ sunt separata, & seorsim subsistunt, ut semen argentificum vel aurificum & argentum vivum, & metalla imperfectè mista. Vera enim mixtio est corporum, at temperamentum solarum qualitatum. Quod autem de argenti & auri accretione diximus, cum eorum calx miscetur argento vivo, ex imperfectè mixtis metallis educto, aut ex vulgari paululum à frigiditate & humiditate arte vindicato, non eò pertinent, ut de vera accretione intellexerimus, in qua idem corpus permanet post accretionem, quod

Alterationis & mixturem discriminem.

Mixtio substantiarum: alteratio accidentium.

Vera mixtio quid?

Vera accretio quid?

præexiftebat, sed quoniam hæc calx parum abest ab argenti & auri natura, & in ipsa quidem igne fusorio rediret, sed fragilia aliquatenus essent, propter humoris quidpiam exhaustum, in calcinatione, quæ tamen facile ductilia fierent, iniecta argenti viui sublimati pauca quantitate in ipsa liquata. Sed etsi concedatur, mutationem hanc aliquam esse accretionis speciem, tamen magis ad miftionem pertinet, tum quod calx per alterationem diuersam quandam habet naturam, vires & qualitates ab argento & auro non alteratis, tum quod argentum viuum in miftione cum hac calce non corrumpitur, sed perficitur, & ex amborum miftione resultat quoddam tertium, quod neque calx est, nec argentum viuum, sed puluis qui fusione liquabitur in argentum vel aurum. Idem autem puluis coctione longiori & vehementiori, priusquam liquetur, calx fieri poterit. Quin ex ijsdem omnino rationibus, quæ de accretione vtriusque calcis

Etiam calcis cum argento viuo accretio, non proprie accretio sed miftio.

calcis & olei in sola quantitate vel lapidis Philosophici aut salis aurifici in quantitate & viribus simul diximus, magis ad miftionem, quàm accretionem pertinent. At quæ mutatio est argenti viui & reliquorum metallorum, in argentum vel aurum, per auri oleum aut lapidem Philosophicum verius & conspicuè magis per miftionem fieri dicitur. Oleum enim & lapis Philosophicus longius ab argenti & auri natura absunt, quàm calx. Quod si mutationis eorum, quæ miscentur, trahenda sit ratio, priusquam misceantur, concedendum est mutationem argenti vel auri in calcem, oleum aut lapidem Philosophicum esse alterationē tantum. Quemadmodum si argenti viui & reliquorū metallorum mutatio in argentum & aurum seorsim & sine miftione sola, cogitatione comprehendatur sola erit alteratio. Sed post miftionem perfectam non erit vtriusq; sola alteratio, sed diuersorum alteratorum vnio sub vnica misti forma.

Oleum & lapis Philosophicus longius ab argenti & auri natura quam calx.

Quomo-
do intelli-
gatur æ-
qualitas
contraria-
rum qua-
litatum in
mixtis.

His addam quæ admistionis tractatum pertinent, quæ etiam alio loco dicta sunt, scilicet æqualitatē oportere esse contrariarum qualitatum principum eorum quæ miscentur, scilicet seminis argentifici aut aurifici & argenti viui, & metallorum imperfectorum. Quam æquabilitatem non magnitudine molis aut pondere metiri licet, sed potestatis vi efficienti. Quod dilucidius demonstratione explicandū est. Corpora stateris pendere posse nemini est dubiū, & quæ plus minusue pendēt, oculorum id iudicio discernere. At qualitates primas, scilicet calidum, frigidum, humidum & siccum, quæ iisdem corporibus insunt, stateris librare est impossibile. Sed quantæ fuerint, sola potestate & efficiētia iudicatur. Itaque subiectum corpus tam causæ efficientis, id est, argentum & aurum, aut quod ex his alteratum est, quàm patientis, id est, argentum viuum & metalla, trutina perpendere licet, eorundem verò qualitates nequaquam. Cū autem eadem

eadem causæ efficientis & patientis subiecta miscentur, non est necesse ipsa eiusdem esse molis & ponderis. Nam & substantiæ quatuor simplicium corporum, id est, elementorum cum miscentur, vt ex ijs mistum oriatur, non sunt æqualis ponderis aut molis. Plus enim terreæ substantiæ inest auro, quod ex grauitate dignoscitur, quàm aqueæ, minus aereæ, quàm harum, minus autem igneæ, quàm reliquarum. Sed tam simplicium corporum quàm mistibilium, quæ rursus miscentur, qualitates cōtrarias gradibus æquales esse oportet, vt eadem subiecta ad temperamentum reducantur, vt puta, si calx, oleum, aut lapis Philosophicus vno gradu sint calida, sicca & tenuia, vno etiam gradu argentum viuum vulgare, aut metallis insitum, frigidum, humidum & crassum esse oportet. Si illa pluribus gradibus caloris, siccitatis & tenuitatis intensis, validiora sint, pluribus etiam hæc gradibus contrariorū qualitātū, æqua-

Temperamentum non ponderis sed iustitiæ Medicis quid?

Extensio- nis & intensio- nis dif- ferentia.

Iusta pro- portio a- gentis & patientis.

libus tamen pugnare necesse est. Hoc temperamentum non ponderis sed Iustitiæ solent appellare medici, ex subiecti tamen patientis mole & quãtitate grauiori vel leuiori qualitates eiusdem maiores aut minores erunt in extensione, non autem in intensio- ne. Vtputa si argenti viui vnus vn- ciæ gradus frigiditatis sit vnus, vnciarum duarum duo erunt gradus, si trium tres, & sic deinceps. Aliter autem se res habet in subiecto causæ effici- entis. Ex varia enim eiusdem præ- paratione, qualitas caloris, siccita- tis & tenuitatis, etiam in vno vnus molis & ponderis subiecto plus mi- nusue intendi poterit, idcirco vnus vniciæ lapidis Philosophici longè plu- res & intensiores sunt gradus qua- litatum agentium, quàm vnus vniciæ olei, & huius quàm vnus vniciæ calcis. Vt autem iusta sit propo- tio vtriusque subiecti agentis & pa- tientis supponatur subiectum agens, vt calcē auri pendere vnciam vnã, ca- loris autē siccitatis & tenuitatis grad^o hu-

huius
subi
du
Mis
vnc
grad
ca v
tium
Qu
ceter
res
um
cer
cio
est
con
cer
pe
po
ca
ph
sic
ist
re
es
po

huiusce vnciæ esse tres, patientis verò subiecti vt argēti viui vnus vnciæ gradum vnum esse contrarium qualitātū. Miscenda erit vna vncia calcis tribus vnciis Argenti viui. Tot enim erunt gradus qualitatum agentium in vnica vncia subiecti agentis, quot patientium in tribus vnciis subiecti patientis. Quod si vnica vnciæ subiecti agentis cētum, vel mille vel plures vel pauciores essent gradus qualitatum agentium, miscenda esset hæc vnica vncia centum vel mille, vel pluribus vel paucioribus argenti viui vnciis. Sic igitur æstimanda est æquabilitas qualitatum contrariarū. Sed huiusce proportionis certa non potest tradi regula: Sola experientia & oculorum iudicio decerni potest. Neq; tamen quod dixerimus calcem, oleum, aut lapidem Philosophicum intensis qualitibus caloris, siccitatis & tenuitatis præpollere, existimandum est ipsa à temperamento recessisse. Id enim comparatè dictum est, si argenti viui & metallorum imperfectè mistorum qualitibus com-

parentur. Alioqui illa absolutè & simpliciter accepta temperatissima sunt & æquales omnes illorum qualitates & vires: idcirco ab igne non dissoluuntur: hæc verò ob intemperiem dissolutioni sunt obnoxia, nisi ad temperamentum argenti vel auri reducantur & perficiantur beneficio mistionis illorum.

An ex metallis imperfectè mistis arte prolicita vim argenticam aut aurificam habeant.

XIV. Illud quæri potest, An ex imperfectè mistis metallis possit prolici calx, sal, oleum, & ex oleo spiritus sublimari & figi, vt ex argento & auro fieri diximus. Et an eadem, misto argento viuo, & metallis imperfectè mistis, possint ea ad temperamentum reducere & perficere. Sanè illa prolici posse eadem arte, qua ex argento & auro, certum est. Sed ad temperamentum imperfecta reducere & perficere, est impossibile. Causa est, quod in solo argento & auro vis seu proprietas argenticæ & aurificæ insita est à natura, quæ à sola forma proximè proficiscitur. Hæc quæ de mitione disseruimus, paucos aut neminem animaduertisse

Sola vis seu proprietas argenticæ & aurificæ in solo argento & auro insita.

video,

video, quibus tamen ignoratis aut prætermiſſis, haud facile erit Aduerſariorū argumenta, hanc artem oppugnata, eluere, & operi practico manum admoventes neceſſe erit veluti cæcos incedere. Quæ enim aduerſus artem hanc afferuntur argumenta ſimilitudine mutationum, quæ conſpiciuntur in animalibus & vegetabilibus, nituntur, quæ corrumpuntur, generantur, augentur, aut alterantur. At Argentum viuum, aut imperfectè miſta metalla nec corrumpuntur, nec generantur, nec augentur: ſed alterata miſcentur & vniuntur ſubiecto cauſæ efficientis, & perfectientis Argentificæ aut Aurificæ

Metalla alterata miſceri & uniri ſubiecto ſuæ efficientis cauſæ.

F I N I S.

VRSELLIS,
*Ex officina Typographica
Cornelij Sutorij.*

M. DCII.

